

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (ТЕФТЕРЧЕТО)
НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (джобното тефтерче) НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

УВОД, РАЗЧИТАНЕ, ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ,
СПРАВОЧЕН АПАРАТ:

Кирила Възвъзова-Каратеодорова

Здравка Нонева

Виктория Тилева

снимка на корицата: Георги Врабчев, 2017

1987

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

Ръкописно-документален център

НАУКА И ИЗКУСТВО София

<http://4eti.me>

Съдържание

УВОД

4

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (ДЖОБНОТО ТЕФТЕРЧЕ) НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ ФОТОТИПНО ПРЕДСТАВЯНЕ, РАЗЧЕТЕН ТЕКСТ, ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

22

СПРАВОЧЕН АПАРАТ

147

СПИСЪК НА УПОТРЕБЕНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

149

ТАБЛИЦА НА ЛИПСВАЩИТЕ ЛИСТОВЕ ОТ БЕЛЕЖНИКА СПОРЕД КАЛЕНДАРНАТА НОМЕРАЦИЯ НА СТРАНИЦИТЕ

152

СПИСЪК (КЛЮЧ) НА НОВИТЕ И СТАРИТЕ НОМЕРА НА СТРАНИЦИТЕ В БЕЛЕЖНИКА В ДВЕ ПОРЕДИЦИ

153

ПОКАЗАЛЕЦ НА СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА

157

ПОКАЗАЛЕЦ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА

160

УВОД

Всенародното чествуване по случай 150-годишнината от рождението на Васил Левски - Апостола на българската свобода, ще остави незаличими дири в мемориалната история на нашата страна. Защото то е не само традиционен повод за отбелязване на една забележителна годишнина, но и всестранен подтик за още по-обстойно оглеждане, по-осъвременено преосмисляне, по-дълбоко вникване в необикновения живот, в неповторимата личност и великото дело на Левски. Отдавайки почит към това дело, ние ще направим точна и честна равностметка доколко можем да се считаме за достойни наследници на неговите завети и дела.

Многобройни са изявите за ознаменуване на тази светла годишнина. Безсъмнено подготвените много и най-различни по вид и предназначение издания ще оставят най-трайни следи, ще заемат подобаващо място сред обнародваните досега няколко хиляди публикации за Левски, чието начало води до колоните на българските възрожденски вестници.¹

Между юбилейните издания особено място заема предлаганата на всички почитатели на Левски — а това значи на целия български народ — публикация на личния бележник (джобното тефтерче) на Апостола. Тя е ценна не само с това, че е посветена на един наистина уникален възрожденски паметник (тефтерчето с подобно съдържание има само в архивите на Раковски и Ботев), но и защото е първото научно-критично обнародване на бележника като самостоятелно издание. И веднага трябва да се отбележи, че тефтерчето на Левски досега е издавано изцяло два пъти, но включено като част от сборници, посветени на документалното наследство на Апостола². Не са малко и фрагментарните публикации на по-големи или на по-малки части от бележника, обнародвани в популярни издания.

Осъществяването на настоящата публикация се обуславя преди всичко от значимостта на самия паметник: бележникът заема особено важно място не само сред запазената многохилядна документация от епохата на Българското възраждане, но и сред достигналото до нас неголямо по количество (което

1 Досега все още не е направена пълна библиография за писаното върху Левски — една огромна и почти непосилна задача. Затова е по-хвална навременната инициатива на Народната библиотека „Кирил и Методий“ София, да състави една сравнително изчерпателна библиография с над 4000 описания: Васил Левски. 1837—1987. Библиографски указател. Съст. Ев. Василева и др. Науч. ред. Н. Кондарев. С..

2 Страшимиров, Д. Т. Васил Левски. Живот, дела, извори. Т. 1. Извори. С., 1929. 273—319 (по-нататък в съкращение — ДТС.ВЛ); Васил Левски. Документално наследство. Юбилейно издание по случай 100 години от гибелта му. Подг. за печат К. Възвзова-Каратеодорова, З. Нонева, В. Тилева, Н. Генчев. Ред. К. Възвзова и Н. Генчев. С., 1973, 247—271 (по-ната-тък в съкращение — ВЛ.ДН).

безсъмнено е било далеч по-многобройно³), но огромно по значение и богатство на вложената в него идейно-политическа и фактологична информация документално наследство на Апостола. А то, това трябва дебело да се подчертае, е и си остава *най-достоверният и най-неподправеният исторически извор*, от който могат да се черпят непосредствени сведения за идеите, мислите и прозренията, движили всички действия на Левски. Защото неговият архив⁴ разкрива една изумителна идейно-политическа и практическа дейност, проведена в много кратък за такова историческо дело срок. Чрез нея той се очертава не само като велик революционер демократ — идеолог и практик на нашата национална революция, но и като деец от международен мащаб със значителни приноси в теорията, стратегията, тактиката и практиката на революционните движения от третата четвърт на XIX век. Това ясно и безусловно ще бъде разбрано от всеки, който се докосне до запазеното документално наследство на Апостола. Сред това толкова ценно историческо градиво бележникът се откроява не само поради факта, че е единственият по вида си документ в архива, но и заради това, че съдържа ценни сведения, бележки и наброски за ежедневната революционно-конспиративна работа на Левски, за неговия бит, душевност, лични контакти и изживявания, каквито не се срещат в писмата му. Затова с право нашият изтъкнат историк Димитър Тодоров Страшимиров (1868—1939), посветил десетилетия на проучването на нашето Възраждане и специално на делото на Левски⁵ и неговата епоха, който пръв публикува тефтерчето, бележи: „Джебното бележниче на Апостола... съставлява рядко изворно съкровище. Чувствителният читател ще долови в него щедро пръснати черти от интимния Левски в разговор сам със себе. Тука е наивността, душевната чистота, вдъхновението и мисълта на великия организатор. Тук имаме и неоченими указания върху дати и маршрут, върху места и хора и много други неща, които бяха неизвестни досега“⁶. Тази кратка характеристика на бележника, макар и непълна, направена преди повече от половин столетие, важи в основни линии и до днес.

3 Вж Дойчев, Л. За изгубените писма на Левски. — Изв. на Института Христо Ботев. Кн. 1, 1954. 214—221; Изгубените писма на Левски. — Пулс, 21, № 7, 15 февр. 1983; Възвъзова, К. Предговор. В: ВЛ.ДН, с. 9. бел. 20; Шарова, Кр. Опит за реконструкция на запазени писма на В. Левски. Л. Каравелов, Г. Живков, Д. Хр. Попов и др. от края на 1870 и началото на 1871 г. — Изв. на държ. архиви. Кн. 51—53, 1986—1987

4 Това всъщност е архивът на Централния комитет на създадената и оглавяваната от него до смъртта му Вътрешна революционна организация, към който фактически се отнасят и запазените писма на Апостола, отправени до негови съмишленици, както и изпратени до него документи.

5 Макар че са издадени преди много години и отдавна са вече библиографска рядкост, тези публикации са и досега фундаментални издания в нашата историографска книжнина. Тук имаме предвид: Архив на Възражданието. Т. 1. Документи по политическото възраждане. Под ред. на Д. Т. Страшимиров. С., 1908 (понататък в съкращение — ДТС.АВ. Т. 1); ДТС.ВЛ; Левски пред Къкринската голгота. История и критика. С.. 1927; както и много други трудове и студии

6 Вж ДТС.ВЛ. с. XXI.

Личният бележник на Левски се пази в Народната библиотека „Кирил и Методий“ — националното хранилище на българската книжнина, където се намират и почти всички достигнали до нас документи от архива на Апостола⁷. Архивът на Левски, първостепенен извор за историята, към който се числи и бележникът, има и своя *история*.

В библиотеката бележникът е предаден заедно с останалите документи от неговия архив едва през 1924 г. по нареждане на Министерството на народното просвещение. Дотогава е съхраняван в Софийския народен музей, в отдела „Архив на Българското възраждане“, създаден през 1906 г. През 1908 г., когато е изграден Народен етнографски музей, цялата архивна сбирка на Народния музей (включително и архивът на Левски) преминава към новосъздадения музей. През 1924 г. цялата сбирка от възрожденски документи се прехвърля⁸ от музея в Архивния отдел на Народната библиотека (днес Български исторически архив БИА). Не са запазени официални и подробни предавателни и приемателни протоколи за този важен акт. Единственият писмен документ е съхраняваният в БИА стар инвентарен опис от Етнографския музей, в който (заедно с останалите документи от архива на Левски) под № II А 8025 (ст. № 426) е вписано и джобното тефтерче със съвсем непълни и пестеливи данни, и то само в няколко кратки графи, чийто текст предаваме дословно: [1]. Съдържание на документа: „*Agenda*“ — записното тефтерче на В. Левски. [2]. Дата: 1871. [3]. От кого е изпратен и откъде: Левски, в Българско. [4]. Вид на документа: тефтерче, 54 л. [допълнително коригирано на 60 л.], 108 п. стр., п[ап-ка] 32. [5]. Цена: лева, ст. — 50. [6]. От кого е купен или подарен документът: Доставил: 3. Стоянов. Тези непълни, а както ще видим и не съвсем точни данни (при това вписани вероятно по-късно — заверката на инвентарния опис е от 1912 г., а 3. Стоянов умира в 1889 г.) не само че не дават достатъчно сведения, за да се възстанови историята на документа (т. е. изминатият от него път, след като е излязъл от ръцете на притежателя до днешното му

7 Заведен в Български исторически архив (БИА) като архивен фонд № 85 (ВЛ); вж и ВЛ.ДН — предговора; Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в Български исторически архив. Кн. 2 (от фонд № 28 до фонд № 86). Съст. Б. Константинова и др. Под ред. на К. Василев. С., 1966, 187—192. За писмата на Левски до други дейци вж Обзор на архивните фондове ... Кн. 1 (от фонд № 1 до фонд № 26). Съст. К. Възвъзова-Каратеодорова и др. Под ред. на К. Василев и К. Възвъзова. С., 1963, ф. № 1, 2, 5. 22; Кн. 2, ф. № 80. 85; Кн. 3 (от фонд № 87 до фонд № 177). Съст. Ел. Миладинова и др. Под ред. на К. Възвъзова. С., 1970, ф. № 87, 88, 91. 98. 103, 150.

8 Заповед № 1920/25.1.1924 г. на МНП; Законът от 1924 г., публ. в: Държ. вестник, № 79 10 юли 1924; вж. и Йорданов, В. История на Народната библиотека в София по случай 50-годишнината ѝ. 1879—1929. С., 1930, 303—304; Тилева, В. Към 90-годишнината от първата българска архивна сбирка, създадена у нас след Освобождението в Народната библиотека. — Изв. Нар. библ. Кирил и Методий. Т. 12(18), 1971, 335—336

местонахождение — Библиотеката⁹), но дори замъгляват някои моменти от нея. А докато достигне до сегашното си хранилище архивът на Левски, следователно и неговото тефтерче, всъщност имат дълга и на места неуточнена и доста противоречива история, която е и твърде показателна за ранното развитие на нашето архивно дело. Тези неточности и противоречия, които водят началото си от запазения инвентарен опис, се доусложняват и от спомени и сведения, дадени в първите години след Освобождението от още живи съвременници и сподвижници на Левски. Част от тези мемоари, отнасящи се главно до спасяването на архива след залавянето на Апостола в Къкринското ханче, публикува с цел да изясни историята на архива още в 1908 г. Д. Т. Страшимиров в предговора към споменатия вече първи том на „Архив на Възражданието“¹⁰. Сведенията се съдържат в спомените на Никола Цветков — Бакърджията, придружавал Апостола до Къкринина и заловен заедно с него. Всъщност Д. Т. Страшимиров ги е получил не непосредствено от Цветков, а чрез Димитър Пъшков, също сподвижник на Левски и деен член на Комитета в Ловеч, пред когото Бакърджията ги е разказвал преди смъртта си. В тези спомени, след като се съпоставят с други източници, правят впечатление преди всичко две от упоменатите години: първата — 1906, посочена от Пъшков за година на смъртта на Н. Цветков (а по запазения акт за смъртта му той умира на 10 ноември 1904 г.), и втората — 1879 г., времето, указано за попадане на документите на Апостола, включително и тефтерчето, в ръцете на З. Стоянов. Отбелязано е също, че архивът е предаден на летописеца на българските въстания от Н. Цветков, оженил се през 1876 г. за Мария Сиркова, доверена укривателка на Левски, омъжена преди това за Никола Сирков, също съратник на Апостола, починал към края на 1873 г. Тя и двамата й съпрузи имат определени заслуги за запазването на архива. Той е бил скрит от самия Левски в самара на коня на Н. Цветков, останал неоткрит след залавянето на Апостола и така спасен за поколенията.

След като предава подробно разказа на Н. Цветков за залавянето на Апостола и за спасяването на архива му, Страшимиров подчертава: „В 1879 [г.] покойни Захарий Стоянов посетил Ловеч. Никола Цветков, скромн войник — страж, поставен да караули общото добро, предал на по-великия от себе си онова, което не е било негово — предал го безпрекословно. Ако беше човек от наши дни, щеше да се пазари и без друго щеше да получи исканото си. Той е сега между мъртвите, вдовицата му бедствува. Такива

9 Всъщност най-ценните архиви от фонда на БИА — архивите на Раковски, Каравелов, Левски. Ботев, Хитов и др. — са предадени от няколко години на специално съхранение в сейфовете на Българската народна банка (БНБ), а в Библиотеката се ползват само ксерокопия

10 Вж предговора, с. XIV—XVII; спомени на Н. Цветков с почти същото съдържание е записал и Параскев Стоянов в книгата си „Градът Ловеч като център на Българския централен революционен комитет...“ Ловеч, 1901. с. 32 и сл. и в неговите „Материали за историята на град Ловеч“, запазени в НБКМ—БИА, II В 8308, с. 44

труженици заслужават признателност и народът е длъжен да се погрижи за семействата им. Прочее, Ловчанският архив е бил с време предаден в ръцете на покойния Захарий Стоянов, от вдовицата¹¹ на когото го получихме сега...“¹². И по-нататък Страшимиров отбелязва: „Чудно, че Захарий Стоянов не е използвал на времето Ловчанския архив“, т. е. когато е писал биографичния очерк за Апостола¹³, обнародван през 1883 г. Последният пасаж, цитиран от предговора на Страшимиров, буди известно недоумение, тъй като явно противоречи на писаното от З. Стоянов в предговора му към споменатата биография: „Ни библиотека, ни вестници, възпоменания, ни никакви си архиви съществуват, към които да може да се обърне бъдещият биограф на Васил Дяконът. Но що говорим ние? Човекът, името на когото се е произнасяло и в най-бедната колиба, за когото са се приказвали толкова анекдоти, който е бил известен и в Бабаалието (*Високата порта*), който ставаше предмет на разговор и в заптийските одаи, не само че се е вардел да напише някое писмо, не само че е унищожавал [в]сякакви отправени до него писмени документи, с които да украси страниците на биографията му, но е мислел още денонощно по кой начин да скрие и своите чърти...“ Захари Стоянов е прав в твърденията си, изложени в цитирания по-горе пасаж, отнасящи се за голямата популярност на Апостола сред народа ни и за страха, който е всявал у поробителите. Но той е неточен, като твърди, че Левски не само че не е писал писма, но и е унищожавал такива. Това се опровергава от наличието на документалното му наследство, в което има строги указания да се пази всеки лист от комитетските архиви¹⁴. Опровергава се и от самия факт, че Апостола с риск на живота си в края на декември 1872 г. се отбива в Ловеч специално за да вземе и отнесе архива в Букурещ, минавайки през Къкрината, където трагично завършва неговата историческа мисия.

От направените съпоставки става ясно, че в твърденията и на двамата автори има неточности. Те усложняват още повече и без това неизяснения въз основа на данните в споменатия инвентарен опис въпрос: кога точно и чрез кого архивът на Левски, включително и тефтерчето му, след като са спасени и запазени известно време от семейство М. Сиркова-Цветкова и Н. Цветков в Ловеч, преминават Първоначално в ръцете на З. Стоянов, а по-късно са предадени и в музея. С точност се знаят само две години: на заверката след завършването на инвентарния опис, за който стана дума по-горе — 1912 г., и на приемането му в Народната библиотека — 1924 г.

11 Анастасия Стоянова, най-малката дъщеря на баба Тонка Обретенова.

12 Т. е. преди 1908 г. във връзка с подготовката на споменатото издание. Следователно в това време архивът е още у наследниците на З. Стоянов, от което излиза, че е предаден в Народния музей след това

13 Стоянов, З. Васил Левски (Дяконът). Чърти от животът му. Пловдив, 1883 [кор. 1884].

14 Вж Възвъзова-Каратеодорона, К. Отношението на Раковски, Каравелов, Левски и Ботев към ръкописите и архивите. — Изв. Нар. библ. Кирил и Методий. Т. 7(13). 1967, 133—148.

За известно доизясняване на въпроса могат да се привлекат и три по-късно писани документа: две писма на Христо Иванов — Големия, другар на Апостола от двете легии в Белград и един от първите негови съратници, отправени до З. Стоянов; молба от цитираното вече пенсионно дело на Н. Цветков. Писмата на Хр. Иванов са от Търново, годината е 1884¹⁵, а въпросната молба, написана саморъчно от Н. Цветков, е от 22 октомври 1902 г.¹⁶. Ето интересуващите ни откъси от писмата: За документите, дето казвам, те са в Николчивица. жената на Николча Сирков, а днес е жена на бр[ата ми] Николча¹⁷, другаря на Левски в с. Къкриня. Там има писма, които, като идел Левски за Търново, са били в самаря на бащиния ми кон, който след един месец, като стоял в конака затворен, и го изпросил баща ми, че Николчо Сирков разпоря самаря и изважда тези писма; там ще намерите ръкописи на Левски [и] мои кореспонденции. Имаше и тука, но Бунито¹⁸ ги изгорило; и у Марина Станчова¹⁹ имаше, но жена му ги изгорила. Дето са останали, той ги дал на Берона²⁰ да ги печата, както дохажда и Берон да иска и от мен да му дам, но ази не съ[м] му давал нищо... Тука ви провождам за уверение да видиш, че има такива писма у Ловеч, от Николча едно до мен писъмце, което казва, че да не се разнасят, но да стоят в куп... За таквиз вехти неща питай мен, щото няма други по-стар, останал в България за комитетите.“ Във второто писмо Хр. Иванов продължава: „... Писах и в Ловеч на брата си Николча да ти проводи опис, от каквито писма има от В[асил] Л[евски] и какви документи (щото не мога да ги помня, щото са един вързоп) и се надявам да ви отговори, ако не на вази, то на меня и каквото ми отговори, ща ви проводя същия ор[и]гинал...“ От приведените цитати личи, че между 1884—1902 г. архивът на Левски е все още у семейство Цветкови. Така че, ако приемем за достоверни фактите в тях, трябва да коригираме твърдението на Страшимиров, че З. Стоянов прибира в 1879 г. архива. Тази грешка в годината може да се приеме и като печатна, но все пак прибирането не може да бъде по-късно от 1889 г.²¹, когато умира З. Стоянов, който е

15 НБКМ—БИА, ф. № ЮО (ЗС), II А 8689 и II А 8696.

16 НБКМ—БИА, кол. 47 (П. д.), б. п., а. е. 1001, л. 29—30. В тази молба също има някои неточности: Н. Цветков отбелязва, че в неговата къща се е укривал Апостола, а това всъщност е било в къщата на Мария и Никола Сиркови.

17 Никола Цветков Казанджията (Бакърджия-та; 1849—1904), доведен брат на Хр. Иванов — Големия, син на Иван Крачола

18 Христо Караминков (Бунито, Халачето, Христо Малкия; 1846—1892), член на Частния революционен комитет в Търново, участник в Старозагорското и Априлското въстание.

19 Марин Станчев (Станчов) Стоянов (Марин Малкия; 1836—1904), земеделец и ханджия от Лясковец; баща му — Станчо Терзията — спод-вижник на Г. С. Раковски, убит от турците. Марин Станчев е един от създателите на ЧРК в Лясковец и съратник на Апостола; след неговата гибел допринася за активизиране на революционните комитети в Севлиево, Габрово, Горна Оряховица и Сливен; участник в Старозагорското и Априлското въстание.

20 Вж Берон, В. Хаджистоянович. Археологически и исторически изследвания. Търново. 1886 (където са публикувани няколко документа от Левски, свързани с историята на Търново).

21 Проблемът за съдбата на архива на Апостола е намерил отражение и в някои от новите издания, посветени на делото му — вж. Попов, Ж. Без сън, без покой. Книга за Васил Левски. С., 1986, 45^18.

подготвял по това време второто издание на споменатата биография на Левски. Може би е издирвал въпросните документи, за да поправи допуснатите неточности в първото издание поради липсата на първоизвори. Ако се приеме това обяснение, то има покритие със сведенията от писмата на Хр. Иванов и от молбата на Н. Цветков от 1902 г., в която пише: „... Печати, бланки и разни други книжа на Левски оттогава се намират още у мен на съхранение...“²². Следователно трябва да приемем, че останалите след смъртта на З. Стоянов документи от архива на Апостола били предадени на Софийския народен музей около или след 1906 г., и то от вдовицата му — Анастасия Стоянова, а не от самия него, както е записано в описа — в графа 6-а; прехвърлени са в 1908 г. (както вече се спомена) в Етнографския музей и инвентирани през 1912 г.

По повод настоящото издание бяха направени издирвания и усилия за изясняване на този немаловажен въпрос, които доведоха до редица уточнения, но не и до пълното му и окончателно разрешаване. С това новата публикация безсъмнено ще даде определен принос за изясняване на историята около запазването на тефтерчето, още повече, че в първото издание този въпрос въобще не се третира, а във второто е само отчасти засегнат.

Но не само това отличава сегашното издание от предишните. Те, както вече се отбеляза, не са самостоятелни и това е довело до някои непълноти и неудачи, на които следва да се спрем, без обаче да подценяваме техния принос.

* * *

Особени трудности е трябвало да преодолява при *първата публикация* Д. Т. Страшимиров, който, като съобщава, че е запознат още преди 1908 г. със „записната книжка (портофейла) на Апостола“, заключава, че „тя чака своя майстор“²³. Изминават обаче цели две десетилетия²⁴ от написването на горните редове, докато този „майстор“ се явява отново в негово лице. Той проучва основно, разчита дословно и обнародва за пръв път цялостния текст на тефтерчето. И трябва да се подчертае, че се е справил отлично с тази безкрайно трудна и отговорна задача, тъй като е допуснал сравнително малко неточности при разчитането. Страшимиров дори се е опитал да внесе чрез оформяне на насочващи заглавки известна систематизация в разнородните и фрагментарни бележки и наброски в бележника. Смятаме обаче, че възприетият от него едичионен принцип за най-строго придържане към

²² Виж бел. 17

²³ Вж ДТС.АВ. Т. 1. с. XVI.

²⁴ Т. е. в 1929 г.

текста на оригинала затруднява читателя при неговото използване. Освен това обяснителните бележки са сведени до минимум, а за външните белези на бележника, както и за неговата история, Страшимиров не отбелязва нищо. Вероятно е смятал, че писаното от него преди 20 години, отнасящо се за историята на целия архив на Апостола, естествено важи и за тефтерчето. Това всъщност е така, но малцина биха могли да притежават двете издания и да свържат казаното в тях. При това, както става ясно от изложеното по-горе, той е могъл да направи и някои нови издирвания и изводи. Като съществен недостатък на първото издание може да се отчете и липсата на каквото и да е факсимиле от страниците на тефтерчето, за да се получи поточна визуална представа за оригинала. Този пропуск се дължи вероятно на тогавашните възможности на нашата фотографска и полиграфска техника.

Второто цялостно обнародване на бележника, включен в юбилейния документален сборник по случай 100-годишнината от гибелта на Левски²⁶, е дело на същия тричленен колектив, подготвил и настоящото издание. Естествено обстоятелството, че и втората публикация не е самостоятелна, е дало своето отражение. Наистина тук са коригирани някои фактически грешки, допуснати от Страшимиров в първото издание; направен е по-пълнен и изчерпателен коментар; разкрити са нови факти и имена; приложени са факсимилета от няколко страници на тефтерчето; дадени са насочващи, но неизчерпателни описания на външните белези на документа; маркирани са в предговора на изданието някои моменти от неговата история, но не е направен опит за допълнения и поправки на неточностите, срещани у Страшимиров.

Авторите на *настоящата трета публикация*, като взеха предвид допуснатите слабости в първите две издания, положиха усилия да запълнят някои пропуски, да поправят известни грешки и неточности, да обогатят изданието. И още нещо е характерно за новата публикация: при обнародването е възприето за пръв път подреждането на страниците на тефтерчето да бъде въз основа на съществуващата печатна календарна номерация, която изобщо не е била взимана досега под внимание. Естествено всичко това изискваше големи усилия и се срещнаха не една пречки. На места например вече текстът е доста избледнял, а някои от листовите са потъмнели и пожълтели, дори покрити с петна. Тези явни признаци на стареене, които ясно можем да констатираме, защото познаваме документа преди повече от 30 години, се дължат и на недотам доброто качество на хартията на бележника, на изписаните предимно с молив текстове, както и на многобройните прелиствания на страниците му и многократното му използване за различни цели. Това наложи текстът да бъде отново разчетен

"*de visu*" да му се направи пълно фототипно издание, да бъдат описани във възможната пълнота и външните белези на паметника²⁵.

* * *

Външните белези на личния бележник на Левски могат да се обединят в следните три групи:

1. Първични белези, характерни за книжното тяло на тефтерчето — размери, обем, подвързия, печатан текст, орнаменти — още *преди да бъде придобито от Левски*²⁶.

2. Вторични белези на бележника, придобити, *след като е станал собственост на Левски* — начини и видове на неговото изписване от притежателя му, податки за липсващи листове (откъснати от Левски) и опити за нова подвързия, бележки за собственост, за датировка и т. н.

Третични белези, които тук са явни и многобройни и се свеждат до такива, появили се *по-късно*, нанесени впоследствие, т. е. след гибелта на Левски, та и до наши дни. Това са някои текстове, вписани от други лица, което се установява чрез графоложка експертиза, печати, поставени за документиране на собствеността на паметника от страна на института пазител, следи от нанесени от времето повреди и т. н., както и от грижите за тяхното отстраняване (т. е. направеното за консервацията и реставрацията на документа), опити за ново подвързване и пр.

Ще се спрем накратко на всяка от изброените три групи:

1. Първа група. Книжното тяло на бележника е с размери 13.7 см дължина и 8.2 см ширина. Неговият първоначален обем е бил около 100 листа или към 200 страници. Веднага трябва да се добави, че този обем е бил намален, както ще видим по-късно. Податки за неговото възстановяване с известна условност дава отпечатаната на всяка страница календарна маркировка (последователна печатна пагинация на самите листове). Тази маркировка се изразява в указване на месеца и деня, но без годината. Месецът е отпечатан словесно на немски език, а денят — с цифри, като дните вървят последователно на всяка половина на страницата. По този начин всяка

25 Още преди повече от 30 години тефтерчето беше фотографирано и оригиналът бе изваден от обръщение (по-късно пренесен в БНБ), като бяха взети и предпазни мерки за неговото по-правилно консервиране и частично реставриране, извършено в Научната консервационна и реставрационна лаборатория на библиотеката, за което бе съставен и специален „Протокол за реставрацията на бележника на Левски“ от 31 август 1970 г.

26 Закупено вероятно в Румъния лично от него или подарено му. Налице са и малки податки за съмнения, че то е закупено ново или е съставено от няколко стари подобни бележника. Повод за това дава обстоятелството, че листовите на бележника не са напълно еднакви — някои са с печатан текст (датировка, орнаменти или винетки) — различно оцветени, а други бели, без такива елементи. Но почти всички тефтерчета с календарна номерация имат бели листове, без каквато и да е маркировка.

страница носи маркировка за два последователни дни, а всеки лист — за четири. Именно новото подреждане на страниците на бележника по тези календарни указания даде възможност за възстановяване на обема му. В момента обаче са налице 61 листа (заедно с кориците) или 122 страници, от които изписани 104 и следователно около 43 листа от книжното тяло липсват²⁷. Веднага изниква въпросът: кога са се явили тези липси? Ако се приеме, че тефтерчето е съставено от няколко стари бележника, може да се стигне до предположението, че такива липси няма. Но нарушението на календарната номерация на места, наличието на текстове без начало и край (например липсата на началните стихове на Ботевото стихотворение „На прощаване“²⁸) говорят за обратното: нарушаването на обема е станало впоследствие и е направено или от самия Левски, или по-късно — от други лица. Ако се приеме последната обосновка, следва изводът, че листовите са били унищожени може би и съзнателно — за да се заличат например някои неудобни текстове. Последното предположение обаче е почти недоказуемо. В писмата на Левски има податки, които насочват към факта, че той е ползвал листовите от бележника си за конспиративни пароли, на което се спираме по-подробно по-долу.

Подвързията на оригинала също не е напълно запазена — липсва втората корица на бележника, която по останалите следи е била откъсната или отрязана. Кога и как е станало това, е неизвестно засега. Вместо втората корица налице е такава от картон. Първата корица е обвита с тъмновинена, почти кафява тънка кожа (мешин) и върху нея е нанесено с печатни латински букви „*Agenda*“²⁹, т. е. бележник, а на заглавната страница : *Notiz-Buch für Geschäftsleute jeden Berufs*. Форзаците са облепени с жълта хартия. Листовите на книжното тяло са два вида. По-многобройните са с календарна номерация, за което вече се спомена, като същите имат и орнаментна украса в четирите им краища — растителни и геометрични елементи. Малобройни са листовите без текст и украса. Хартията е обикновена, целулозна, с белезникав цвят.

2. Втора група. След като бележникът става собственост на Левски, явно са се появили и вторични външни белези. Размерите му остават естествено непроменени, но обемът, както вече се изтъкна, чувствително намалява. Защо? Естествено е при крайна необходимост или особени обстоятелства, в които нерядко е попадал Апостола, както и постоянната му нелегалност, да са го принуждавали да прибегва към писане на кратки бележки или писма върху листове, откъснати от носения винаги у него бележник. Още повече, че има явни белези за късани листа, а налице са и половинки. И все пак дали

27 За проследяването и установяването точно на тези листови вж приложената в края на изданието таблица — в справочния апарат

28 Вж с. 39 в настоящото издание.

29 За това вж по-подробно в обяснителните бележки на настоящото издание — на с. 1

липсата на почти половината от листовете може да се обясни с горното обстоятелство. Тогава? Напоследък се лансира една хипотеза³⁰, която не е за пренебрегване. А именно: в няколко от писмата на Левски, пък и в спомени на някои негови съвременници се говори за тъй нареченото „одрано листче“, служило като „лозинка“ (парола) при конспиративни връзки и явки. Нуждата от такива пароли става особено остра, когато се подготвя обсъждането на „Наредата“³¹ по места и организирането на Общото събрание в Букурещ, проведено през април-май 1872 г.³². В писмата, изпратени от Левски с указания до частните комитети в България да изпратят свои представители на това събрание, се срещат следните редове: „В упълномощието на представителят няма да [има име]то му, ни отде иде; а за уверение нему ще носи [парче] книга и аз, като го поискам, той тряб[в]а да ми го [даде и като го] съединя с другата половина, ще се разбере отде е. Когато изберете за представител, дайте му з[апечатаното писмо] с одраната книжка, в него е написано неговот[о име]...“ И по-нататък: „Представителю, [вземи] одраното късче книга, [в] земи и бележките според писмото...“³³ и т. н. Следват пълни указания за секретност и конспиративност, необходими за осигуряването и провеждането на това извънредно важно за дейността на организацията събрание, на което се приемат уставът и програмата на БРЦК, избира се ръководство на комитета, дава се пълномощно на Левски да действа из цяла България³⁴. Цитират се тези указания (които се срещат и другаде), за да се обясни и свърже посоченото чувствително намаляване на обема на тефтерчето със споменатото тук „одрано късче [парче]“ книга, т. е. хартия, което вероятно е било използвано при осигуряването на секретност и конспиративност. А те трябвало да бъдат осъществени и известни само на един човек в случая Левски, който си послужил за целта евентуално с листове от джобния си бележник. Всеки определен от него за това лист се е срязвал по средата: едната половина задържал у себе си, а другата се предавала на човека, който го бил инструктиран да се яви на явката. При пълно съвпадане на двете половини е могло да се гласува доверие на явилите се комитетски член. Чрез тази хипотеза би могла да се обясни голяма част от липсващите листове на тефтерчето, но тя надали може да обясни напълно всички липси. Тук може би има и по-късна намеса, което вече се отнася към бележите от третата група. По-трудно е да се обоснове нарушението на

30 От К. Възвъзова-Каратеодорова, която подготви специална публикация: Една хипотеза за целостта на личния бележник на Васил Левски. В: Сб. Васил Левски. 1837—1987. Изследвания. С., 1987, под печат.

31 Проект за устава на БРЦК в България — „Нареда на работниците за освобождаването на българският народ“ (преди септември 1871 г.). Вж пълната публикация на документа в: ВЛ.ДН. с. 110—116, док. № 36.

32 За това събрание вж Протокола от заседанието на БРЦК, публ. пак там, с. 168—177, док. № 86.

33 Пак там. с. 156—157, док. № 72 — Окръжно писмо до частните революционни комитети в Българско от 24 март 1872 г.

34 Вж това пълномощно в: ДТС.ВЛ, с. 352, № 319.

целостта на подвързията и загубата на оригиналната крайна корица. Това е станало вероятно по-късно.

Почти всички попълнени листове са изписани саморъчно от Левски с неговия характерен, немного едър и леко наклонен надясно почерк. Писал е по-често с молив, по-рядко - с мастило, и то в повечето случаи — черно. Само на места почеркът му губи някои от особеностите си, вероятно поради бързина, припряност и други причини. При внимателна графоложка експертиза може да се установи кой текст е писан от Апостола и кой от друга ръка, какъвто има на няколко места в тефтерчето. Трябва да се отбележи, че никъде не се срещат инициали за собственост и самоличност. И това е лесно обяснимо с оглед на неговия притежател. Името на Апостола е изписано обаче неколkokратно в различни бележки по тефтерчето — съкратено или под някои от многобройните му революционни псевдоними. Календарната маркировка на бележника не дава указания за годината на неговото издаване, защото съдържа месец и ден. Самият Левски също така рядко отбелязва годината на вписването на бележките си. Най-често срещаната година е 1872.

3. Трета група. Външните белези от тази група ни убеждават, че върху този ценен уникат по-късно са нанасяни печати, номера, бележки и др., което е довело до неблагоприятни последици. Най-голямата вреда върху текстовете се е получила при подпечатването на много от листовите с голям кръгъл отпечатък в средата с изображение на Паисий Хилендарски и наоколо със следния текст: „Архива на Българското възраждане при Соф. нар. музей. 1906 г.“. С това подпечатване се е целяло зафиксирането на собственост от страна на института пазител. Това е сторено, без да се помисли, че се допринася за още по-голямото замъгляване на текстовете, и без това нечетливи на места. В случая се е погледнало на бележника само като на музеен веществен експонат. Така че нанесените от това подпечатване щети са големи и незаличими. Втората важна и очевидна външна намеса е поставяната на няколко пъти пагинация на листовите и страниците на бележника. При това явно не е взета под внимание съществуващата календарна номерация, тъй като бележникът е бил все пак подвързан. Отбелязаните върху страниците (а в началото — върху листовите) номера са няколко: изписаните с червен молив или синьо мастило могат да бъдат приписани на Д. Т. Страшимиров, който е номерирал бележника вероятно във връзка с подготвяната от него първа публикация. С червен молив той е нанесъл и някои поправки и бележки. На други листове се явява и трета номерация, правена още по-късно с молив вероятно в Библиотеката. При подготовката за второто публикуване на тефтерчето, г. е. през 1972 г., бе нанесена с молив и със съответните цифрови и буквени индекси номерация само върху тези страници, които дотогава бяха останали без каквато и да е

пагинация — върху двата форзаца и върху началните страници. Ако въпросът с допълнителната, дори тройна на места пагинация на страниците на бележника все пак може да бъде проследен и изяснен, за вторичната му подвързия (за каквато има податки) остава открит. Липсват каквито и да е указания, за да се разбере: кога точно и кой е направил вторичната книговезка подвързия, с която е закрепен наличният в момента обем на тефтерчето, при която е била пренебрегната календарната печатна пагинация и всъщност е заличила липсващите многобройни листове. Безсъмнено това е било извършено по-късно, може би преди предаването на бележника на З. Стоянов.

* * *

Особено голямо внимание заслужават *вътрешните белези* на паметника, т. е. неговият *хронологически обseg и съдържание*, за които в предходните две издания не е отделено място.

1. Както вече се отбеляза, на книжното тяло не е маркирана година, а само месеци и дни. Следователно не е възможно да се установи кога е било произведено и продавано тефтерчето. Явно този пропуск е допуснат съзнателно от издателя му, за да не остарява и да може да се продава и употребява повече години. За фиксиране на по-точен *хронологичен обseg* могат да послужат отбелязаните тук-там от Левски години, както и някои податки в текстовете, които дават основания за датиране по години, което на места е направено от съставителите. Годишите са установени условно в съпоставка с други места от текста на бележника, а понякога и чрез някои от писмата на Левски или чрез отправените до него. При тези сравнения става ясно, че се налага да се очертаят *два кръга* за хронологичния обseg на бележника: първият се отнася за крайните две граници, в които се вменят записаните от Левски бележки, фиксирани от него чрез конкретна година. Най-ранната е около 1867/1868 г. (вероятно записана от Левски по-късно дата на гибелта на другаря му от четата на Панайот Хитов — капитан Иван Тодоров³⁵) и най-късната — 1872 г. Между тези две крайни години има бележки за събития, станали през 1870 г. (смъртта на брат му Христо Ив. Кунчев)³⁶, както и такива в 1871 г. По-труден за уточняване е въпросът: по кое време и колко години тефтерчето е било използвано от Апостола? За последната година явно трябва да служи времето преди залавянето му, т. е. когато тефтерчето заедно с останалите комитетски книжа е зашито в самара на коня (преди 27 декември 1872 г.). Не би могло да се установи с точност кога Апостола започва ползуването на бележника. Затруднението идва преди

35 Вж с. 120 от страниците на бележника (по новата номерация).

36 Пак там.

всичко от липсата на година, нанесена върху тефтерчето при неговото произвеждане, и особено от факта, че Левски рядко отбелязва годината при бележките и сметките си, което е обяснимо за такъв род записки. Трудността произлиза и от обстоятелството, че той е вписвал текстовете в непоследователен хронологичен ред, както и поради това, че повечето от тях са фрагментарни. Може би за тази очебийна несистемност допринася и посочената вече липса на немалко листове. Въпреки това от съдържанието на бележките, както и от написаните в тях тук-там (макар и непълни) дати може да се твърди, че Апостола е ползвал тефтерчето не само през една календарна година, а най-малко през две или дори три години, т. е. от 1870 до края на 1872 г.

2. *Съдържанието* на бележника, макар и непълно, а на места и несистематизирано, е извънредно богато, разнообразно и многопластово чрез вложената в него лично от Левски информация. Тя се отнася за човека, а още повече — за революционера Левски, и то за времето, когато неговата дейност е най-активна и напрегната: провежданите от него и съратниците му обиколки из страната през 1871—1872 г. във връзка с подготовката на всеобщо въстание; организирането на редица частни комитети и полагането на клетва от страна на членовете им; обсъждането на „Наредата“, както и провеждането на Общото събрание на БРЦК в Букурещ и т. н.

Така че личният бележник на Апостола, чието съдържание все още не е напълно проучено и всестранно анализирано както от историците, така и от социолозите и народопсихолозите, действително е наситено с много важни и богати сведения. Казано най-обобщено, тук могат да се намерят факти, данни или само податки за: ежедневието и бита на Левски (облекло, храна, тайни квартири, срещи с хора и т. н.); неговата душевност и естетически вкусове (влечение към народните песни и изобщо към поезията); спазване на традиции и зачитане на общонародните празници (Нова година, Васильовден, коледуване, сурвакане и пр.); контакти с най-различни, предимно обикновени хора — от села и градове; изострено социално чувство и готовност да се притече според своите възможности, за да подпомогне материално слабите (бедни жени, деца и пр.); притежавано неповторимо съзнание за дълг, за лична и обществена отговорност, за непоклатима неподкупност (стриктно водене на комитетските сметки, редовно вписване — до последния грош — на направените лични разходи); интереси към народната медицина (записани рецепти) и т. н. Изброяването в тази насока може да продължи, но не е необходимо, тъй като всеки читател съобразно интересите си ще проследи оригиналния и разчетения текст на бележника.

Още по-голямо е разнообразието на данните, които се докосват до революционната дейност на Апостола. По този въпрос сведенията обхващат: маршрутите и обиколките — неговите и на помощниците му — във връзка с

подготовката на комитетската организация, отразени понякога в бележника последователно, дори по дни; връзките, срещите, контактите и отношенията му с най-различни дейци и особено с най-близките му съратници — А. Кънчев, Д. Общи, Хр. Иванов — Големия, М. Поплуканов, Д. Пеев, С. Младенов, В. Йонков, П. Бонев и други (някои от тях са добре познати от други източници, а други са упоменати тук за пръв път); ползуваните пароли и други способи за осъществяване на конспиративните явки и свръзки; многобройните тайни скривалища (къщи, ханища, манастири и пр.); опитите и грижите за набавяне на оръжие, боеприпаси и пр.; предварителната подготовка и планове за организиране на събрания и съвещания; обмисляне и набелязване на стратегически, тактически и практически указания, наброски за препоръчителни писма, за изказвания вероятно пред събрания на частните комитети и т. н.

Специално заслужава да се отбележи упоменаването на имената на славянските равноапостоли Кирил и Методий чрез вписаните редове от тропара за тях с калиграфски почерк, с които започва бележникът. Има нещо символични във факта, че в началото на бележника на Апостола стоят имената на двамата равноапостоли.

Естествено тук само маркирахме някои от темите, данните и информацията, които по-често се срещат сред текстовете на тефтерчето. Но едно много внимателно прочитане и проследяване на всеки ред, на всяка дума мога! да разкрият по-цялостна картина, да дадат възможност за по-дълбоко вникване в откъслечните на пръв поглед сведения и вписвания по страниците на бележника. При едно такова проучване може би ще могат да се открият и нови податки за привеждането им в по-точен и последователен хронологичен порядък - основното изискване, необходимо за всякакви исторически проучвания.

* * *

Трудностите, които трябваше да бъдат преодолявани във връзка с разчитането на текста на бележника (характерен е с многобройните си съкращения, зачертавания, заличени от времето думи, неясни и най-различни вписвания и наситен с реалии от най-различно естество, които трябваше да бъдат разкрити и обяснени), не се изчерпаха със завършването на дешифрирането, което, както бе отбелязано вече, бе направено отново „*de visu*“ по оригинала, а не по предходните две издания, и съпроводено с много справки. Ръководният принцип при изпълнението на тази най-отговорна и трудна задача бе да се представи и предостави за ползуване автентичният текст на този уникален паметник, разчетен правилно и във възможната пълнота, обработен по съвременните археографски изисквания; но не и да се

осъществи една пълна интерпретация за цялостното му историческо познание, за всички негови многообразни данни (което всъщност ще бъде извършено въз основа на предлаганата нова публикация от други изследователи, които ще си поставят и други задачи).

Изключително труден се оказа за разрешаване въпросът за *едиционните принципи*, които трябваше да се приложат при предаването на толкова мъчните и разнородни във всяко отношение текстове. Като се взе под внимание обстоятелството, че изданието ще представлява интерес не само за научни работници и специалисти, но и за всички почитатели на родната история, както и фактът, че то е съпроводено и с пълен факсимилен текст, бе възприето документът да бъде представен колкото се може по-четивно, без да се накърнява неговата автентичност. Затова всеки текст от бележника по новото номериране е разчетен на съответната страница. При предаването се възприеха следните едиционни правила:

1. Осъвременени се *графиката* (т. е. буквописа) на писмото, като се премахнаха излезлите днес от употреба букви които се замениха съответно с „с“ или „я“, с „ъ“ и „и“; отстраниха се краесловните ерове; осъвременени се и *пунктуацията*, включително и при цифровите означения, която на места в оригинала изобщо липсва.

2. Запазени са езиковите особености като: стари форми на глаголи, на съществителни и прилагателни; архаизми, диалектизми и чуждици — главно от турски произход, нерядко българизирани.

3. Известно осъвременяване на правописа и езика е направено в съответствие с изискванията на съвременния български книжовен език, главно по отношение на редуциране на гласните с преминаване на беззвучни гласни в звучни и обратното — в зависимост от тяхната позиция; осъвременени са и честите метатези на срички и букви; нормализация се приложи и по отношение на глаголната форма „са“ и възвратното местоимение „се“.

4. Не е приведена в съответствие със съвременните изисквания членната форма за м. р. ед. ч.

5. Поправени са без уговорка явните „грешки на перото“.

6. За изясняване на някои форми и за допълнения към текста са употребени *квадратни скоби* (напр.: „еч[е]мик“. „ч[астни] к[омитети]“, „ф[евруари]“, и др.).

7. Маркирани са със съответни отбелязвания в обяснителните бележки направените при необходимост *промени и поправки* в текстовете.

8. *Спазени са редовете на всяка страница* (с много малки изключения) - при преписването на текстовете независимо дали крайната дума от даден ред подлежи на пренасяне. или не (нещо, което бе пренебрегнато при първите две публикации).

Впрочем наличието на фототипен текст към изданието ще даде на всеки, който се интересува, пълна представа за оригинала и за възприетите при възпроизвеждането му промени.

* * *

Обяснителните бележки са кратки и само насочващи. Те се отнасят главно за темата и до отделни исторически и географски реалии, както и за някои особености в текста и до неговата археографска обработка. Затова те не съдържат подробности, тъй като не целят да разкрият в пълнота историческите факти, които съдържанието на бележника предоставя на изследователите — историци, народопсихолози и др. Бележките съдържат указания за:

1. Различната пагинация по страниците на оригинала и начините на нейното изписване.

2. Преводите на чуждите думи и обясненията за значението на диалектните форми (преводите и обясненията са дадени там, където думата се среща за пръв път като при повторното упоменаване там се прави препратка).

3. Възможностите за разночетения в текстовете, както и за нормализиране на някои форми.

4. Споменатите лица (чиито имена са разкрити във възможно най-пълната им форма, включително и познатите им псевдоними; кратките бележки са насочващи с оглед само на революционната дейност на липата; обясненията са дадени при първото упоменаване на името).

5. Споменатите наименования на селища с обяснения за старите и новите наименования, с допълнени към тях сведения за революционните псевдоними, а за селата — и за принадлежността им към днешните окръзи.

6. Използуваните библиографски източници за изясняване на събития, разкриване на имена и установяване на публикации, като най-често повтарящите се са дадени в съкращение след първото им цитиране.

* * *

Справочният апарат към изданието съдържа:

- Списък на употребените съкращения.
- Таблица на липсващите листове от бележника според календарната номерация на страниците.
- Списък (ключ) на новите и старите номера на страниците в бележника в две поредици, свързани с предходните две негови издания (ДТС.ВЛ и ВЛ.ДН).
- Показалец на собствените имена.
- Показалец на географските имена.

* * *

Така оформеното първо самостоятелно издание на личния бележник (джобното тефтерче) на Васил Левски разкрива всестранно и пълно неговото богато и разнообразно съдържание и дава възможност да бъде използвано както от специалистите за различни проучвания, така и от всеки, който се интересува от живота, от неповторимата личност и великото дело на Апостола на българската свобода.

Накрая дължим да изкажем нашата благодарност за оказаната помощ и съдействие на ръководството на Народната библиотека „Кирил и Методий“ в София, на членовете на Научната секция към Ръкописно-документалния център на библиотеката, на колегите от Ориенталския отдел, на Държавно издателство „Наука и изкуство“, на всички, които ни съдействуваха.

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК
(джобното тефтерче)
НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

ФОТОТИПНО ПРЕДСТАВЯНЕ, РАЗЧЕТЕН ТЕКСТ,
ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

1260

240

1500

1260

270

1530

Орха[ние]²48 гр[оша]³ общ[о]⁴

1. Това е първият форзац на книжното тяло, по-точно — гърбът на корицата; облепен е с жълта хартия; пагинацията (с молив) от 1 до 1^a, т. е. на първите два листа (или 4 страници) са условно номерирани при археографската обработка на тефтерчето за втората му публикация в: ВЛ.ДН, с. 247—271; следващите — от с. 2 до с. 116 са пагинирани с червен молив от Д. Т. Страшимиров при първите проучвания на тефтерчето с оглед на подготовката му за първото му издаване — вж ДТС.ВЛ, с. 271—319; срещнатите по-късни номерации на страниците на тефтерчето също са отбелязани последователно на съответното място в обяснителните бележки; възприетата номерация при настоящата археографска обработка на тефтерчето е поставена на всяка страница в квадратна скоба — тя съвпада и със страниците на обяснителните бележки.
2. Дн. Ботевград; псевд. на местния частен революционен комитет (оттук нататък — ЧРК): Елес (Елез) Джутов.
3. Грош — сребърна тур. монета със стойност от 80 до 160 акчета (една пара се състои от три акчета); поради многократна употреба в бележника на тази монета обяснението е дадено само тук.
4. В оригинала (оттук нататък — ориг.) „Общ.“ — вероятно означава „обща“ сметки или пари или пък само „общо“, а не Димитър Общи, както може да се предположи, понеже е писано с главна буква; тези сметки, доста нечетливи, със задрасквания по листа, писани небрежно с молив, вероятно са нанесени от Левски по-късно, след като тефтерчето е било изписано.

Извор ³	—	—	—	—	—	2
Етрополе ⁴	—	—	—	—	—	1603.1/2
Тетеве[н] ⁵	—	—	—	—	—	2
Орхание	—	—	—	—	—	2
Видраре ⁶	—	—	—	—	—	2

511	832
465	1603.1/2
46	2435.1/2

463	463
48	46
511	509

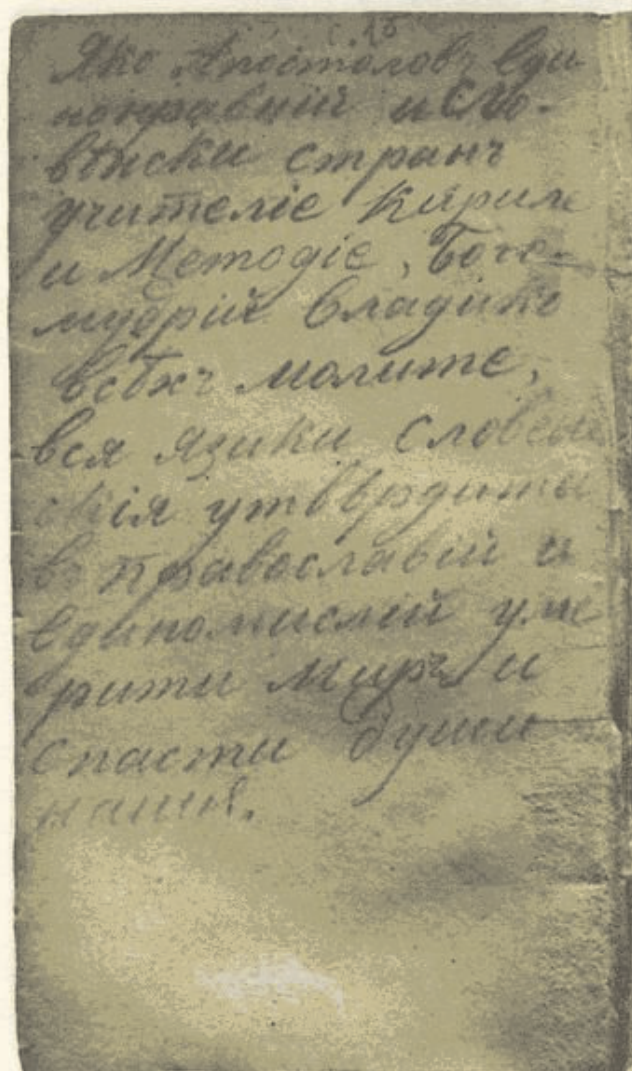
1001	наполе[она] от 91 ⁷
504	медж[идии] бели 25 от 21 ⁸
45.1/2	напол[еона] 1/2
53	минц[а] ⁹
1603.1/2	Етрополски [сметки или суми]

210	от ли[ри]	105	л[ири]
210	от ли[ри]	105	2 Извор
210	от ли[ри]	105	2 Тете[вен]
210	от мин[ца]	54 и бели мед[жидии]	2 Видра[ре]
			разни ¹⁰

2443.1/2¹¹

- Вторият форзац на книжното тяло на бележника е облепен със същата жълта хартия като с. 2; текстът е написан с мастило и молив; стар номер на страницата с молив — 1^a.
- Тур. златна монета с най-висока стойност в Османската империя, равна на 100 гр. (всеки грош е равен на 40 пари), но винаги в зависимост от банковия курс — по стойност лирата може и да надвишава 100 гр.; поради многократната употреба при сметките от джобния бележник обяснението за лирата е дадено само тук.
- Село Голям (Големи) Извор, Тетевенско (дн. Ловешки окръг); псевд. на ЧРК: Сюлейманоглу Дауд, Сюлюманоглу Дауд, Сюлеманоглу Дауд, Сюлейманооглулар Дауд, Сюлюманоглу; Видин (?), Куртоглу Али. Изброените селища В. Левски обикаля в края на лятото на 1870 г. и по-късно (вж. Унджиев, Ив. ВЛ, с. 337—349), по което е датирана страницата; цифрите означават събраните парични средства от посочените селища.
- Псевд. на ЧРК: Бочукооглу, Бочукоолу, Бучукоглу, Бучукооглу.
- Псевд. на ЧРК: Дервиш Мехмед Кърджалъ, Дервишооглар Мехмед Кърджалъ; Дервишооглу Мехмет (Мехмед) Кърджалъ (Кърджалъ), Мехмет Кърджалъ.
- В ориг. „Ведраре“, село в Тетевенско (дн. Ловешки окръг); псевд. на ЧРК: Бог на помощ, Хасан Касан, Хасън Касън, Хасън Касъм.
- Наполеон (фр.) — фр. златна монета = 20 франка.
- В ориг. „мидж.“, бяло меджидие — сребърна тур. монета, равна на 20 гр., чиято стойност зависи от вложеното сребро или злато (имало и златни меджидиета) и от курса в банката.
- Минц (нем.), от „Münze“ — стара австр. златна монета, равна на около 53 гр. (в Османската империя са били в обръщение и златни монети от европейските държави).
- Менящи стойността си спрямо тур. лира според стойността на среброто и златото.
- Тази сума е преписана вероятно от тефтерчето в отделен документ със сметки (вж. ВЛ.ДН, с. 129, док. № 46).

Яко² апостолов еди-
нонравний³ и сло-
венски[х] стран
учителие, Кирил[л]е
и Методие⁴ бого-
мудрий⁵, владику⁶
всех молитв,
вся языки словен-
ския утвердити⁷
в православии⁸ и
единомислии⁹, уми-
рити¹⁰ мир и
спасти души
наша¹¹.

1. Текстът е написан на гърба на втория форзац с молив; стар номер — 1⁶.
2. Този текст представлява тропар от славянската служба на Кирил и Методий, написан на църковнославянски език, с едър шрифт и не е в стила и почерка на текстовете от останалата част на тефтерчето поради по-калиграфското му предаване; вероятно е писан от Левски, но много по-рано и с по-голямо старание. При преписването му Левски е допуснал някои правописни, падежни и други малки грешки, които са поправени, отбелязани и сравнени с публикацията на: Князев, А. С. Святые равноапостольные Кирилл и Методий, просветители славян... С. Петербург, 1866, с. VIII. В превод текстът на тропара гласи: „Като едионравни на апостолите и учители на славянските страни, богомудри Кириле и Методие, молете владиката на всички [бога], да утвърди всички славянски народи в православие и единомислие, да умири света и да спаси нашите души [?]“.
3. Погрешно в ориг. „едионравний“.
4. Показателен е фактът, че в джобния бележник на Левски, още в началото, е записан този тропар с имената на славянските първоучители.
5. В ориг. „богомудрий“.
6. В ориг. неправилно преписано „владику“.
7. В ориг. „утвърдити“.
8. В ориг. „православий“.
9. В ориг. „единомислий“.
10. В ориг. „умерити“.
11. Може да се прочете и „наша“; в книгата на А. С. Князев, в края на текста на тропара, следва в скоби: „(Служ. преп. Мет. и Кир.)“.

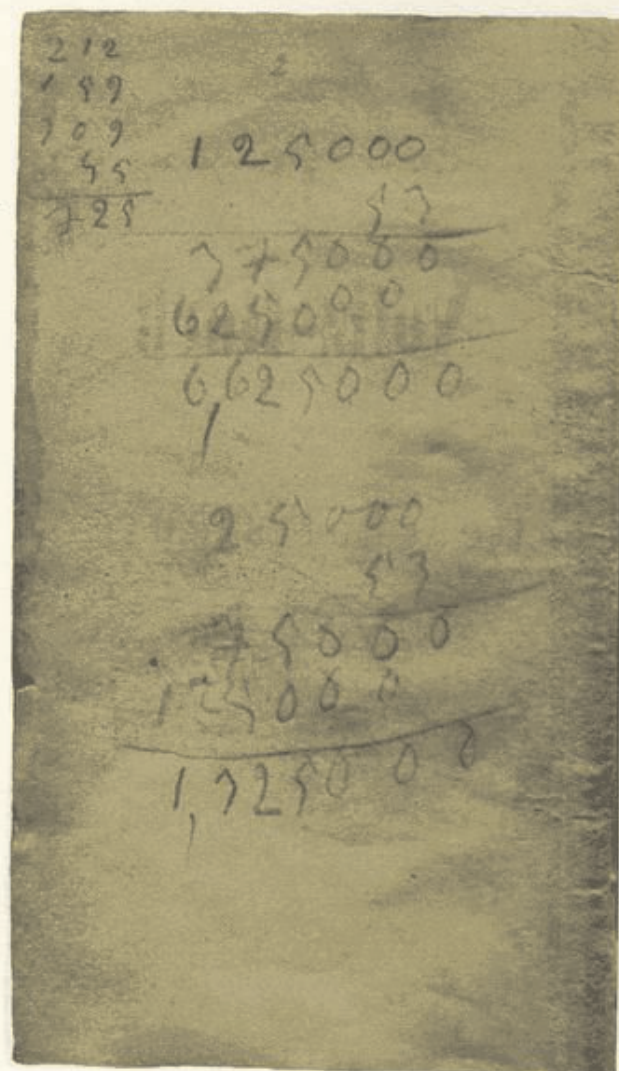

NOTIZ-BUCH
für
Geschäftsleute
jeden Berufs²

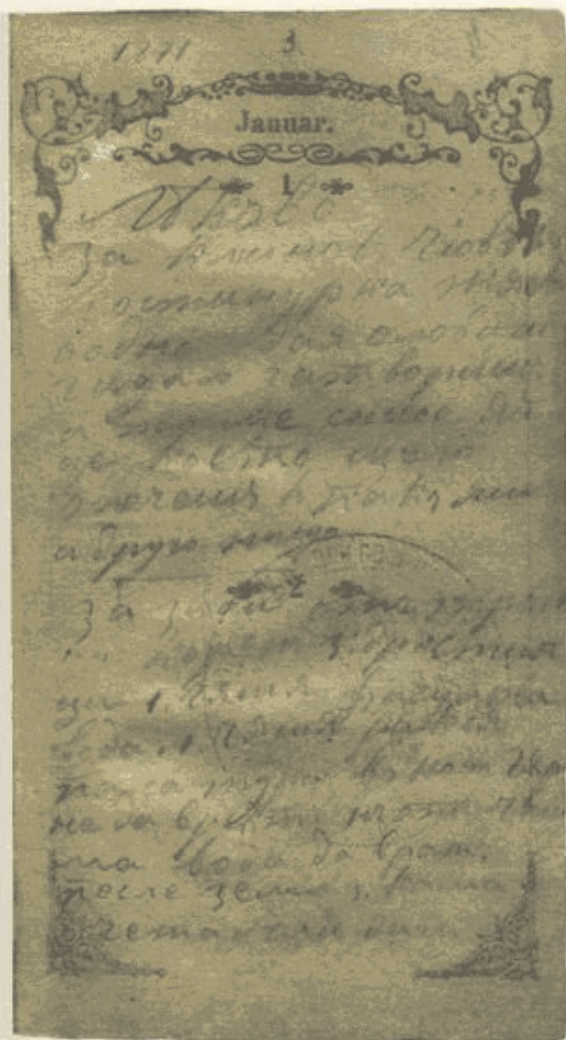
2 л[ири] т[урски]	124	208
3 пола ³	162	271
4 минца	128	216
	414	695
182	216	380
91	54	32
273	270	412 ⁴

1. Стар номер на страницата — 1, със синьо мастило, при втората публикация — 1^а, с молив; вляво от номер 1, със синьо мастило са поместени следните цифри: $\frac{102}{426}$ 2, които означават регистрацията (инвентарния номер) на тефтерчето в Софийския народен музей — Архив на Българското възраждане (1906—1908 г.); с. 5 е вътрешната заглавна страница на бележника; сметките са написани с молив.
2. Печатният текст на заглавната страница в превод гласи: „Бележник за служачи от всяко занятие“.
3. Вероятно съкратено от „наполеон“ — вж с. 3, бел. 7.
4. Последните три колони сметки са много нечетливи и разположени в долния край на страницата върху орнаментите, а горните — върху отпечатания на нем. ез. надпис на бележника.

212	
159	
309	125 000
45	53
725	375 000
	625 000
	6 625 000
	25 000
	53
	75 000
	125 000
	1 325 000 ²

1. Номерирането с молив и мастило от предната страница прекъсва тук; започва ново номериране — с. 2, с червен молив (на Д. Т. Страшимиров); сметките са написани с молив.
2. Оттук нататък са проверявани всички сборове на цифри, тъй като много от тях са неясни, поправяни и в някои случаи и сгрешени; за тълкуването на съдържанието на сметките вж ДТС.ВЛ, с. 274, док. № 174.

Januar

1 — 2

1871 [година]

ЛЕКОВЕ

За клинов човек²:

костенурка — жаба

водна да я уловиш,

че да я затвориш

и тя ще снесе яй-

це, което ще го

опечеш, пък³ яж

и друго нищо.

За зъби: от трън-

ка корен, 3 др[ама]⁴ стип-ца, 1 чаша фасулова⁵

вода, 1 чаша ракия,

па се тури в ново гър-

не да врат, но от чеш-

ма вода да врат.

После [в]земи 3 камъ-

чета бели да ги⁶

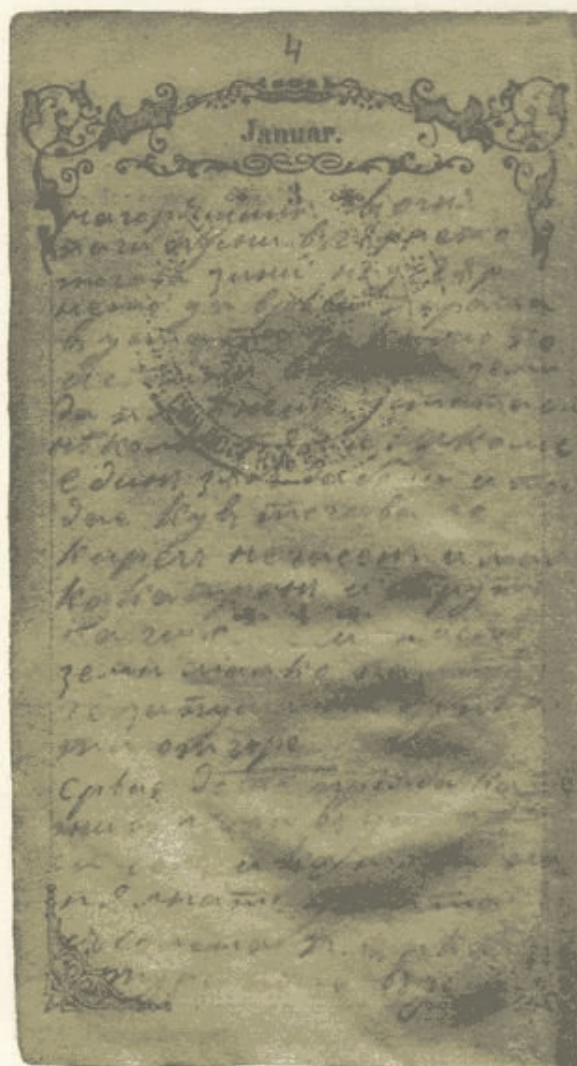
1. Стар номер на листа — 2, със синьо мастило, задраскан и заменен със с. 3, с червен молив; страницата е написана с молив.
2. Който страда от болки в далака и корема; в ориг. „чийовек“; и по-нататък също.
3. В ориг. „пак“; и другаде също.
4. От гр. — стара мярка за тегло = на 1/400 от оката (тур. мярка за тежест = 1282 грама).
5. В ориг. „фасулова“.
6. Оттук започва календарната печатна номерация на тефтерчето по месеци и дни (на нем. ез.), по която са подредени в настоящата публикация и страниците на тефтерчето.

Januar

3 — 4

нагорециш в ог[ъ]ня,
 па ги пусни в гърнето.
 Тогава зини над гър-
 нето да върви парата
 в устата, че като по-
 изстине водата, [в]земи
 да плакнеш устата си
 няколко пъти. Ако ли е
 един зъб да боли и той
 да е кух², тогава [в]земи
 киреч³ негасен и мал-
 ко катран и барут,
 па ги смеси. После
 [в]земи малко памук,
 че запуши на дупка-
 та отгоре.

Сърце, дето прияда като
 живо: [в]земи в устата
 си сол и като се на-
 пълнят устата
 със солена плюнка,
 тури по[с]ле в ус-

1. Стар номер на страницата — 4, с червен молив; текстът е написан с молив.

2. В ориг. „кув“.

3. Тур. — вар.

Januar

5 — 6

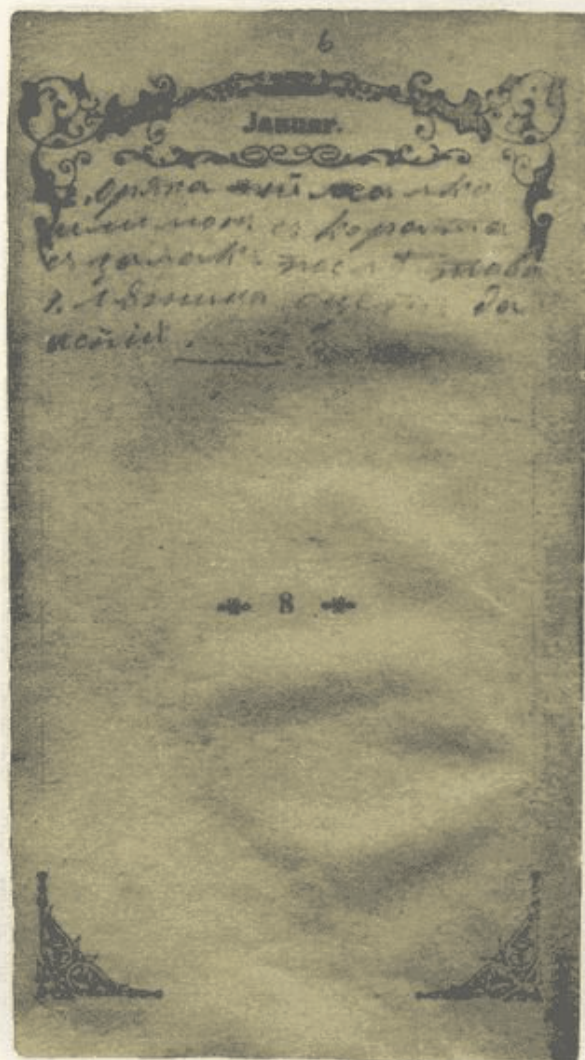
тата си и малко бал-
сама², че преглътни!
За изгорено: кромид
лук да се счука с жаб-
ляк³, сол и мед
[и] да се
налее по[сле] с прясно
мляко да се мие.
За жълтеница: мъртва
коприва. Тя е горчива, цъф-
ти червено: от нея да
нарежеш 25 др[ама] в поло-
вина ока⁴ шише, че
да напълниш шише-
то с бяло вино старо,
после да туриш ши-
шето във на къща-
та да стои три дено-
нощия. После на три
сутрини да го изпий[ш].
Подир [в]сяко⁵ едно
пиене⁶ да [се] изйда⁷ по

1. Стар номер на листа — 3, със синьо мастило, а с червен молив — 5; текстът е написан с молив.
2. Балсам (гр.) — благоуханна смола от тропическо растение, използвана за лекарство.
3. Билка от семейството на бобовите растения.
4. Тур. — мярка за тежест — вж с. 7, бел. 4.
5. Следва „три“ — задраскано.
6. В ориг. „пияне“.
7. В ориг. „изйда“.

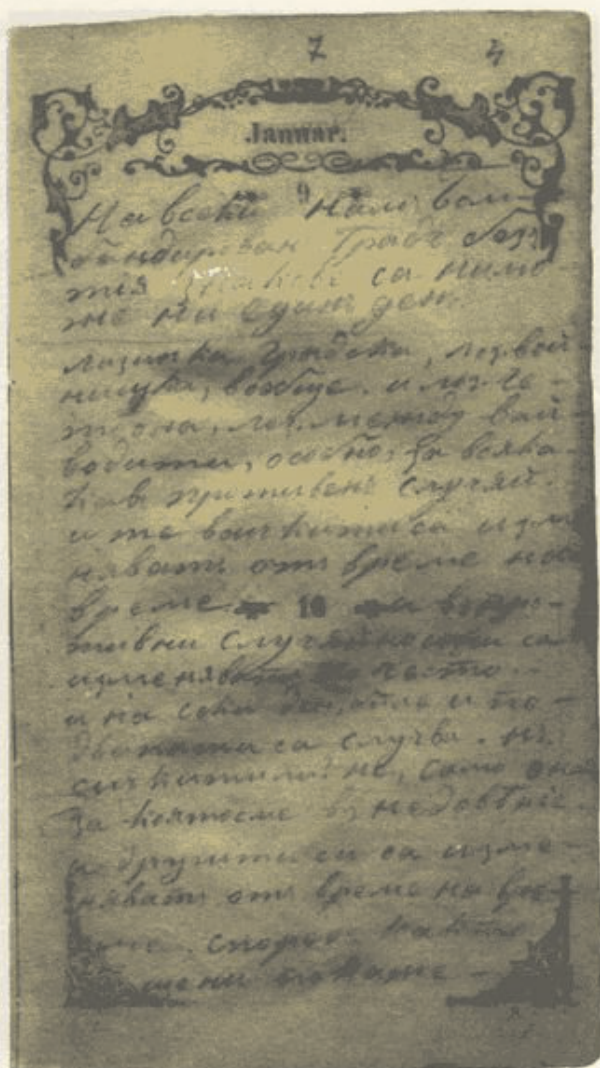
Januar

7 — 8

2 ореха и малко
илимон² с кората
със зальк. После това
1 лъжица оцет да [се]
изпийш.

1. Стар номер на страницата — 6, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Тур. — лимон

Januar
9 — 10

На всеки наш² бомбардирован³ град без тия знакове се не⁴ може ни един ден.

Лозинка⁵ градска, лоз[инка] войнишка, въобще и лоз[инка] четовна, лоз[инка] между войводите⁶, особно, за всякакъв противен случай.

И те всичките се изменят от време на време, а в противни случайности се изменят по-често.

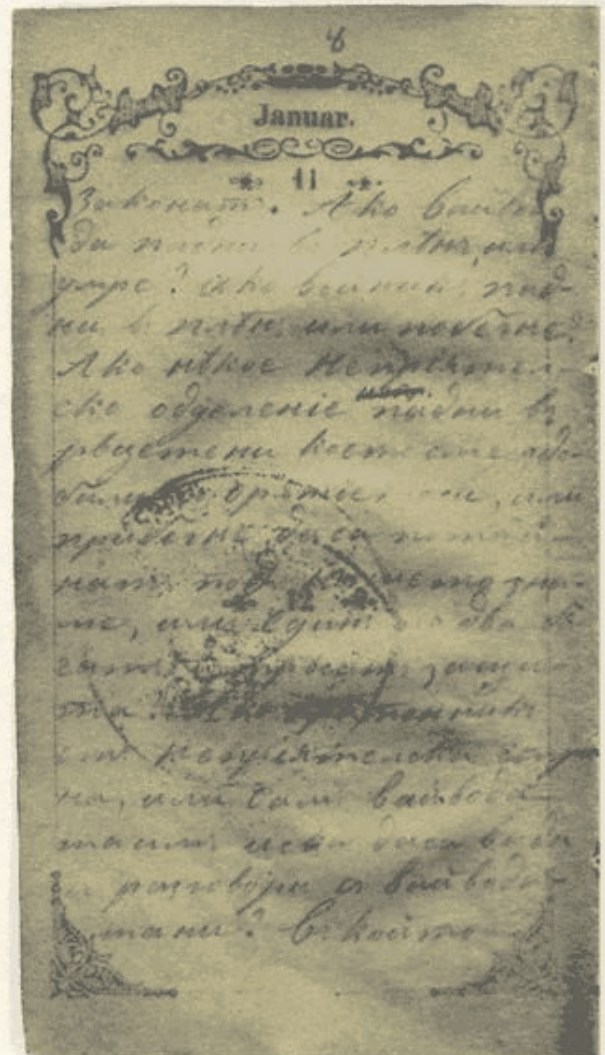
И на [в]секи ден, биле и по два пъти се случва. Но [в]сичките ли? Не, само она, за която сме в недоверие.

А другите си се изменят от време на време, според както ще ни покаже

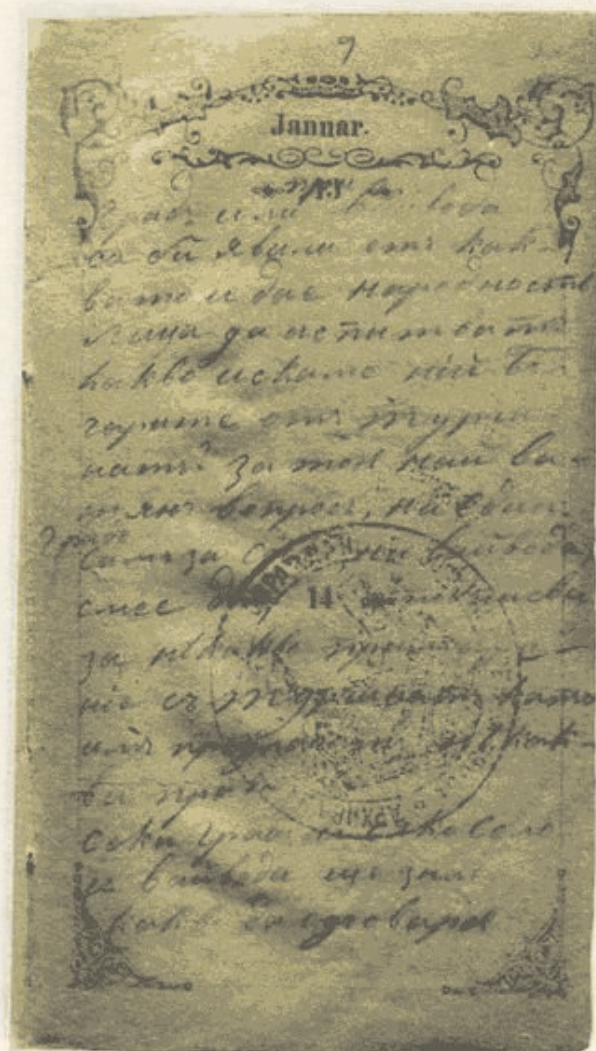
1. Стар номер на листа — 4, със синьо мастило, а с червен молив на страницата — 7; текстът е написан с молив.
2. Може да се чете и „нам“.
3. В ориг. „бомбандирован“.
4. В ориг. „са ни“.
5. В смисъл на „парола“.
6. В ориг. „вайводити“.

Januar
11 — 12

законът. Ако войво-
да падне в плен или
умре? Ако войник пад-
не в плен или побегне?
Ако някое неприятел-
ско отделение падне² в
ръцете ни, което сме сдо-
били с оръжието си, или
прибегне да се подчи-
нят под нашето зна-
ме, или един по два бя-
гат и търсят защи-
та? Ако пратеник
от неприятелска стра-
на, или сам войвода-
та им иска да се види
и разговори с войвода-
та ни? В който

1. Стар номер на страницата — 8, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Над думата „падни“ в ориг. има зачертана четлива дума „напр.“.

Januar

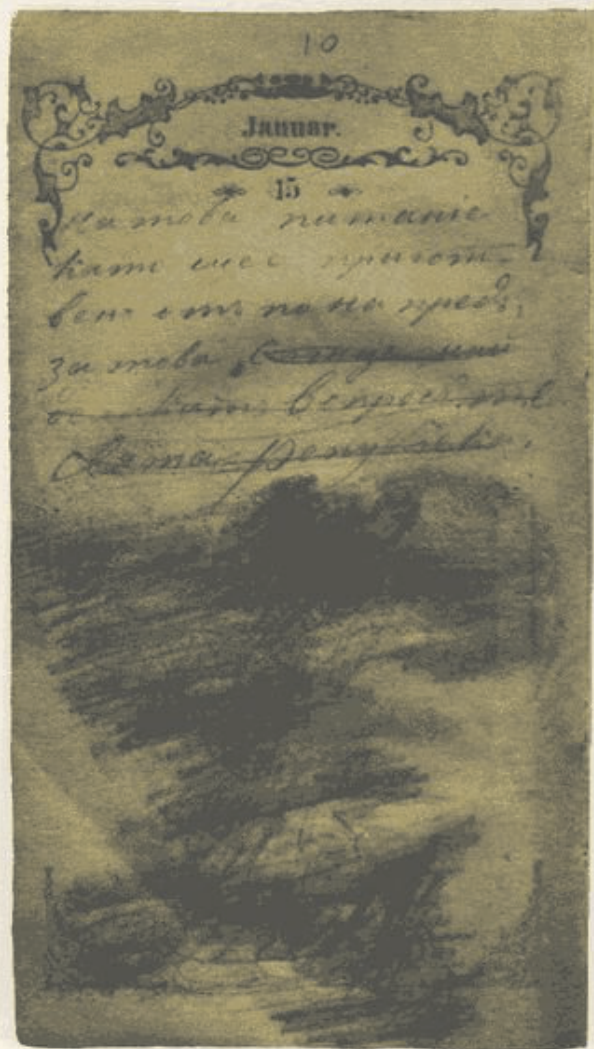
13 — 14

град или войвода
се би явили от как-
вато и да е народност
лица да изпитват
какво искаме ний бъл-
гарите от турчи-
нът? За тоя най-ва-
жен вопрос, ни един
град сам за себе, ни войвода
смее да подписва
за някакво примире-
ние с турчинът, като
им предлагат някакви права.
[В]секи град и [в]сяко село
и войвода ще знае
какво да отговаря

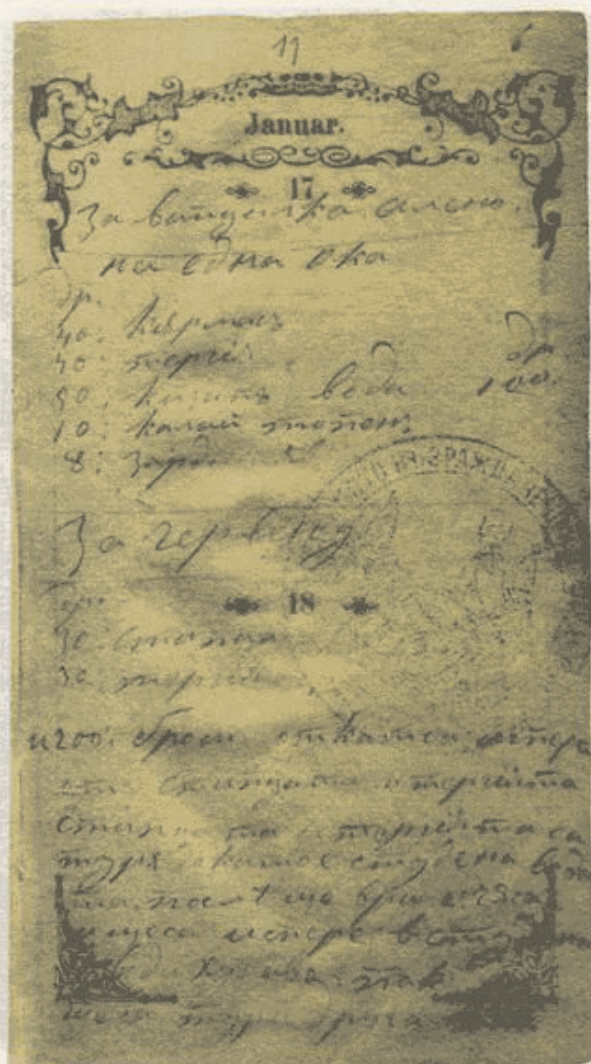
1. Стар номер на листа — 5, със синьо мастило, а с червен молив на страницата — 9; текстът е написан с молив.

Januar
15 — 16

на това питане,
като ще е пригот-
вен от по-напред
за това. Слънце² — най-
деликат[ен] вопрос, т. е.
свята република³.

1. Стар номер на страницата — 10, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Текстът от „Слънце...“ до „република“ е задраскан, но четлив.
3. Половината страница е написана с различни бележки, плътно зачертани с молив.

Januar
17 — 18

За вапцилка алено

На една ока
др[ама]²
40 кърмъз³
40 тергия⁴
50 кезап⁵ вода
10 калай топен
8 зардишав⁶

др[ама]
100

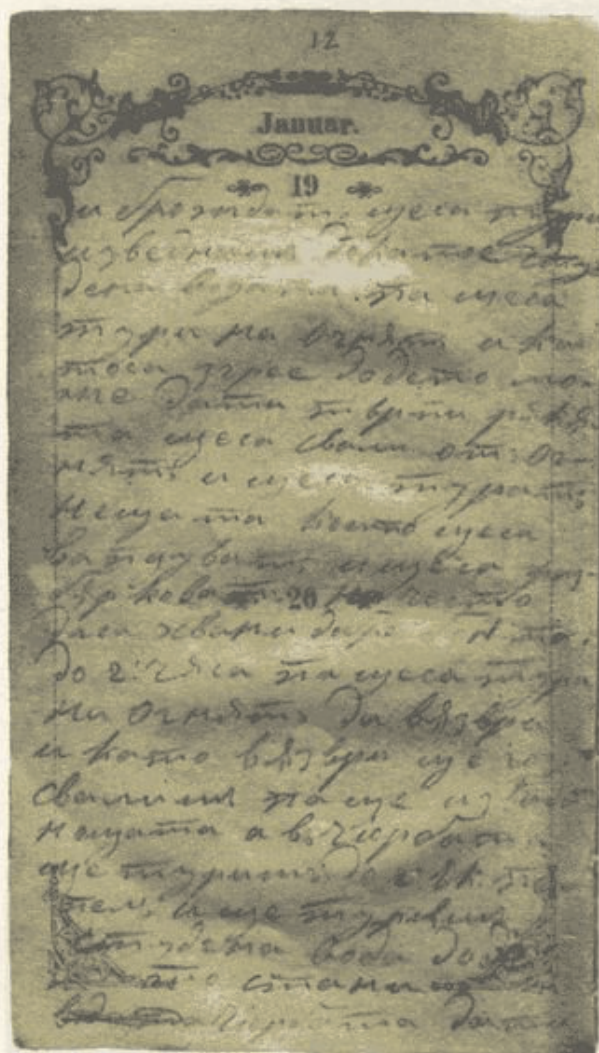
За червено

др[ама]
30 стипца
30 тергия
и 200 брож[д]⁷. Откат[о] се изпере
от стипцата и тергията⁸ се
туря, докато е студена вода-
та, после ще ври 2 часа
и ще се изпере в студена
вода хубаво, пак⁹
ще се тури друга вода

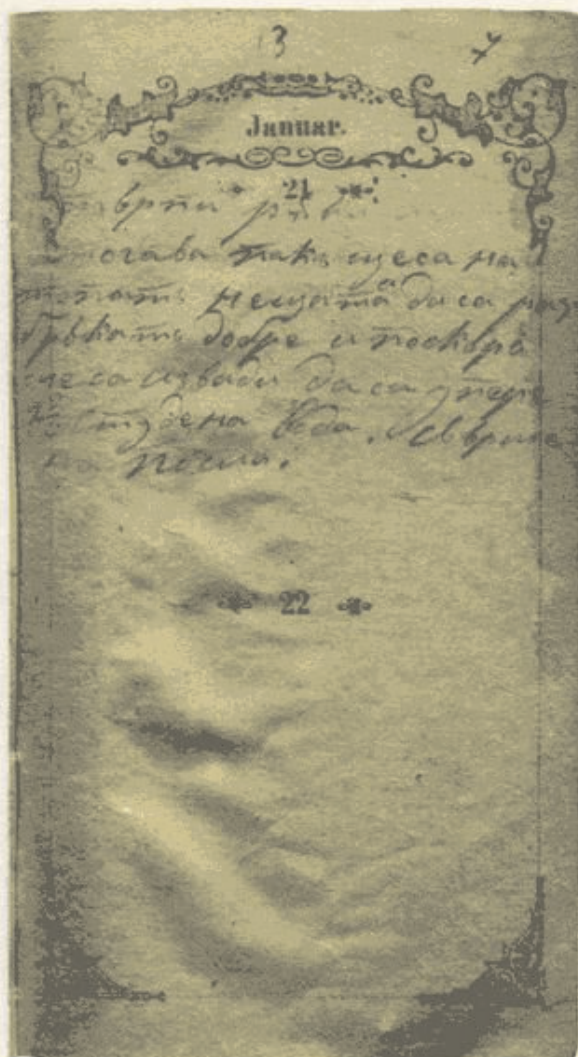
1. Стар номер на листа — 6, със синьо мастило, а на страницата — 11, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Вж с. 7, бел. 4.
3. В ориг. „кърмас“; тур. — червена боя, червен цвят.
4. Правилно от гр. ез. — „тригия“ — винена утайка, винен камък.
5. В ориг. „кизап“; тур. — азотна киселина.
6. От перс.-тур. „зардишав“ — жълто растително багрило; в ориг. „зардишав“.
7. В ориг. „брош“, а по-долу — „брождат“; растение (*Rubia tinctorum*), чиито корени се използват при боядисване на тъкани с червен цвят.
8. „Стипцата и тергията“ — в ориг. повторено.
9. Тук може да бъде и в смисъл на „пък“.

Januar
19 — 20

и брождът ще се тури изведнаж, докато е студена водата. Па ще се тури на ог[ъ]нят и като се сгрее, додето може да ти търпи ръката, ще се свали от ог[ъ]нят и ще се турят нещата, които ще се вапцуват и ще се разбърковат начесто да се хване добре боята, до 2 часа, па ще се тури на ог[ъ]нят да възври и като възври, ще го свалиш, па ще извадиш нещата, а в чорбата ще туриш до 2 ок[и] пепел и ще туряш студена вода додето стане² чорбата да ти

1. Стар номер на страницата — 12, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Следва зачертана четлива дума „водата“.

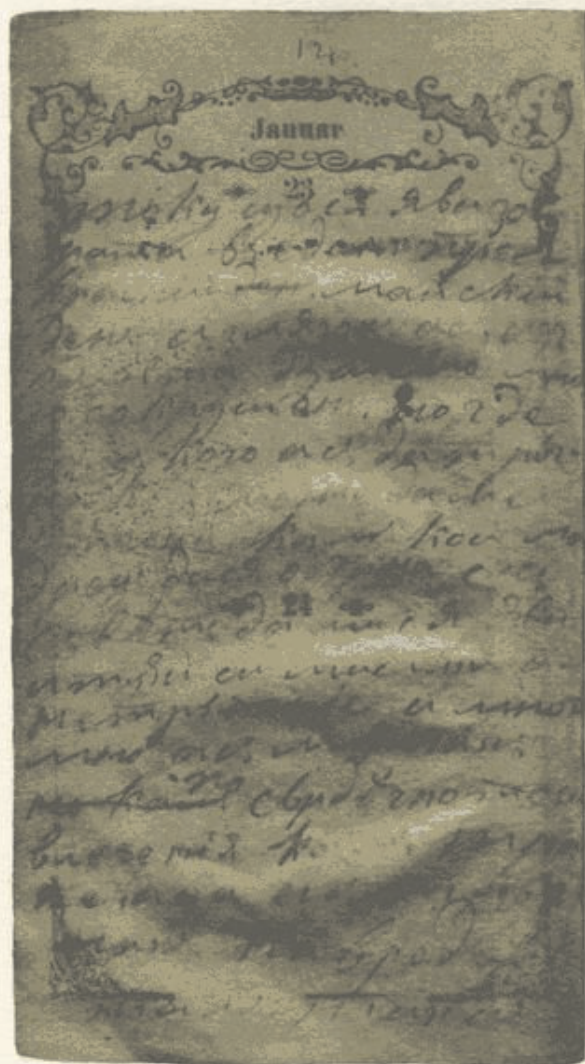
Januar
21 — 22

търпи ръката.
Тогав пак ще се на-
топят нещата и да се раз-
бъркат добре, и по-скоро
ще се извади да се опере
в студена вода. Свърше-
на посла².

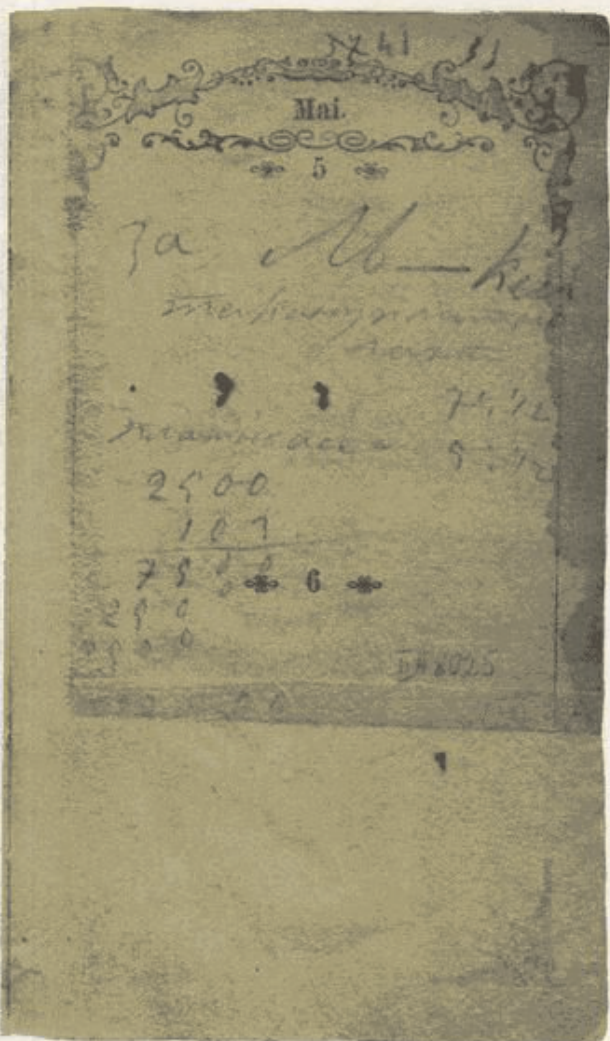
1. Стар номер на листа — 7, със синьо мастило, а на страницата — 13, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Може би съкратена дума, а може и в смисъл на „работа“ (от сръб. дума „посао“ — работа), или пък в смисъл на „после“.

Januar
23 — 24

Току що се яви зората в един прекрасний² майский ден. Излязох аз из одаята душевно много сокрушен. Но где, към кого аз да тръгна? Кой може да ме утеши? Към кой мъдрец да се обърна със съвет да ми се яви? И тъй си мислех с нетърпение и много, мно[го] аз мълчах. По³ сърдечното си влечение⁴ към Трапезица⁵ аз тръгнах. Навред там тихи [ветрец вее]⁶

1. Стар номер на страницата — 14, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Следва думата „ден“ — задраскана.
3. Думата „По“ е написана над задрасканите две думи „но кам[?]“.
4. В ориг. „влечения“.
5. Исторически хълм край Търново.
6. Част от стихотворението на Добри Чинтулов „Възпоменание“ — преписани са 13 стиха от общо 29. Публ. за пръв път и изцяло в: *Тинтеров, К. С. Песнопойче от български и турски песни. Издава ... Цариград, в печатницата на Македония, 1872, 13—14; за влиянието на Чинтуловите песни върху Левски вж и Каракостов, Ст. Васил Левски. Писма. Статии. Песни. Под ред. на ... Предг. М. Димитров. С., 1941, 156—168 (в съкращение — СК.ВЛ); в преписа на Левски има малки промени в сравнение с оригинала (напр. в ориг. „наскърбен“, а у Левски — „сокрушен“, в ориг. „ида“, а у Левски — „тръгна“, в ориг. „отправя“, а у Левски — „обърна“ и пр.); останалите 16 стиха може би са загубени от бележника или са недописани; тук бележникът прекъсва календарната си датировка до 5 — 6 май.*

Mai
5 — 6

За Ль[вс]кий²
тъкано³ платно
лакт[и]⁴
7.1/2
платно [х]асе 5.1/2

2500 [лири?]
103 [гроша?]
7500
2500
2500
282 500⁵ [бис]

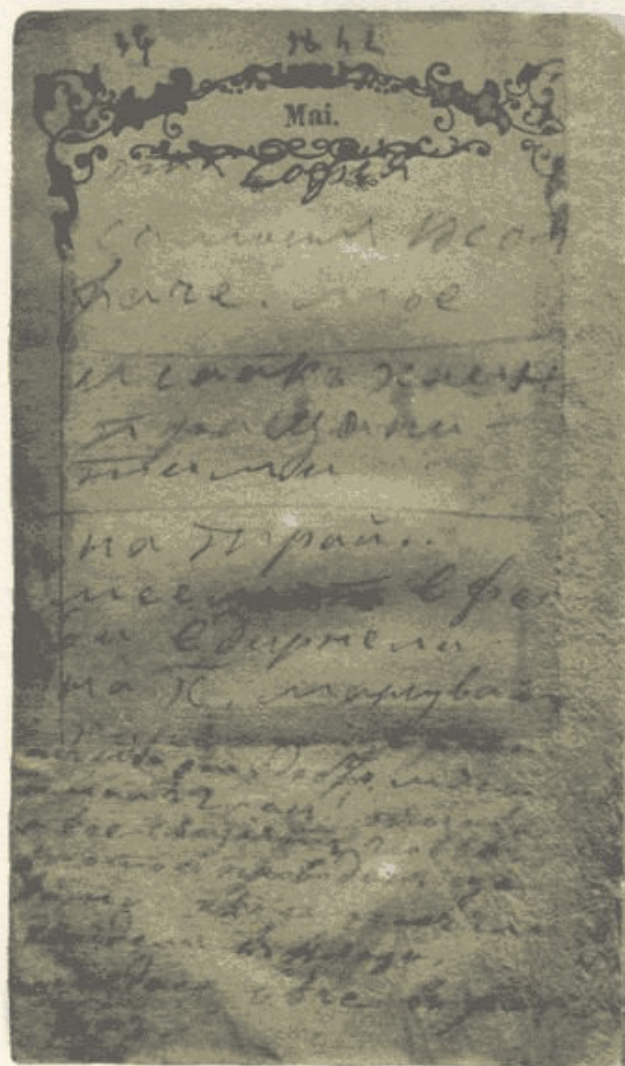
1. Стар номер на страницата — 33, със синьо мастило, друг — 37, с червен молив; задраскан, и друг — 41, с червен молив; текстът е написан с молив; листът е отрязан и непълен.
2. Може да се предположи, че се отнася за Левски или пък, ако се изтълкува като прилагателно — за „лъ[вс]ски [знаци]“, но това е малко вероятно, тъй като е написано в ориг. с главна буква и носи окончание „ий“, което Апостола употребява често за своето име. Прозвища на Васил Левски (Васил Иванов Кунчев): Дякона, Дякон Игнатий; псевд. Аслан (Арслан) Дервишоглу Ефенди; Аслан Дервишоглу Кърджалъ; Асланооглу Видинли; х. Асана[г]а; Афъз ага и Афъзаа; Афъз ефенди; Дервиш Мехмет Кърджалъ; Дервишооглу Аслан; Драган Мирчов; Вълчо Драгънов; Драгню; Драгой Стойчов, Драгойче; Драгомирчо; Драгойчо; Драгойчо Иванов; Ибриямаа Анадолу; Кърджалията; Кърджалъ; Кърджалъ Мустафа Дервишооглу; Маамудая (Махмудая) Едирнели; Никола Раанелов [?]; Тропчо; К. Ив. Марков; К. Н. Марков; Хаджи Ахмет Саръ Азис Рушидоглу; Неболлу чизмели Кърмъзъ; Хаджи Ахмед Саръ чизмели Кърмъзъ; Станчулеску, Стан [?]; и др.
3. В ориг. „такану“.
4. В ориг. може да се чете тук и по-нататък „лахт“, „лахти“; от стб. „лакът“, „лакта“ — мярка за дължина, равна на 68,75 см.
5. Сумата от 2500 лири при прехвърлянето в грошове (т. е. при умножаването по 103 гр.) не прави 282 500, а 257 500, а умножена по 113 прави 282 500.

Май
7 — 8

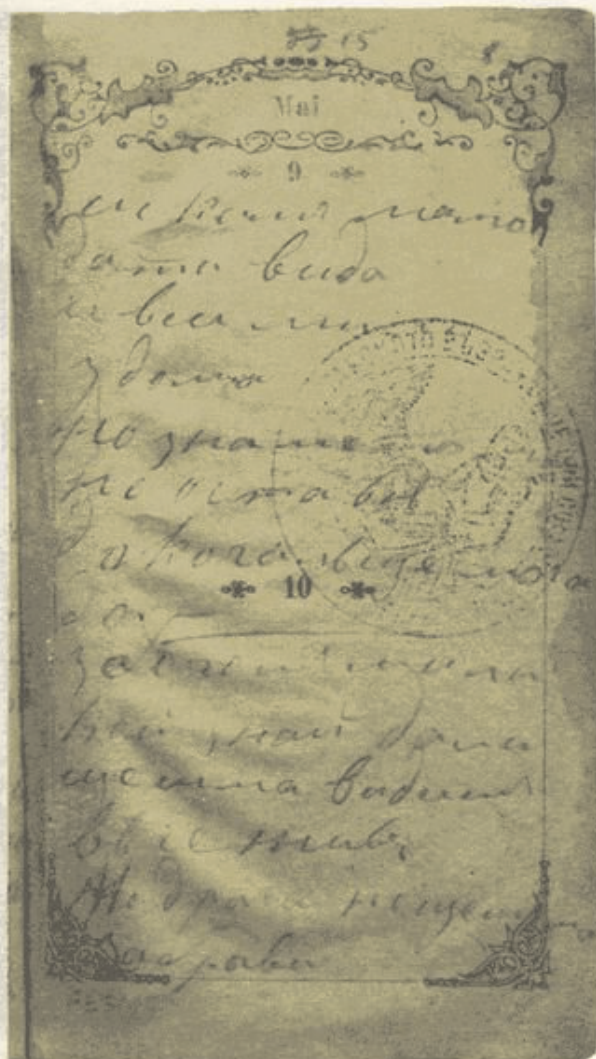
От София²
Самуил Юсо-
фаче³. Мое

Исаак Хаин⁴
пращани-
те ми

На Трай[кович]⁵
Мехмед⁶ ефен-
ди Едирнели
на х. Мановът⁷
хан

1. Стар номер на страницата — 42, с червен молив, друг — 38, с червен молив, задраскан, и друг — 34, със синьо мастило; текстът е написан с молив; листът е отрязан и непълен.
2. Псевд. на ЧРК: Исак Хаин, Исаак Хаим, Исаак Хаин.
3. В ориг. „Самоил Юсофаче“ — неустановен псевдоним на селище [?].
4. Псевд. на ЧРК в София.
5. Димитър Трайкович (1818—1880), виден търговец и първенец от София; подпомагал училищното дело в града; член на ЧРК в София по времето на Левски.
6. В ориг. „Меесмет“ — неустановен псевдоним на селище или деец [?].
7. В ориг. „х. Мануват“ — вероятно се отнася за хана на Хаджи Мано Стоянов (1813—1895), влиятелен чорбаджия и търговец в София; подпомагал с парични средства революционната организация.

Mai
9 — 10

Искам, мамо,
да те видя²
и вси мили
у дома,
но знамето ме³
не оставя.
До кога ли⁴ ще мога,
до [кога?].

Сбогом, мила,
кой знай дали
щеш ме видиш
вече жив.
Но, драга, не щеш ме
забрави,

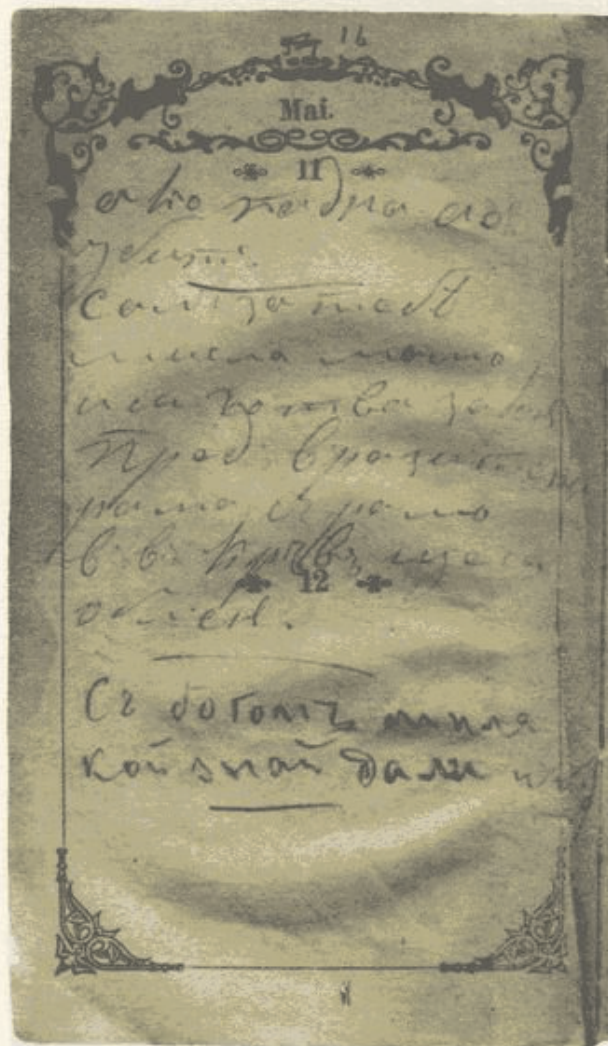
1. Стар номер на листа — 8, със синьо мастило, друг — 15, с червен молив и друг — 53, задраскан; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „да та вида“.
3. В ориг. „ма“; и по-нататък в песента — така.
4. В ориг. „лъ“.

Mai
11 — 12

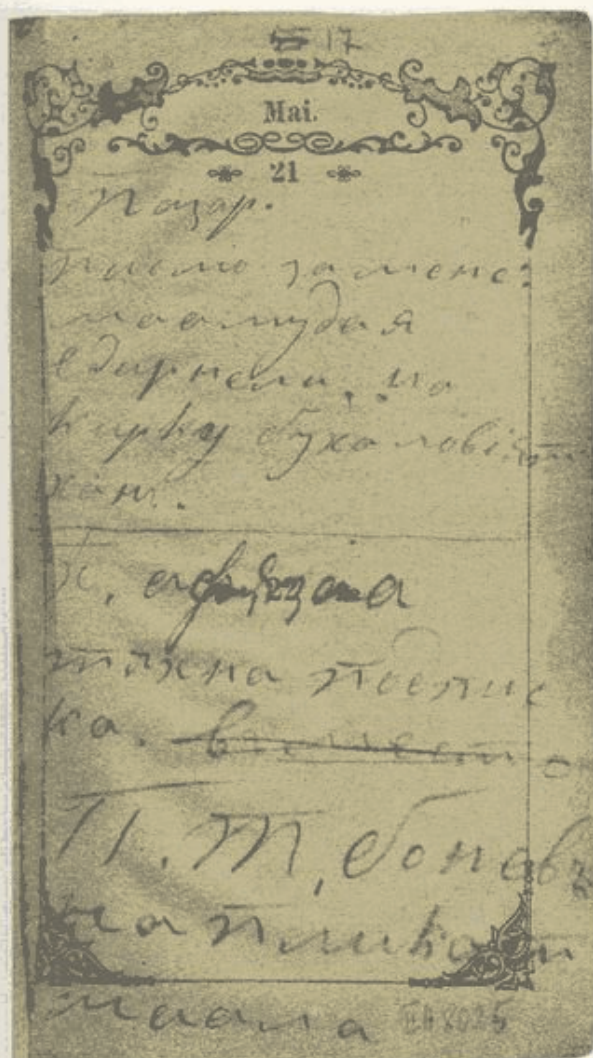
ако падна аз
убит.

Сал за тебе
мисля, мамо,
и се готвя за боя.
Пред вразите ни
рамо с рамо
във кръв ще се
облея.

Сбогом,² мила,
кой знай дали и пр. [?]³

1. Стар номер на страницата — 16, с червен молив и друг — 54, с червен молив, задраскан; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „Съ богом“.
3. Не е сигурно, че текстът след втората разделителна черта е писан от Левски — има известни различия в почерка. Текстът на тази песен съвпада с малки изменения с песен, поместена във „Видрица“ на поп Минчо Кънчев, от което може да се заключи, че тя е взаимствувана от Левски или пък, обратно — от поп Минчо, или пък като популярна песен от онова време е била пята от революционерите — вж Кънчев, поп Минчо. Видрица. Спомени, записки, кореспонденция. С., 1983, с. 391. Някои мемоаристи, като В. Платнаров напр., твърдят, че при организирането на комитета в Карлово през 1869 г. Левски пеел тази песен — вж Унджиев, Ив. Н. Васил Левски. Биография. С., 1945, с. 275 (в съкращение — ИУ. ВЛ). От друга страна, някои от песните, които се намират в джобния бележник на В. Левски, Ст. Каракостов смята за оригинални на Левски — вж СК.ВЛ, с. 168, 205.

Mai

21 — 22

Пазар[джик]²

Писмо за мене:

Махмудаа

Едирнели³ наКирко⁴ Бухаловият ханх. Афъзаа⁵Тяхна подписа.⁶П. Т. Бонев⁷

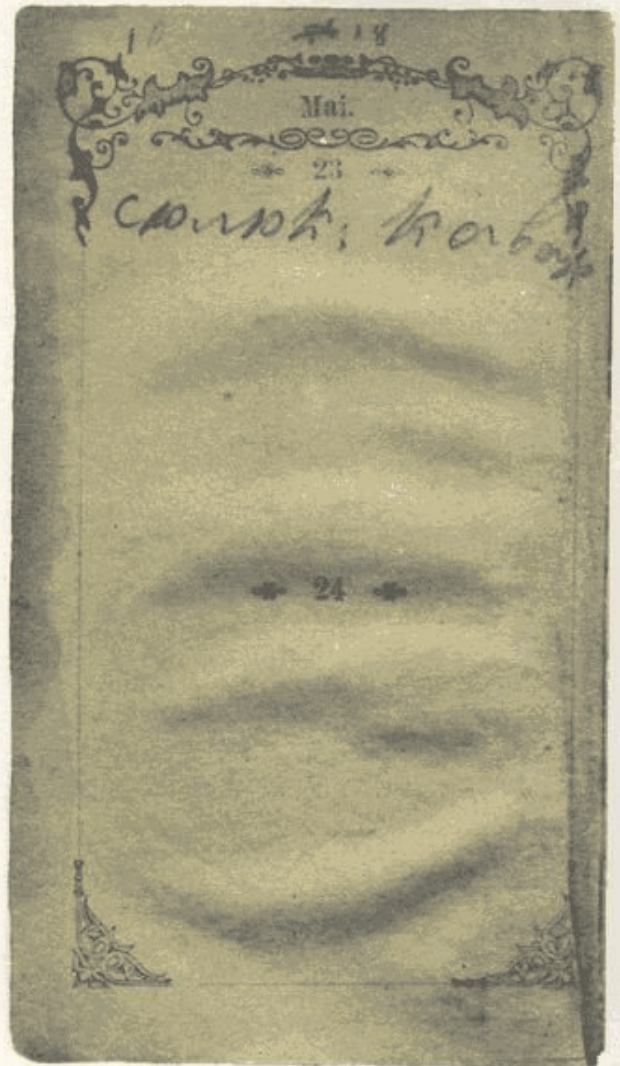
на пликът —

ма[х]ала⁸

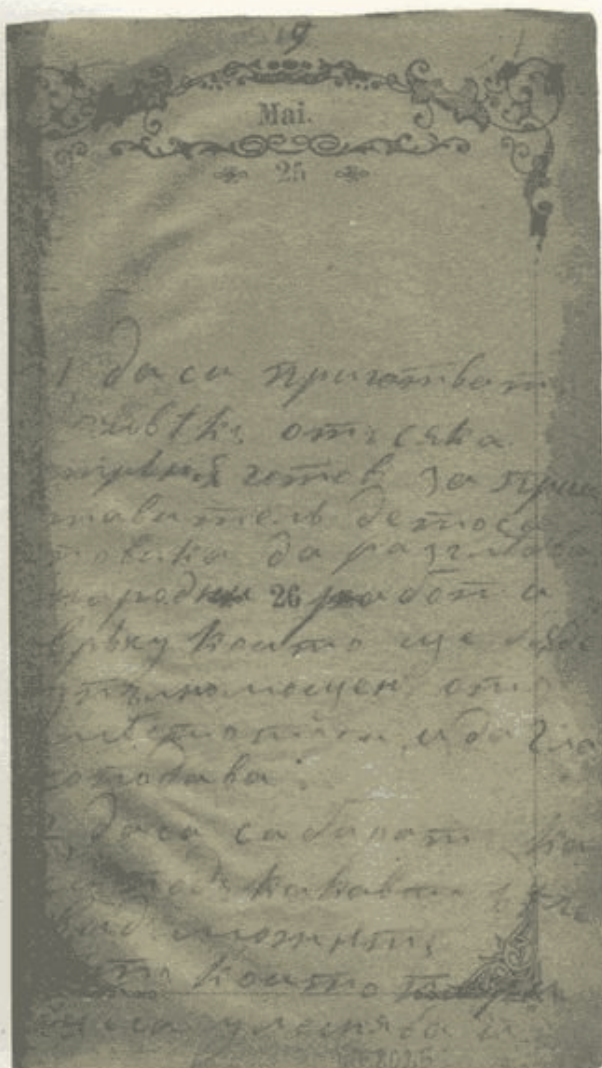
1. Стар номер на страницата — 17, с червен молив, друг — 55, с червен молив, задраскан, и друг — 9, със синьо мастило; текстът е написан с молив.
2. По-рано — Татар Пазарджик; псевд. на ЧРК: Селеникли, Селиникли, Юдачооглу Селиники, Юдачооглу Селиникли.
3. В ориг. „Маамудая“; правилно — Махмудаа (Махмудага) Едирнели — псевд. на В. Левски.
4. В ориг. „Кирку“; няма податки в литературата и документалните източници за съществуването на хан с такова наименование в Пазарджик. Едно от убежищата на Апостола там е ханът на Червен Стоян (Стоян Ангелов Червен) — вж за него Дойчев, Л. Левски в светлина. Лични спомени и отзвуци от спомени. Извори за биография. С., 1943, 327—332; 348—349 (оттук нататък в съкращение — ЛД. Левски в ...).
5. Вероятно вместо „х. Афъз ага“ — може би друг вариант на псевдоним на Левски — „Афъз ефенди“ или пък „Афъзаа“ — псевд. на Иван Драсов.
6. Следва задраскана дума „вместо“.
7. Петър Бонев Тошев (1837—1876), учител и революционен деец; участвувал в Първата българска легия в Белград; член на ЧРК в Пазарджик, където е учител от 1870 до 1872 г.; заедно с Левски основал ЧРК в Перушица; загинал по време на Априлското въстание.
8. Може би означава Ени махала в Пазарджик, където се намирал ханът на Червен Стоян — вж Дойчев, Л. Цит. съч., с. 342; вж и с. 24, бел. 2; за тълкуване съдържанието на тази страница вж Караиванов, П. В. Неразгледан псевдонимен адрес на Апостола — Зем. знаме, № 171, 18 юли 1980.

Май
23 — 24

Сюлюк кавак²

1. Стар номер на страницата — 18, с червен молив, друг — 56, с червен молив, задраскан, и друг — 10, със синьо мастило; оттук започва номерирането на страниците със синьо мастило, а не по листове, както досега; текстът е написан с молив.
2. Неидентифицирано наименование или псевдоним на селище или махала; може би трябва да се свърже с крайната дума от с. 23 — „Ма[х]ала“ — в едно понятие — „Ма[х]ала Сюлюк кавак“; от друга страна, „Сюлюк кавак“ може да означава наименование на махала в различни селища; в Карлово има махала Силук Кавак.

Mai
25 — 26

[1872, преди април?]

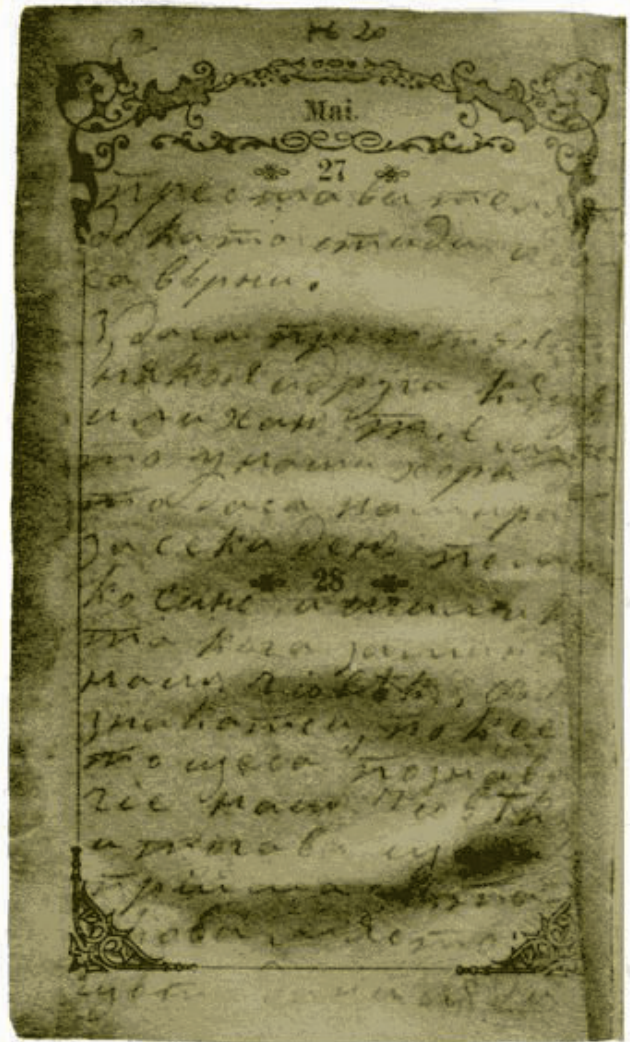
1. Да си приготвят човек от [в]сяка страна, готов за пре[д]-ставител,² дето се повика да разгледва народни работи, върху които ще бъде упълномощен от мястото си, и да гла-соподава.
2. Да се събират ка-си³ под каквото вече вид могат, от които пари ще се улеснява и

1. Стар номер на страницата — 11, със синьо мастило, а с червен молив — 19, текстът е написан с молив.
2. В ориг. „приставител“; съдържанието на този текст дава податки за датирането му във връзка с подготовката на Общото събрание на БРЦК в Букурещ (29 април — 5 май 1872), а може би представлява план за работата на революционните комитети и в такъв случай датировката му трябва да се отнесе към 1870 г., когато се полагат основите им.
3. В смисъл на „материални средства“.

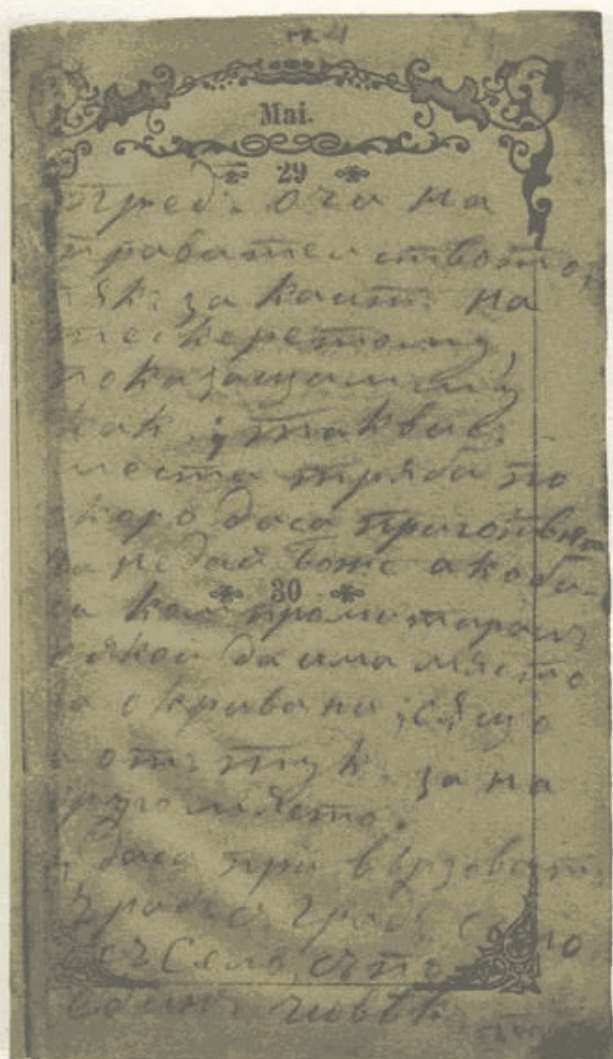
Май
27 — 28

пре[д]ставителят
докато отиде и да
се върне.

3. Да се приготвят
някоя и друга къща
или хан, т. е. мяс-
то у наши хора, де-
то да се намира
за [в]секи ден по мал-
ко сено и ечемик²,
та кога замине
наш човек със
знакът³ си, по кое-
то ще се познава,
че е наш човек,
и тогава ще се
приима в та-
кова място,
щото да не бъде

1. Стар номер на страницата — 12, със синьо мастило, друг — 20, с червен молив и друг — 16, с червен молив, задраскан; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „сино и ичимик“; и по-нататък — също.
3. В смисъл на „парола“ или „лозинка“.

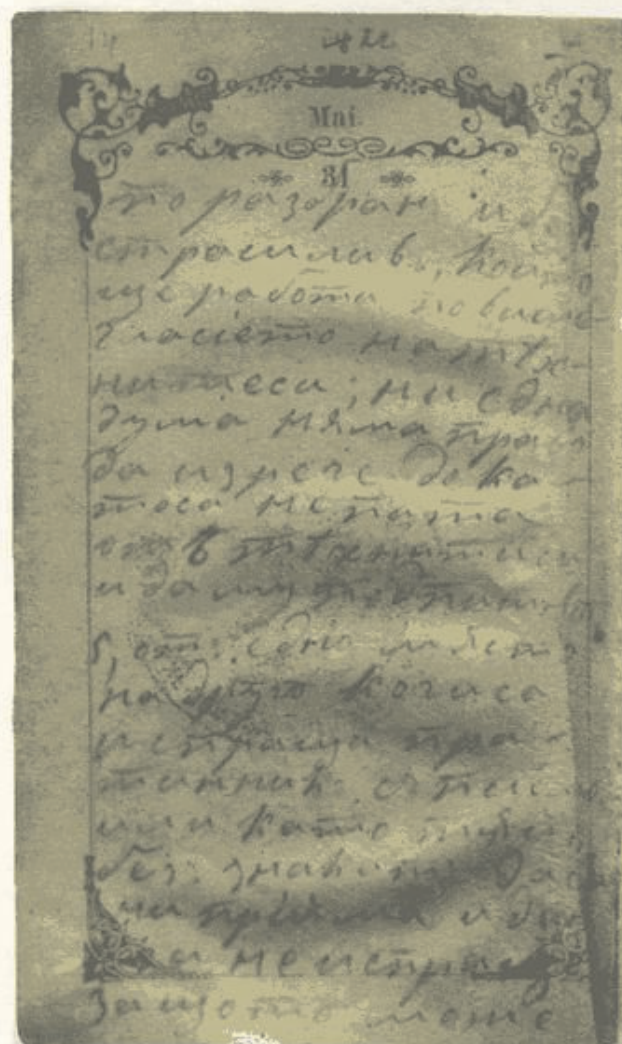
Май
29 — 30

пред очи на
правителството,
пък за каит[ене]² на
тескерето³ му
показа щем⁴ му
как; таквиз
места тряб[в]а по-
скоро да се приготвят,
че не дай, боже, ако би
се компромитирал
някой да има място
за укриване; също
и оттук за на
друго място.
4. Да се привързоват
град с град, село
съ[с] село, с по
един човек

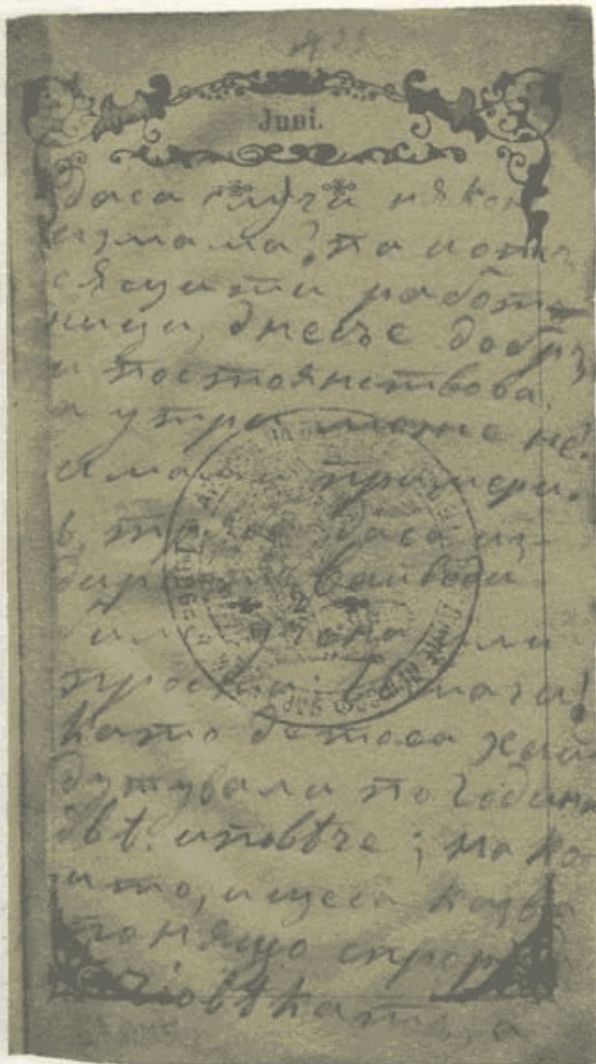
1. Стар номер на страницата — 21, с червен молив, друг — 17, с червен молив, задраскан, и друг — 13, със синьо мастило; текстът е написан с молив.
2. Тур. — заверка.
3. Тезкере (тескере) — тур. — паспорт, пропуск.
4. В ориг. „щим“ или „шам“.

Май
31

по-разбран и без-
страшлив, който
ще работи по више-
гласието на тех-
ните си; ни една
дума няма право
да изрече, дока-
то се не пита
от техните си
и да му подпишат.
5. От едно място
на друго, кога се
изпраща пра-
теник² с писмо,
или като тъй,
без знакът да се
не приема и да
се не изпраща,
защото може

1. Стар номер на страницата — 22, с червен молив, друг — 18, с червен молив, задраскан, и друг — 14, със синьо мастило; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „пратинник“.

Juni

1 — 2

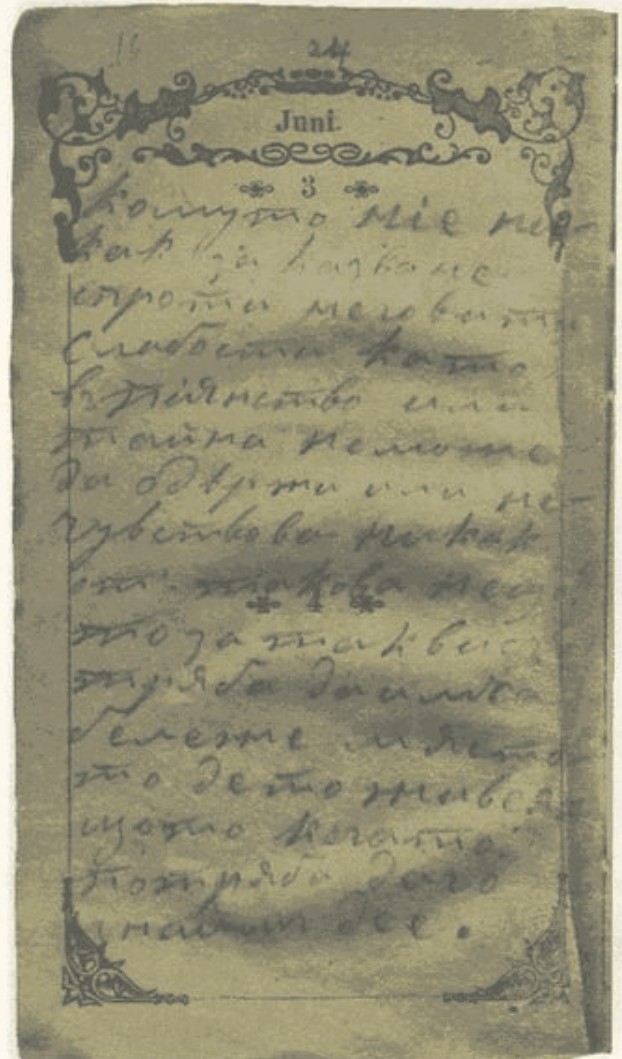
да се случи някоя
измама. Па и от
същите работ-
ници днес е доб[ъ]р
и постоянствува,
а утре² може не?
Имаме примери.
6. Тряб[в]а да се из-
дирват войводи,
били³ учени или
прости. Има ги!
Като дете са хай-
дукували по година-
две и повече; на ко-
ито и ще се казва
по нещо⁴ според⁵
човекът, а

1. Стар номер на страницата — 23, с червен молив, друг — 19, с червен молив, задраскан, и друг — 15, със синьо мастило; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „утри“.
3. В ориг. „биле“.
4. В ориг. „нящо“.
5. В ориг. „според“.

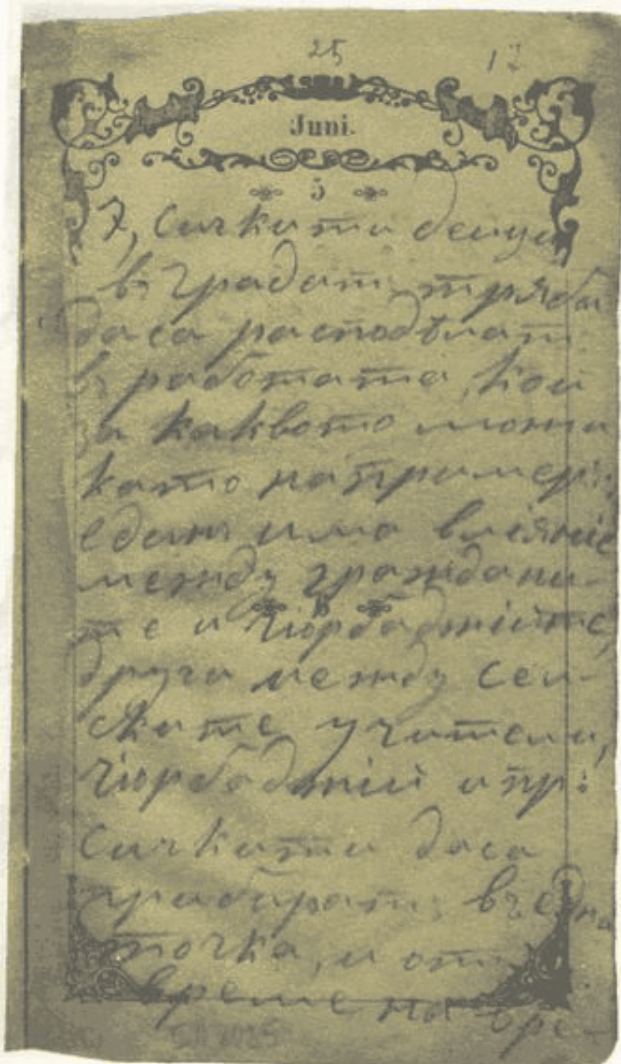
Juni

3 — 4

комуто не е никак за казване спроти неговите слабости — като в пиянство, или тайна не може да удържи, или не чувствува никак от такова нещо, то за таквиз тряб[в]а да им се бележи² мястото, дето живеят, щото, когато потряб[в]а, да го знаем³ де е.

1. Стар номер на страницата — 16, със синьо мастило, а с червен молив — 24; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „бележе“.
3. В ориг. „знайм“.

Juni

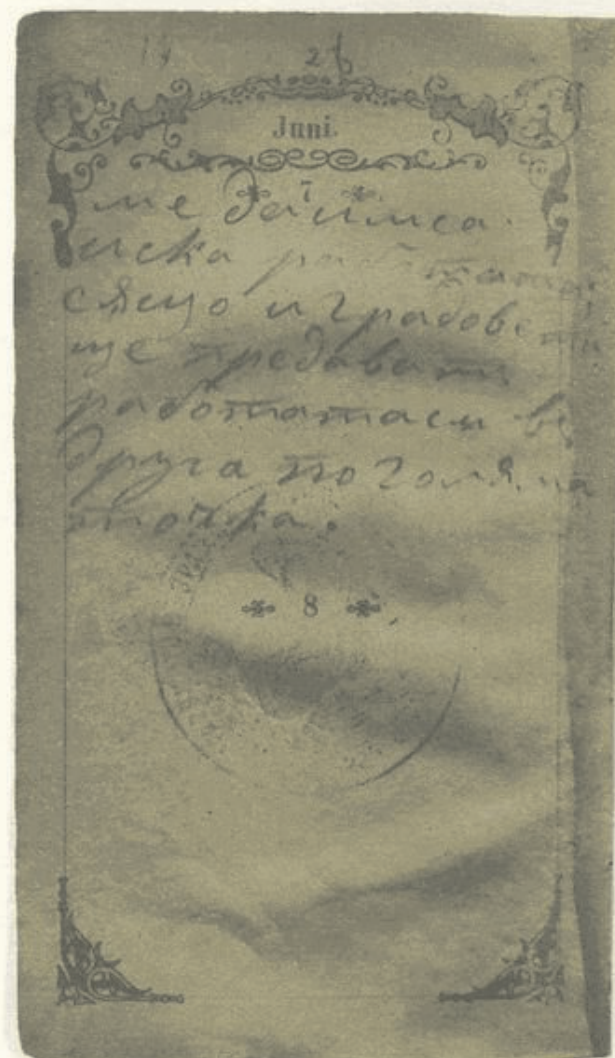
5 — 6

7. [В]сичките дейци
в градът тряб[в]а
да се разподелат²
в работата, кой
за каквото може,
като например:
един има влияние
между граждани-
те и чорбаджиите³,
други — между сел-
ските учители,
чорбаджии и пр.
[В]сичките да се
прибират в една
точка, и от
време на вре-

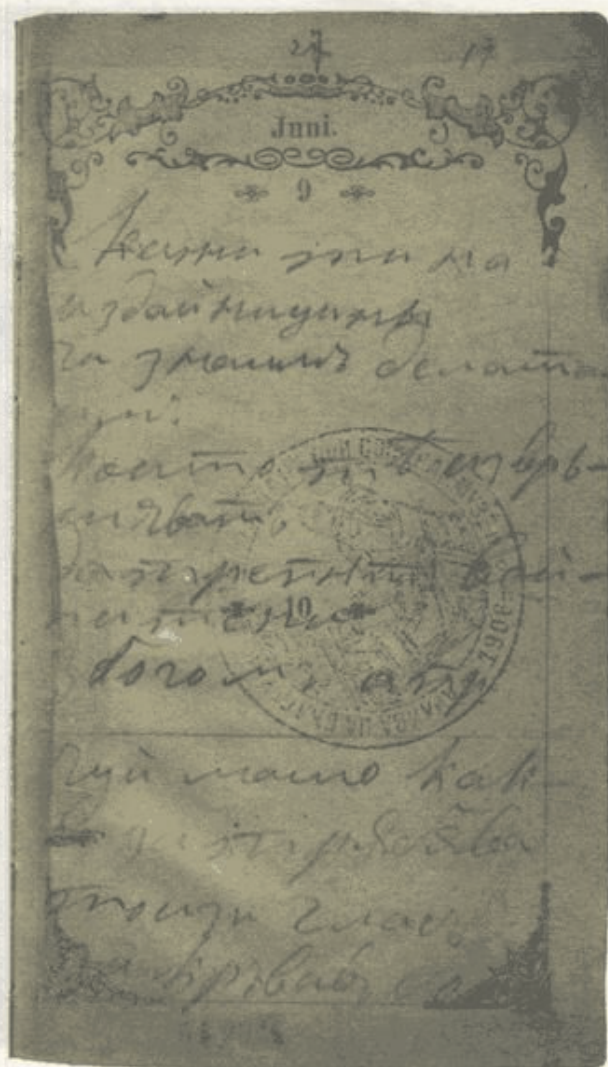
1. Стар номер на страницата — 17, със синьо мастило, а с червен молив — 25; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „разподелат“.
3. В ориг. „чйорбаджийте“; по-нататък — също.

Juni
7 — 8

ме да им се
иска работата;
също и градовете
ще предават
работата си в
друга по-голяма
точка.

1. Стар номер на страницата — 18, със синьо мастило, а с червен молив — 26; текстът е написан с молив.

Juni
9 — 10

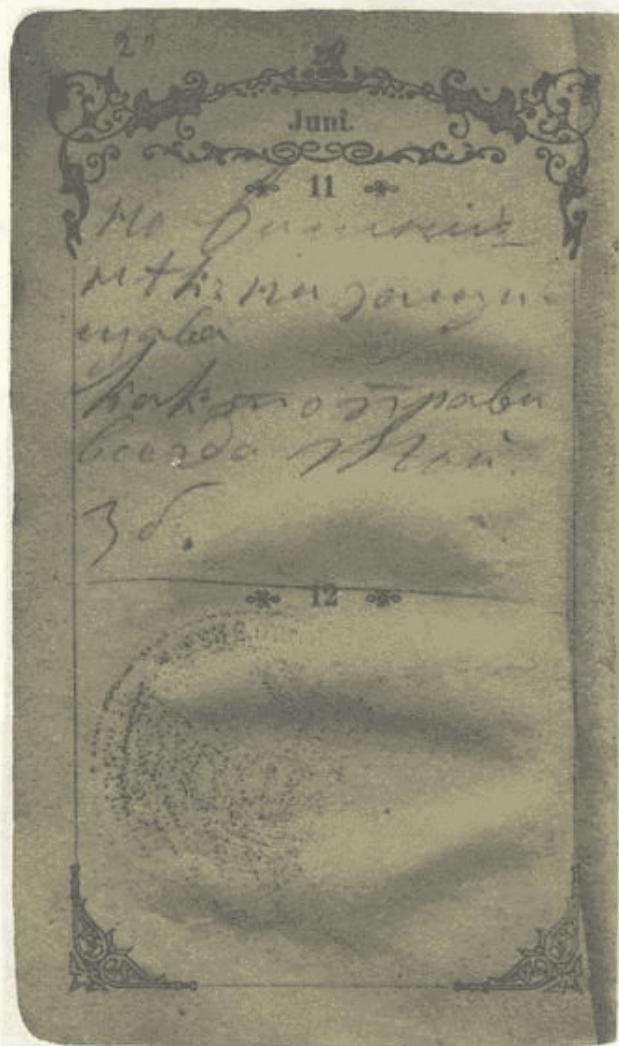
Кажѣ ти на
издайници ни,
че знаем² делата
им,
които те извър-
шават³,
да трепят вой-
ните ни.
Сбогом⁴ и пр.

Чуй, мамо, как
затръбява
тойзи глас
за кървав бой,

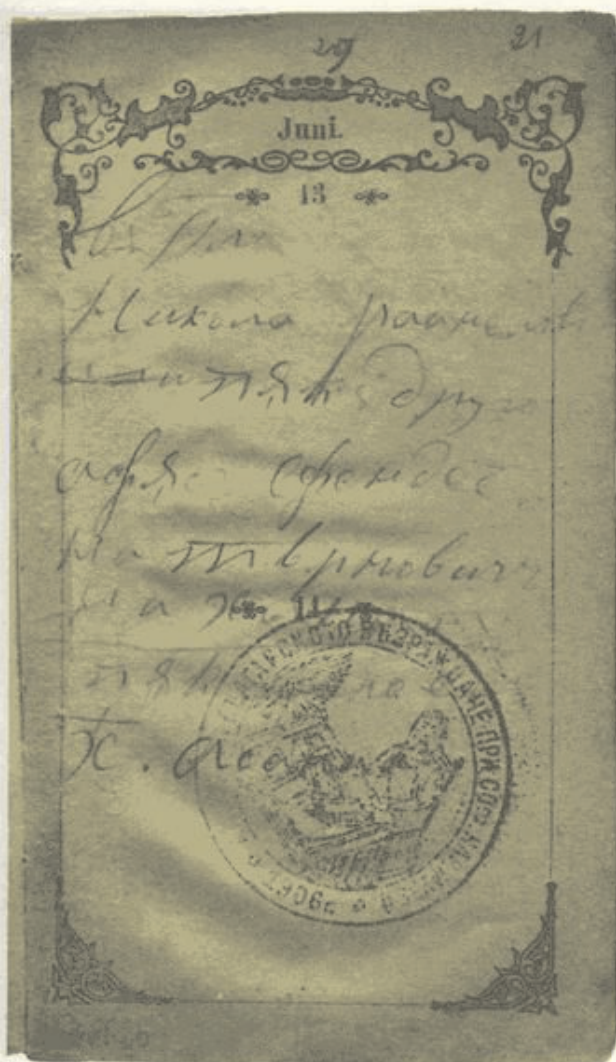
1. Стар номер на страницата — 19, със синьо мастило, а с червен молив — 27; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „знаим“.
3. В ориг. „извършават“.
4. В ориг. „збогом“.

Juni
11 — 12

но² вишний
нек ни защи-
щава,
както прави
всегда той.
Сб[огом]³

1. Стар номер на страницата — 20, със синьо мастило, а с червен молив — 28; текстът е написан с молив.
2. Може би тези стихове (от с. 33 и 34) са продължение от стиховете на с. 21 и 22; вж. Кънчев, поп Минчо. Видрица ..., с. 392—393.
3. В ориг. „зб.“.

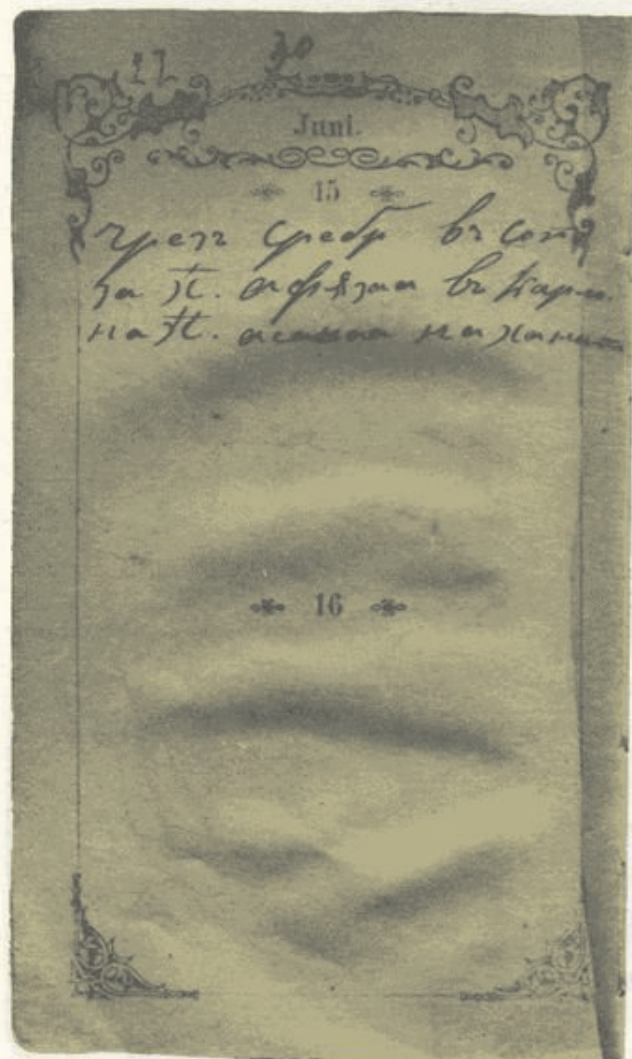
Juni
13 — 14

В Пло[вдив]²
Никола Раан[г]елов [?]³;
пък друго
Афъз ефенди⁴
на Търнович⁵
на ханът,
пък в него [?] е за [?]
х. Асана[г]а⁶

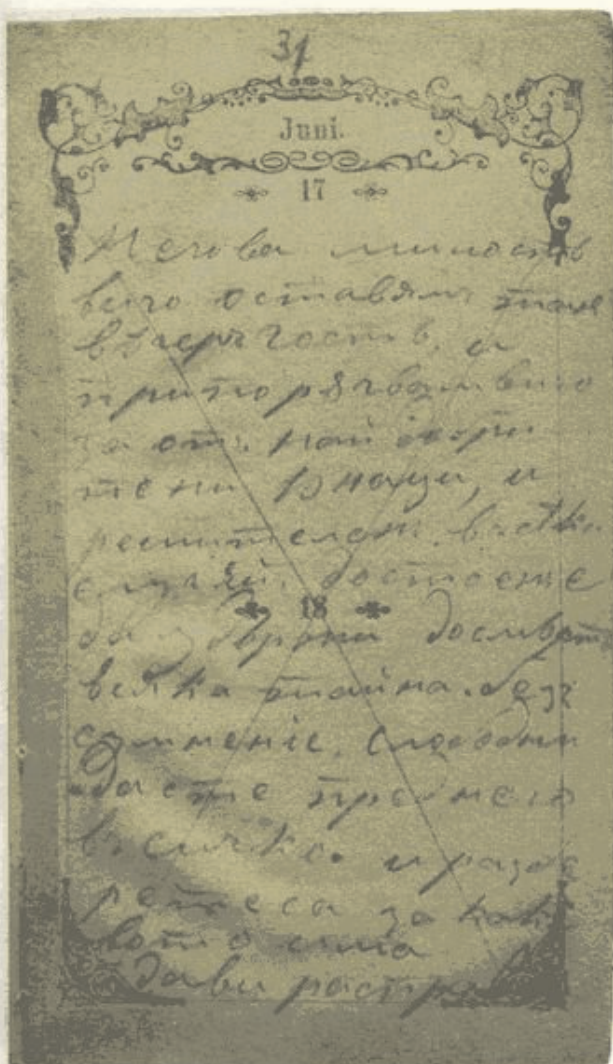
- 1 Стар номер на страницата — 21, със синьо мастило, а с червен молив — 29; текстът е написан с молив.
2. Пловдив (Филибе); псевд. на ЧРК: Серезли Юсеин.
3. Следва „или“ — зачертано; презимето „Раанелов“ в ориг. може би е стгрешено или лошо написано — вероятно се отнася за Никола Димитров Ръжанков (Ръженков; Никола Сахатчията; ок. 1846 — след 1872, от с. Калугерово); съратник на Апостола и негов придружител по пазарджишките села при основаването на комитетите; предоставил дома и хана си за комитетски събрания и за скривалище на Апостола; може да бъде и псевд. на Левски.
4. В ориг. „Афъс ефендес“ — псевд. на Левски.
5. Вероятно се отнася за хана на братя Търневи (Търнович) от Пловдив; Христо (Христаки) Василев Търнев (1842—1910) — сподвижник на Левски, подпомогнал със средства покупката на печатница, нужна за печатане на квитанциите и разписките за отчет на събраните за делото суми; представител на събранието на Оборище и участник в Априлското въстание (за него вж ЛД. Левски в ..., с. 201—202, 447 и НБКМ—БИА, кол. 47 (П. д.), б. п., а. е. 1529); Георги Василев Търнев (1852—1876), участвувал активно и загинал в Априлското въстание (вж сведения от брат му Петър Василев Търнев (ок. 1818—1901) в писмо до Ст. Заимов — НБКМ—БИА, ф. 93 (СЗ), II А 8891; вж и ЛД. Левски в ..., с. 202).
6. Може би псевд. на Левски или на друг комитетски деец от Пловдивско.

Juni
15—16

Чрез Сребр[о]² в Соп[от]
за х. Афъзаа³ в Карло[во]
на х. Асана[г]а⁴ на ханът.

1. Стар номер на страницата — 22, със синьо мастило, а с червен молив — 30; текстът е написан с черно мастило.
2. Вероятно Сребро Пенев Стойновски (1848 — ок. 1895?), род. от с. Балджиларе (дн. Медово, Стара-розагорски окръг); участник в Първата българска легия; съратник на Левски; учител в Сопот, Чирпан, Силистра и Оряхово; член на ЧРК в Сопот и по-късно в Оряхово (вж ЛД. Левски в ..., с. 312—313); избягал в Одеса през февруари 1876 г.; участник в Българското опълчение; според ИУ. ВЛ, с. 278 Стойновски участвувал в 1869 г. в създаването на ЧРК в Сопот; може би бележките на тази страница се отнасят за 1869 г. [?]
3. Вж с. 23, бел. 5.
4. Вж с. 35, бел. 6.

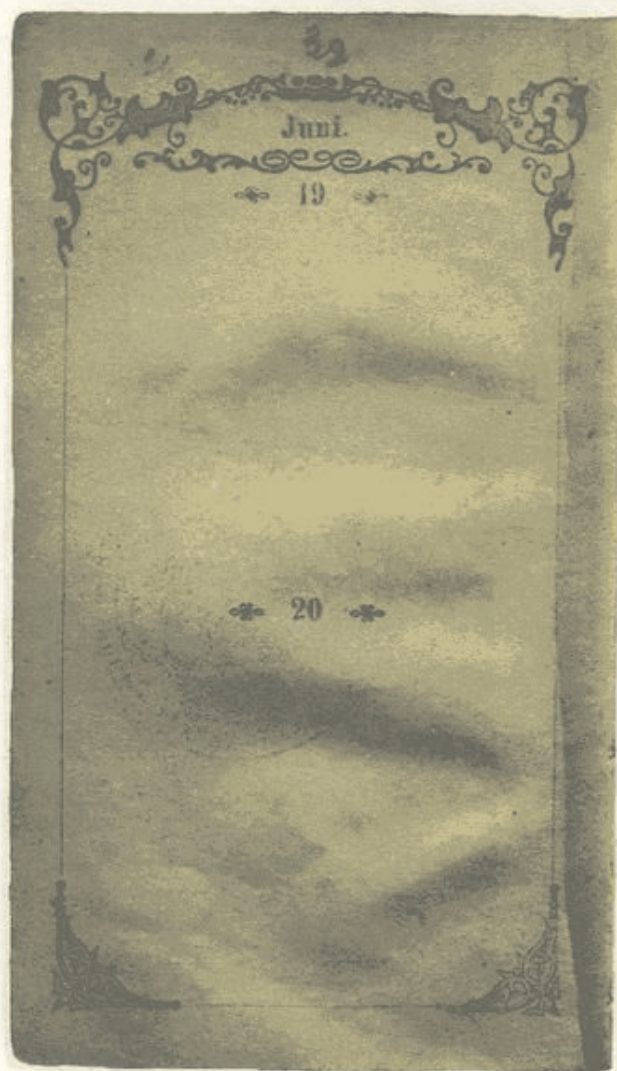
Juni
17 — 18

Jun 17
18

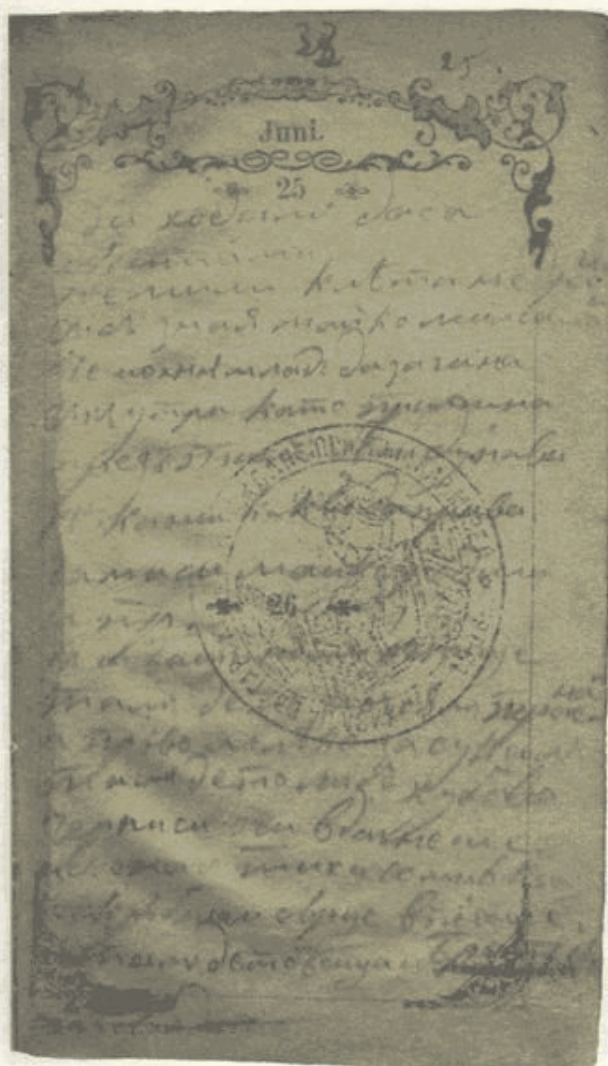
Негова милост² [Христо Иванов?]
ви го оставям тая
вечер гост и
препоръчвам ви го
за от най-добри-
те ни юнаци, и
решителен във [в]секи
случай. Достоен е
да удържи до смърт
всяка тайна без
сумнение. Слободни
да сте пред него
във [в]сичко. И разбе-
рете се за каквото има
да ви разправи.

1. Стар номер на страницата — 23, със синьо мастило, а с червен молив — 31; текстът е написан с молив и задраскан от Левски.
2. Може би се отнася за Христо Иванов Големия — вж ВЛ.ДН, с. 196, док. № 108 (пълномощно от 25 юли 1872 г.). Христо Иванов, известен с прозвищата Книговезеца, Цигараджията, Ловчалията и др. и с псевдонимите Дели Христемага, Дели Хриستم ефенди, Драган Цанков, Стефан Карагьзов и др. (1838—1898), близък другар и съратник на Левски, участник в двете легии, деец член на Търновския революционен комитет; участвувал в Априлското въстание и в Освободителната руско-турска война (1877—1878).

Juni
19 — 20

1. Стар номер на страницата — 24, със синьо мастило, а с червен молив — 32; страницата не е изписана.

Juni
25 — 26

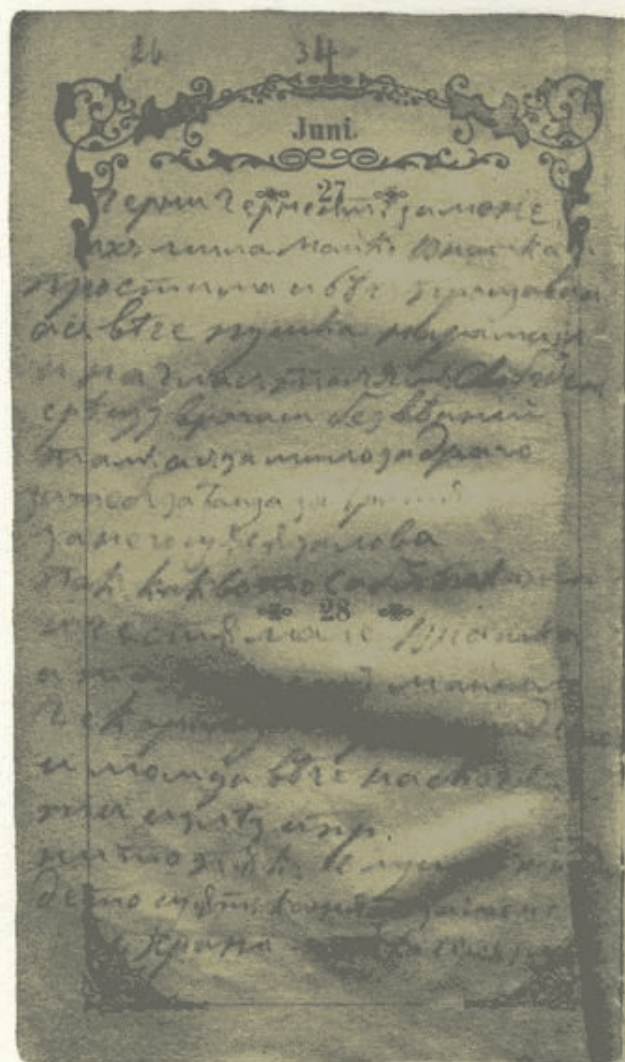
да² ходим да се³
скитаме
немили, клети, недраги.
Аз зная, майко, мил съм ти,
че може⁴ млад да загина
ах, утре⁵, като премина
през тихий, бели Дунава.
Но⁶ кажи какво да правя⁷,
га ме⁸ си, майко, родила
и пр.⁹

На[д] бащино ми огнище,
там, дето аз съм пораснал
и първо мляко засукал,
там, дето либе хубаво
черни си очи вдигнеше
и с оназ тиха усмивка
в скръбно ги сърце впиеше;
там, дето баща и братия¹⁰

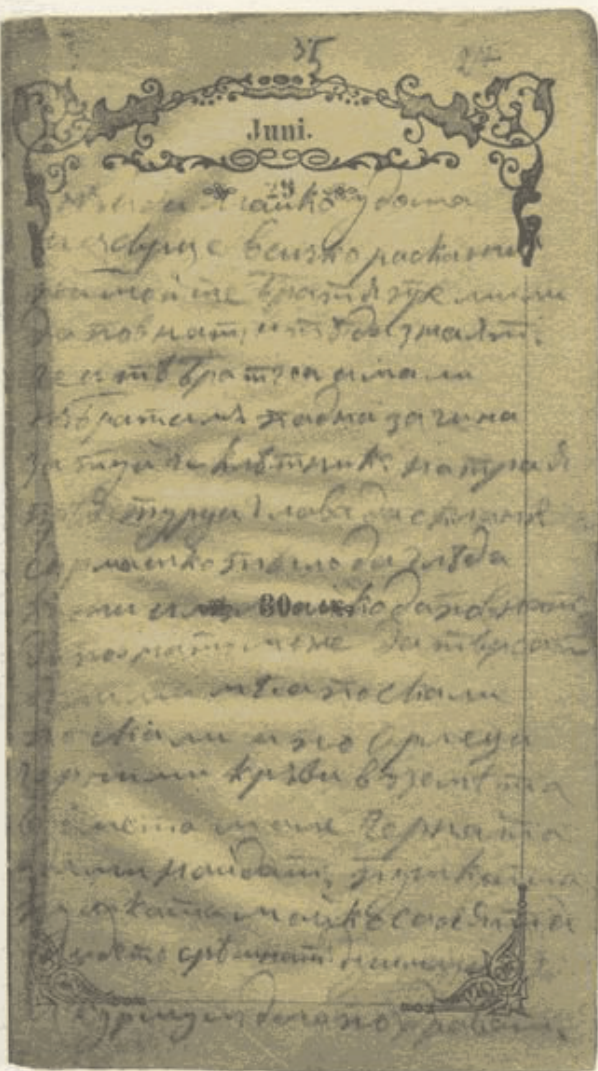
1. Стар номер на страницата — 25, със синьо мастило, а с червен молив — 33 (коригиран от 32); текстът е написан с молив.
2. В тефтерчето на Левски липсват първите 9 стиха от стихотворението на Хр. Ботев „На прощаване“; поради липсата на календарните страници на бележника от 21 до 24 юни, може да се предположи, че те са били откъснати, а може би самият Левски е записал стихотворението без тези 9 стиха, което е неприемливо.
3. В ориг. „са“.
4. В ориг. „можя“; и по-нататък в стихотворението — също.
5. В ориг. „утра“.
6. В ориг. „нъ“; и по-нататък в стихотворението — също.
7. В ориг. „права“.
8. В ориг. „ма“.
9. Тук отново липсват 3 стиха от оригинала на Ботевото стихотворение и са заменени с „и пр.“.
10. Следват четири зачертани думи с приблизително разчитане „майка“ и „там дето“; стихотворението на Ботев е публ. за пръв път в: [Ботев, Хр.]. На прощаване в 1868. — Дума на българските емигранти, Браила, № 2, 25 юни 1871, 3 — 4.

Juni
27 — 28

черни чернеят за мене.
Ах, мила майко юнашка,
прости ме² и веч прощавай,
аз вече пушка нарамих
и на глас тичам свободен
срещу врага си безверний,
там аз за мило, за драго,
за теб, за баща, за братя,
за него ще се³ заловя⁴
пък⁵ каквото сабя покаже
и честта, мале, юнашка.
А ти га чуеш, майно ле,
че куршум пропее над село
и момци вече насочат
ти излез и пр.⁶
Нито пък слушай хората,
дето щат⁷ кажат за мене:
нехранимайко⁸ излезе,

1. Стар номер на страницата — 26, със синьо мастило, а с червен молив — 34; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „ма“.
3. В ориг. „щъ съ“.
4. В ориг. „залова“.
5. В ориг. „пак“.
6. В ориг. с „и пр.“ вероятно Левски е отбелязал изпускането на 5 стиха от стихотворението.
7. В ориг. „щът“.
8. В ориг. „не храни майка“.

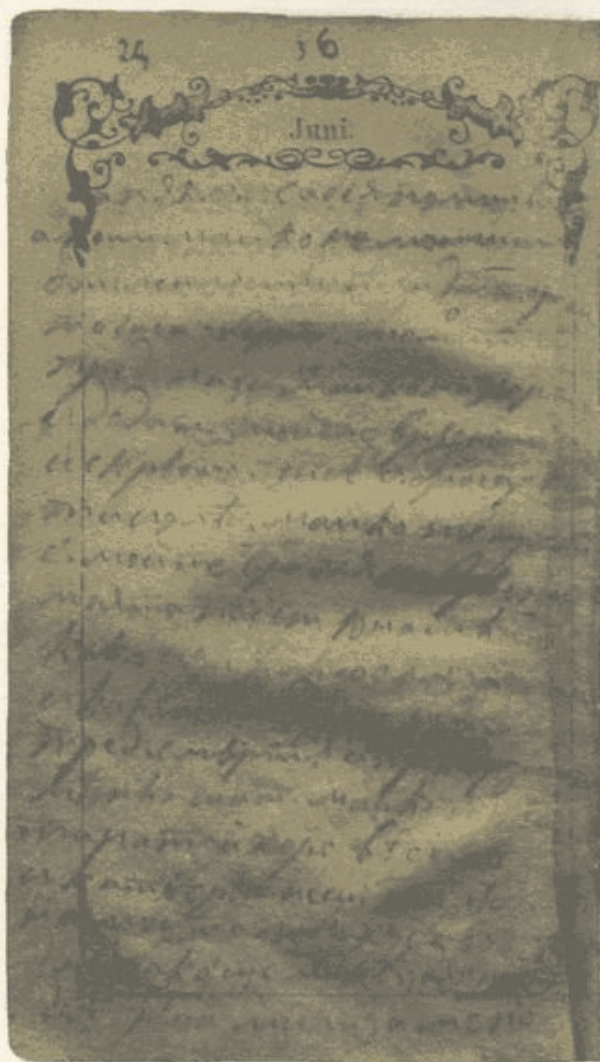
Juni
29 — 30

но иди, майко, у дома
и със сърце всичко разкажи
на моите братя премили,
да помнят² и те да знаят,
че и те брат са имали,
но брат им падна, загина
за туй, че клетник не³ трая
пред турци глава да скланя,
сир[о]машко тегло да гледа.
Кажим им, майко, да помнят,
да помнят, мене да търсят
бели ми мяса по скали,
по скали и по орляци⁴,
черни ми кърви в земята,
в земята, мале, черната.
И да ми наидат пушката,
пушката, майко, сабията⁵,
и дето срещнат душманин
с куршум да го поздравят,⁶

1. Стар номер на страницата — 27, със синьо мастило, а с червен молив — 35; текстът е написан с молив.
2. В ориг. тук и по-долу „повнат“.
3. В ориг. може да се чете „ни“ или „на“.
4. В ориг. „орлеци“.
5. В ориг. „сабията“.
6. В ориг. „поздрават“.

Juni

а пък със сабя помилват.
 Ако ли, майко, не можеш
 от милост и туй да сториш,
 то га се сберат² момите
 пред нази, майко, на хоро
 и до[й]дат моите връс[т]ници
 и скръбно либе с другарки,
 ти излез, майко, послушай
 с моите братя невръс[т]ни
 моята песен юнашка —
 как и за какво съм загинал
 и какви съм думи издумал
 пред смъртта и пред дружина.
 Тежко щеш³, майко, да гледаш
 ти на туй хоро весело
 и като срещнеш погледа
 на мойто либе хубаво,
 дълбоко ще ми въздъхнат
 две сърца мили за мене —

1. Стар номер на страницата — 28, със синьо мастило, а с червен молив — 36; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „са зберат“.
3. В ориг. може да се чете и „щаш“.

Juli

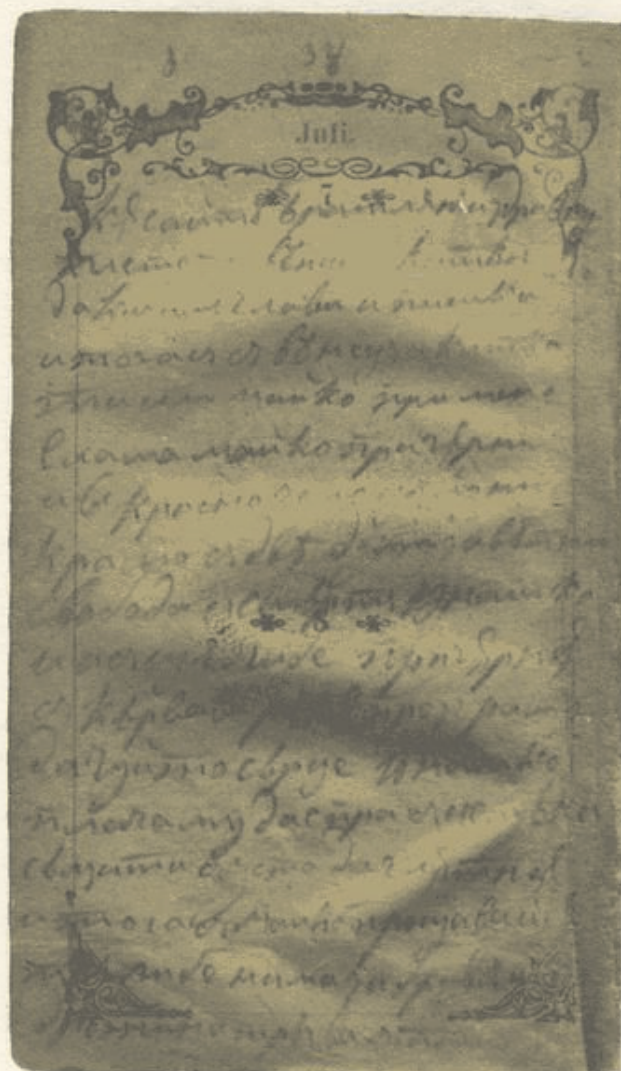
5 — 6

нейното, майко, и твойто
и две щат сълзи да капнат
на стари гърди и млади,
но² туй щат братя да видят³,
та кога, майко, пораснат,
като батя си да станат,
силно да любят и мразят...
Ако ли, мале, майно ле,
жив и здрав стигна до село,
жив и здрав с байрак в ръка,
под байрак — лични юнаци,
напети в дрехи войнишки,
с левове златни на чело,
с иглянка пушка⁴ на рамо,
и съ[с] саби змии на кръста,
о, тогаз, майко юнашка,
о, либе мило, хубаво,
берете цветя в градина,

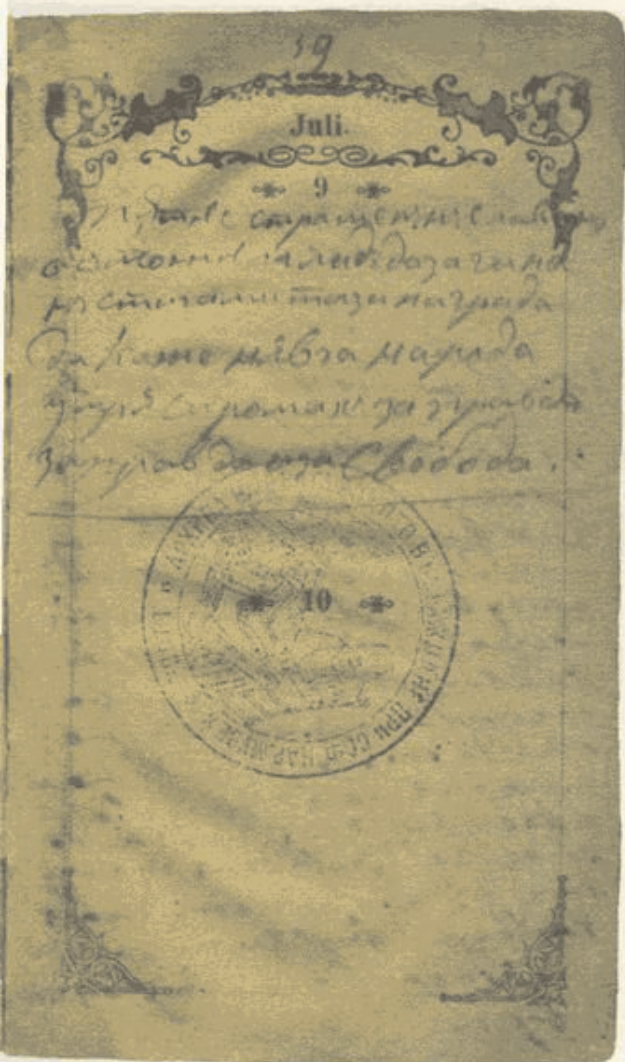
1. Стар номер на страницата — 29, със синьо мастило, а с червен молив — 37; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „на“.
3. В ориг. „видат“.
4. В ориг. може да се чете и „игленки пушки“.

Juli
7 — 8

късайте бръшлян и здравец,
плетете венци и китки
да кичим глави и пушки,
и тогаз с венец и китка
ти ела², майко, при мене,
ела ме, майко, прегърни³,
и в красно чело целуни³,
красно, с две думи заветни:
„Свобода и смърт юнашка“⁴.
И аз ще⁵ либе прегърна⁶
с кървава ръка през рамо,
да чуй то сърце юнашко,
плача му да спра с целувка,
сълзите с уста да глътна.
И тогаз, майко, прощавай,
а ти, либе, не ме⁷ забравяй.
Дружина тръгва, отива,

1. Стар номер на страницата — 30, със синьо мастило, а с червен молив — 38; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „ила“.
3. В ориг. „цалони“.
4. В ориг. „юнашко“.
5. В ориг. „щъ“.
6. В ориг. „пригърнъ“.
7. В ориг. „ни ма“.

Juli
9 — 10

пътя е страшен, но славен.
Аз може млад да загина,
но стига ми тази награда,
да каже нявга народа:
„Умря сиромаш за правда,
за правда и за свобода“².

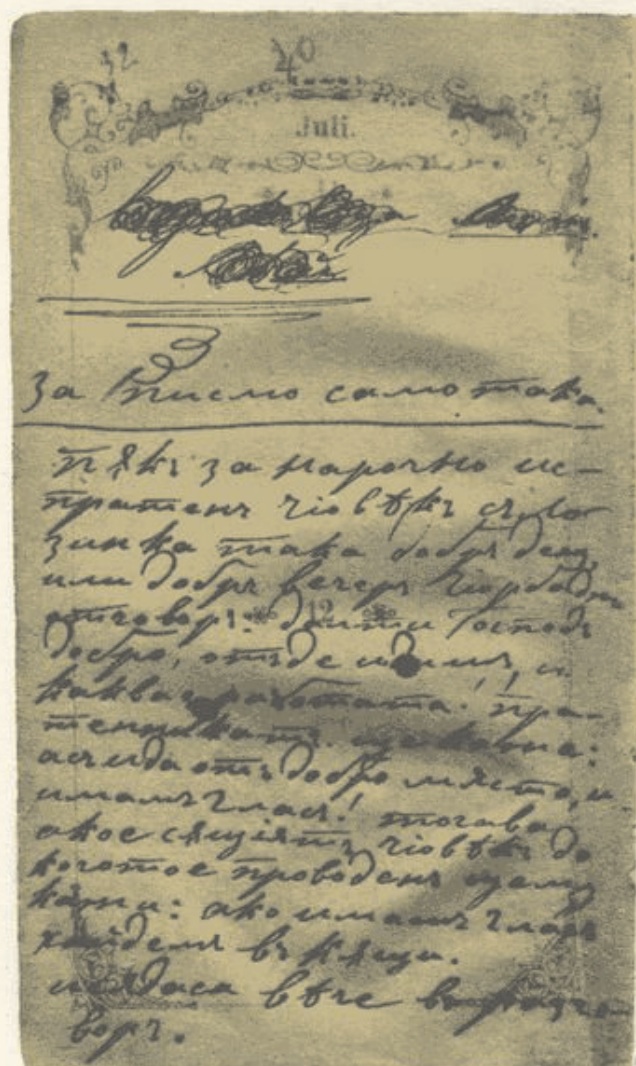
1. Стар номер на страницата — 31, със синьо мастило, а с червен молив — 39; текстът е написан с молив.
2. При сверката на стихотворението с първата публикация във в. „Дума ...“ (вж с. 39, бел. 9) се откриха известни незначителни езикови и правописни различия у Ботев и Левски; те могат да се обяснят по няколко начина: че Левски е записал стихотворението по памет; че е вложил нещо от себе си при преписването му (напр. „тиха, бяла Дунава“ — у Левски „тихий бели Дунава“; „мале“ — у Левски „майко“; „та да ми“ — у Левски „и да ми“; „тъжно“ — у Левски „тежко“ и пр.); че го е чул лично от Ботев; не може с точност да се установи кога Апостола е записал стихотворението в тефтерчето си, тъй като Киро Тулешков в спомените си отбелязва, че Ботев е рецитирал стихотворната си творба още в 1868 г. (вж Бурмов, Ал. Христо Ботев през погледа на съвременниците си. С., 1945, с. 20); Михаил Анастасов Попов в запазената от него ръкописна песнопойка (вж Институт за история, Архивна сбирка, инв. № 2750) твърди, че поместеното в песнопойката стихотворение „На прощаване“ е изпято от Левски през 1870 г. в Плевен — този текст е в различен вариант от запазеното в тефтерчето на Левски стихотворение на Ботев — вж Жечев, Н. За един ръкописен сборник — песнопойка от 70-те години на XIX в. — Изв. на Института за българска литература, 1960, № 9, 285—292.

Juli

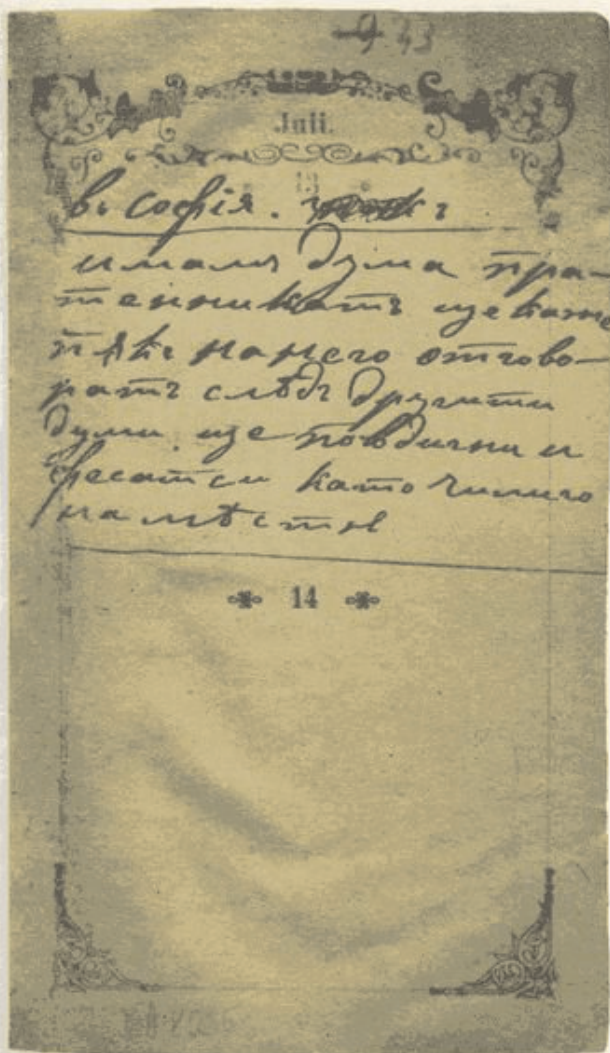
11 — 12

За писмо само така²,

пък за нарочно из-
пратен човек с ло-
зинка така: „Доб[ъ]р ден
или доб[ъ]р вечер, чорбаджи“.
Отговор: „Дал ти господ
добро, отде идеш и
каква е работата“. Пра-
теникът ще каже:
„Аз ида от добро място и
имам глас“. Тогава,
ако е същият човек, до
когото е проведен, ще му
каже: „Ако имаш глас,
хайдем в къщи“.
И сяда се вече в разго-
вор.

1. Стар номер на страницата — 32, със синьо мастило, а с червен молив — 40; текстът е написан с черно мастило.
2. В началото на с. 46 преди това изречение има два зачертани реда с четири нечетливи думи, от които приблизително може да се разчете „веднаж лоза и лози“ и „Лъ-вий [?]“; вж и с. 116, бел. 6.

Juli

13 — 14

Juli

01 — 01

В София²

Имам дума — пратеникът³ ще [я] каже, пък на него отговорът — след другите думи. Ще повдигне и фесът си като че ли го наместя⁴.

1. Стар номер на страницата — 35, със синьо мастило, коригиран на 39, а с червен молив — 43; текстът е написан с черно мастило.
2. Следва зачертана дума — „знак“.
3. Този текст може да се свърже с документ на В. Левски — вж ВЛ.ДН, с. 236—237, док. № 146.
4. При пререждането на страниците от тефтерчето по календарните му дати тази страница се свързва логически с предходната; тази страница дава сведения за често употребяваните „пароли“ и „лозинки“ от Апостола и сътрудниците му, служили за конспиративна връзка между дейците. Вж по този въпрос Тахов, Р. Псевдонимите и „Лозинките“ на Апостола. — Нар. младеж, № 35, 19 февр. 1980.

Juli
15 — 16

1. Стар номер на страницата — 36, със синьо мастило, а с червен молив — 44; страницата не е изписана.

Juli

17 — 18

Предавам² на³

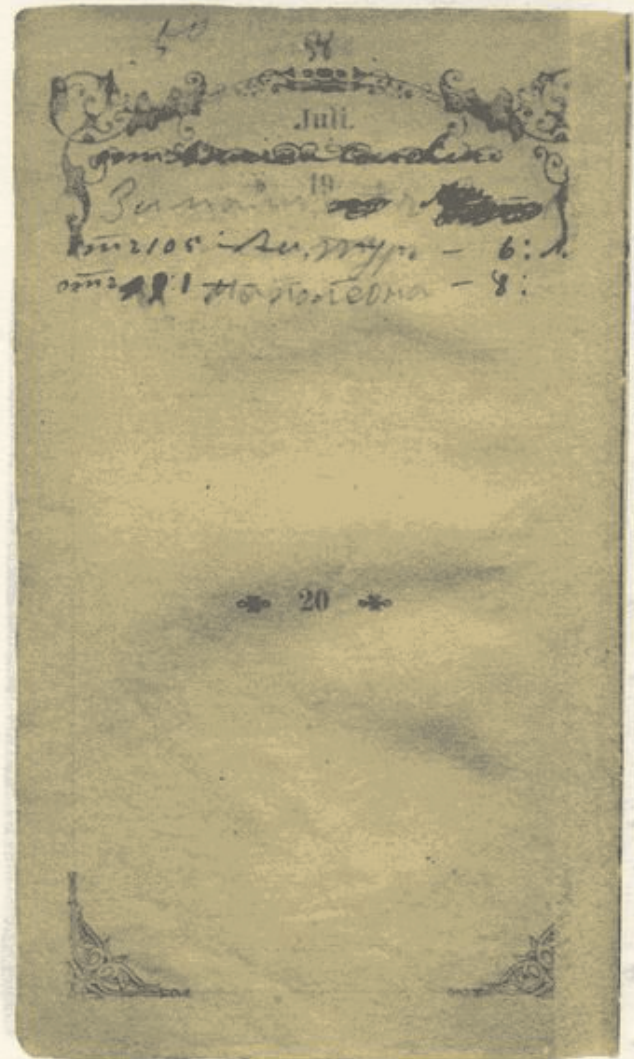
Алилаа Селевли⁴

Пари гр. — — — 2443.1/2

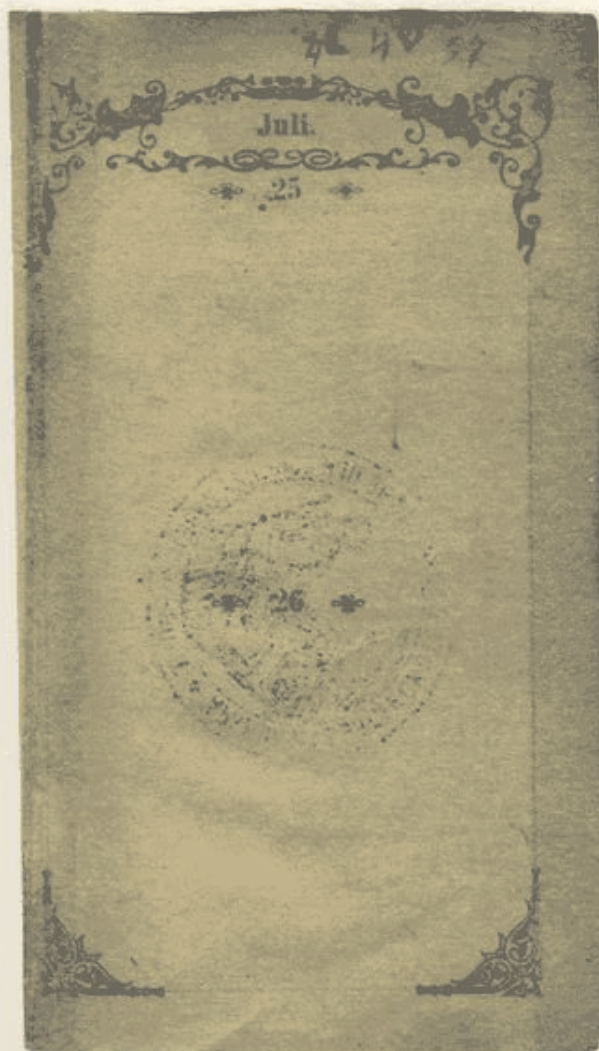
1. Стар номер на страницата — 49, със синьо мастило, друг — 57, с червен молив и друг — 49 [?], с червен молив, задраскан; текстът е написан с молив и черно мастило.
2. В ориг. „придавам“.
3. Следват две зачертани думи.
4. Следва зачертана дума — вероятно „гр.“; в ориг. неправилно „Аалила Силевли“ вместо Алилаа Селвели (Селевли, Силвели, Силевли) — псевд. на ЧРК в Ловеч; други псевдоними: Морадоглу, Мурадоглу, Муратооглу, Моратооглу, Муратоогулар, Муратоуглар, Муратооглулар, Дели Муррад [?].

Juli
19 — 20

От Алилаа Селевли²
[в]зимам³:
от 105 ли[ри] тур[ски] — — — — 6 л[ири]
от 191 [?] ⁴наполеона⁵ — — — — 8

1. Стар номер на страницата — 50, със синьо мастило, а с червен молив — 58; текстът е написан с молив, а поправките и зачертаванията с черно мастило.
2. В ориг. „Алилаа Силевли“ — вж с. 49, бел. 4.
3. Следва зачертан текст: „от ли.тур.[?]“.
4. Може да се чете и 19.1.
5. За наполеон вж с. 3, бел. 7.

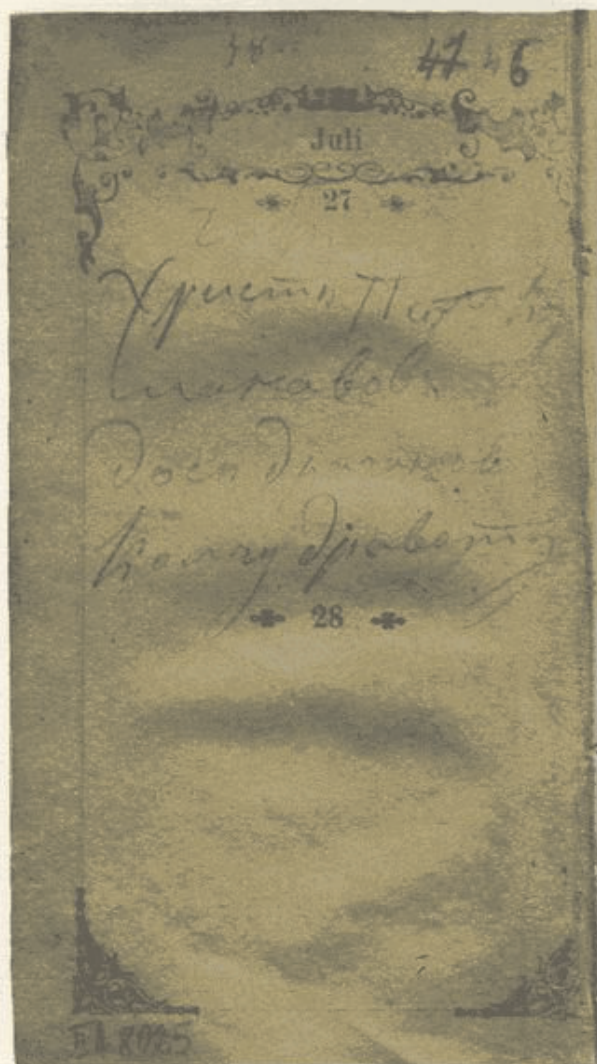
Juli
25 — 26

Търговски
Християнски
Манастир
Доктор
Корона

1. Стар номер на страницата — 37, със синьо мастило, друг — 45, с червен молив и друг — 42, с червен молив, задраскан; страницата не е изписана.

Juli
27 — 28

Габр[ово]
Христю Петко[в]
Манафов²
Досю Драганов
Колчо Дървото³

1. Стар номер на страницата — 38, със синьо мастило, друг — 46, с червен молив и друг — 41, с червен молив, задраскан; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „Христю Петку Манафов; известен още и като Христо Манафът; придружавал Левски при обиколката му в Габровско; посетили и с. Бичкийнята, Габровско [дн. към гр. Габрово].
3. В ориг. „Колчу Дравоту“ (вж ЛД. Левски в ..., с. 138, където става дума за флейтиста Колчо Слепия).

August
1 — 2

От
Тря[вна]²

Ас[лан] Дервишоглу
Кърджълъ³
чрез Христия Книго-
везецът⁴, в
Ловеч пак
чрез Марин
поп Луканов
Кафеджият[а]⁵
на дядова Стан-
чов хан⁶

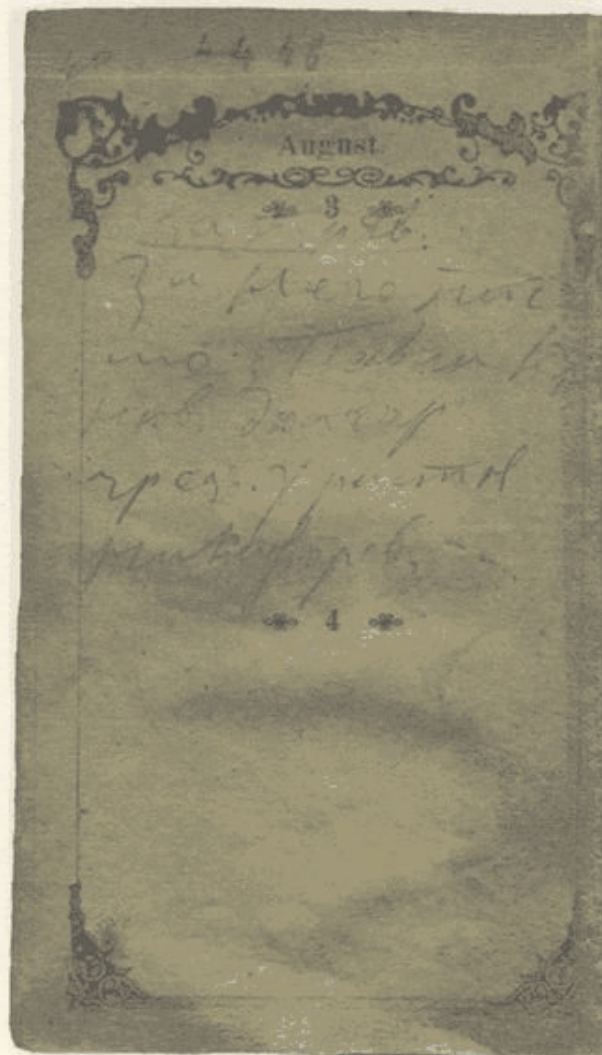
1. Стар номер на страницата — 39, със синьо мастило; а с червен молив — 47; текстът е написан с молив.
2. Псевд. на ЧРК: Петко Паров и Първов.
3. Псевд. на В. Левски; пред думата „Ас[лан]“ е изписано и задраскано „Дер.“.
4. Христо Иванов — в ориг. „Книговезицат“; за него вж с. 37, бел. 2.
5. В ориг. „Каведжият“ — Марин Поплуканов Лилов (Марин Кафеджията, Марин Ханджи; псевд. Грую; 1845—1913), един от най-изтъкнатите дейци на комитетската организация в Ловеч; близък съратник и другар на Левски; държал кафене в Ловеч, където се събирали дейци и се разменяла революционна кореспонденция; след Софийския процес срещу организацията заточен в Диарбекир, откъдето избягал (6 юли 1876 г.).
6. Тодор Станчев (Станчов), притежател на хан в Ловеч, в който често е отсядал Левски.

August

3 — 4

За Тряв[на]

За него пис-
мо. Павли Къ-
нов, дюлгер²,
чрез Христия
Никифоров³

1. Стар номер на страницата — 40, със синьо мастило, друг — 48, с червен молив и друг — 44, с червен молив, задраскан; текстът е написан с молив.
2. Тур. — зидар, строителен работник; в ориг. „дюлгар“.
3. Вероятно Христо Никифоров Даскалов от Трявна (1843—1917), книжовник, учител и общественик; през 1865—1872 г. учителствувал в родния си град, а по-късно в Лясковец, Враца и Оряхово; взел участие и в революционното дело; след Освобождението продължил учителската си дейност в Трявна, Дряново и др.

August
13 — 14

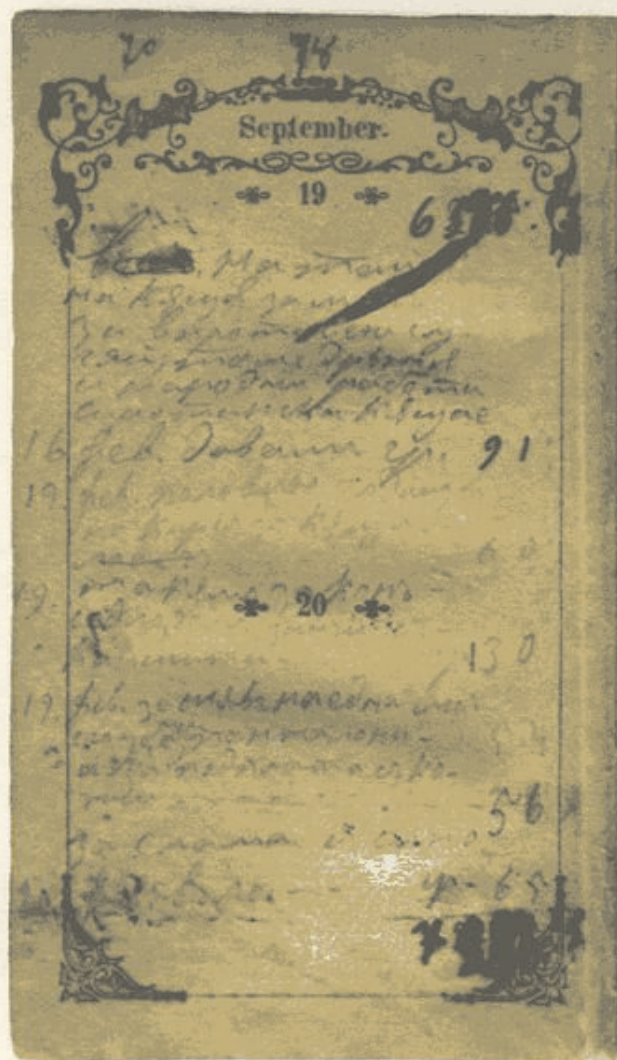

1. Стар номер на страницата — 51, със синьо мастило, а с червен молив — 59; страницата не е изписана.

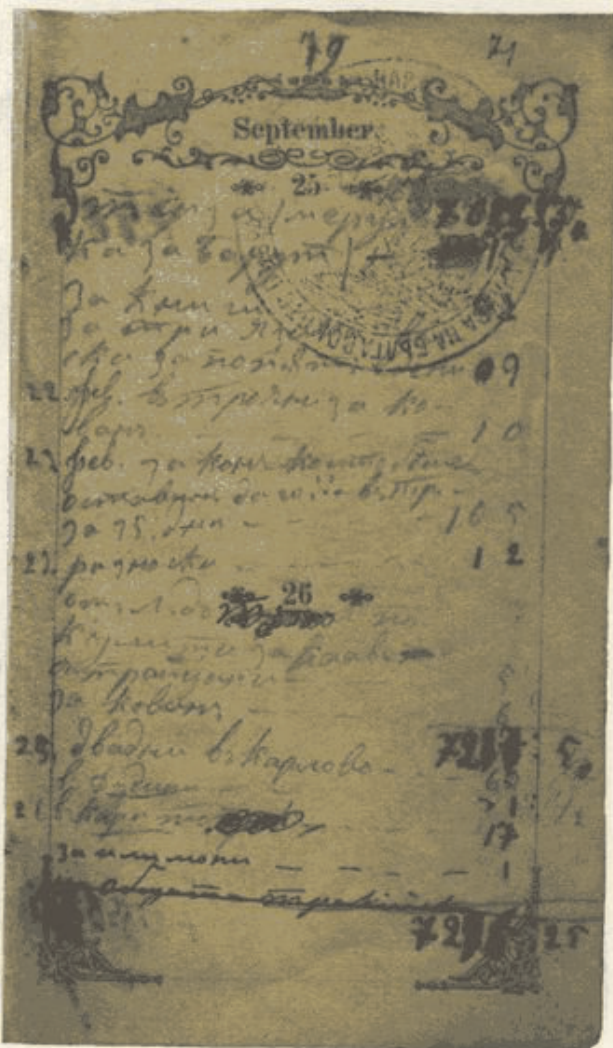
September
19 — 20

[Приведени]
6597.5

В ² на тай-		
на къща за мен		
за в противен слу-		
чай там държа		
и народни работи,		
сиротинска къща е		
16 фев[руари 1872] давам	— —	гр. 91
19 фев[руари] половин годиш-		
на кирия ³ за къща в		
Ловеч ⁴	— — — — —	60
19 [февруари] такъм ⁵ за кон —		
седло, гем ⁶ , зенгии ⁷ с		
каишите	— — — — —	гр. 130
19 фев[руари] за шев на една		
моя шуба и панталони	— —	54
и за подплата с ко-		
жи	— — — — —	56.1/2
за слама и сено		
20 фев[руари] в Ло[веч]		65
		7053.5 ⁸

1. Стар номер на страницата — 70, със синьо мастило, а с червен молив — 78; текстът е написан с молив, а поправките — с черно мастило.
2. След „В“ следва кратка зачертана дума, вероятно наименование на селище [Ловеч?]; за датировката вж с. 70 и с. 72, бел. 1.
3. Вж с. 65, бел. 14.
4. „Ловеч“ — зачертано.
5. Вж. с. 69, бел. 7.
6. Вж с. 69, бел. 10.
7. От перс.-тур. „зенгия“ — стреме; в ориг. „зингии“.
8. Сметки на Левски по разноски за облекло се съдържат и в: ВЛ.ДН, с. 122—127, док. № 42 — 43.

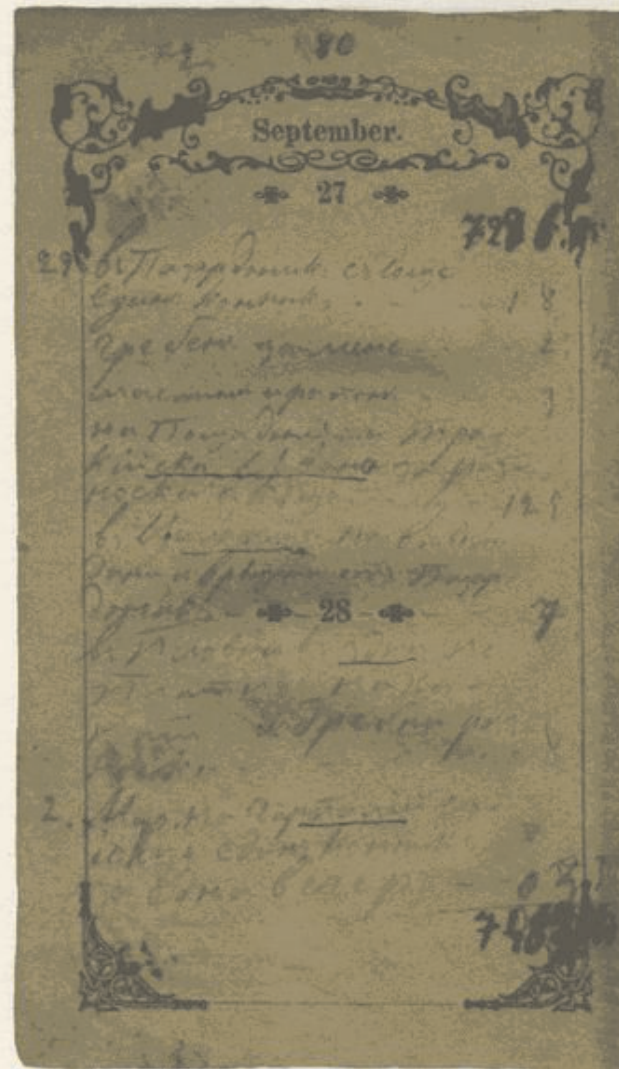
September
25 — 26

	[Приведени] 7053.5
Терза (мерил- ка ² за барут) — — — — —	15
за книги — — — — —	02 [sic]
за три езика вол- ски за по път ядене — — — — —	09 [sic]
22 фев[руари 1872] в Троян за ко- ван — — — — —	10
23 фев[руари] за кон[я], който беше оставен да го!! [sic] в Тр[оян] за 35 дни — — — — —	105
23 [февруари] разноси — — — — —	12
от Л[овеч] до Т[роян] ³ по кулите ⁴ за кафе с троица ни ⁵ — — — — —	5
за кован — — — — —	6
	7217.5
25 [февруари] два дни в Карлово в Дудене ⁶ — — — — —	60 1.1/2
26 [февруари] в Карато[прак] за илимони ⁸ — — — — —	17 1
на общата ⁹ тракийска ¹⁰	
	7296.25

1. Стар номер на страницата — 71, със синьо мастило, а с червен молив — 79; текстът е написан с молив, а поправките на сборовете — с черно мастило.
2. Правилно на перс.-тур. — „терази“; в ориг. „мерулка“.
3. В ориг. „Троян“ — зачертан и оставен само инициалът „Т“.
4. В ориг. „кулити“ — наблюдателен пункт; висока и тясна каменна сграда към крепостна стена или самостоятелна; бойница за отбрана и наблюдаване; вж и обясненията за „беклеме“ на с. 78, бел. 6.
5. В. Левски, Д. Пеев и Ст. Костов — Пандурина.
6. Дн. с. Черничево, Пловдивски окръг; в ориг. „Дудини“.
7. В ориг. зачертано до „Карато.“; дн. с. Чернозем, Пловдивски окръг.
8. Вж с. 10, бел. 3.
9. Може би Левски греша — вместо „пощата“ е написал „общата“; отнася се за Иван Атанасов — Арабаджията, вж. с. 76.
10. В ориг. текстът „на общата тракийска“ е зачертан; за датировката вж предходните пет страници.

September
27 — 28

	[Приведени]
	7296.25
29 [февруари 1872] ² в Пазарджик с йоще	
един конник — — — — —	18
Гребен за мене — — — — —	2.1/2
Маслини и рапон — — — — —	3
На пощаджията тра- кийски Ивана ³ за раз- носки в къщата му — — — — —	125
в Цаланица ⁴ на отвож- дане и връщане от Пазар- джик — — — — —	7
В Пловдив 3 дни из- платих на ха- нът и дребни раз- носки — — — — —	8
2 мар[т] на Чирпилий ⁵ с йоще един конник	
за една вечер — — — — —	03.30 ⁶
	7463.35

1. Стар номер на страницата — 72, със синьо мастило, а с червен молив — 80; текстът е написан с молив, а поправките на сборовете — с черно мастило.
2. Годината 1872 е високосна и вероятно страниците, писани преди и след с. 80, са от тази година — това е една от податките за определяне на крайната година на бележника въобще.
3. Иван Атанасов — Арабаджията — вж. с. 57, бел. 3.
4. Дн. в Пловдивски окръг.
5. В ориг. „Чарпалий“; правилно Чирпилие, дн. с. Труд, Пловдивски окръг; споменатият „конник“ е Дико Пеев — Пощата.
6. Може да се чете и „13.30“, но тогава сборът на цифрите става 7473.35.

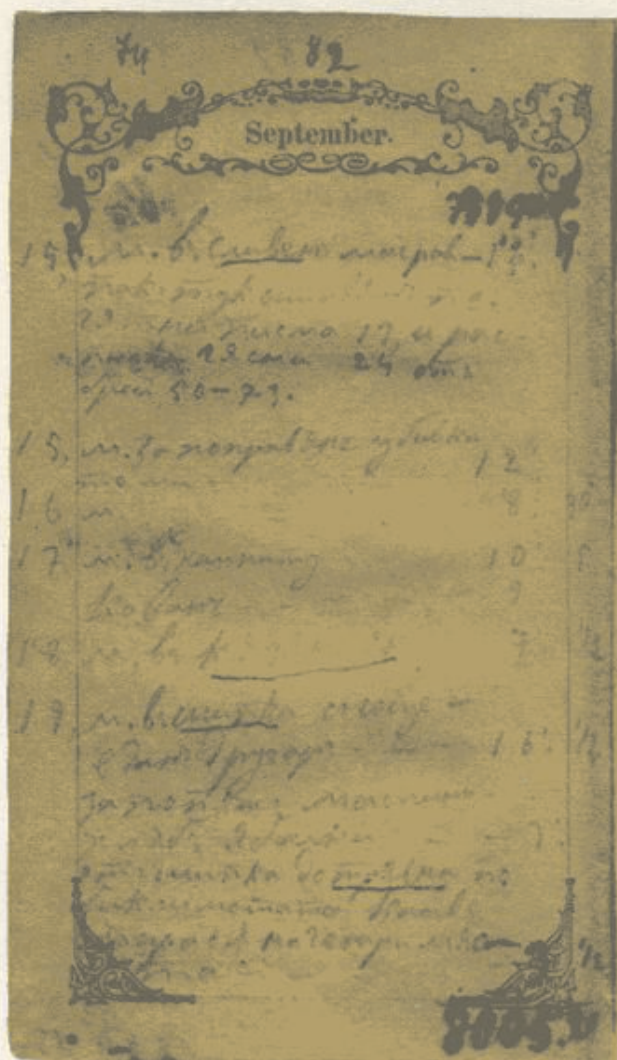
September
29 — 30

[Приведени]
7463.35

3 м[арт] 1872] в Чукурлий ²	— — —	3
5 м[арт] в Карлово две вечери	— — —	19
5 м[арт] в Маджаре ³ изпроводяк	— — —	3.30
една кутия с огледало	— — —	[0].30
7 м[арт] в Амзалари ⁴	— — —	10.1/2
7 м[арт] в Алабашево ⁵	— — —	2
7 м[арт] в Абрашларе ⁶ за кафе	— — —	—
и за конете	— — —	1
За ябълки	— — —	1.1/2
9 м[арт] в Чирпан за дребни	— — —	—
разноски [за] два дни	— — —	3
Бръснати ⁷	— — —	2
За тескере	— — —	11
Масраф ⁸	— — —	34.30
От 1870 го[д]. дълг в Карло-	— — —	—
во за обувки	— — —	70
И пак друг дълг, кога	— — —	—
до[й]де Д. Общия из Влаш-	— — —	—
ко с 30 гр., [в]земал бях	— — —	—
назаем и нему съм ги	— — —	—
давал ⁹	— — —	296
		7919.05

1. Стар номер на страницата — 73, със синьо мастило, а с червен молив — 81; текстът е написан с молив, а поправките — с черно мастило.
2. Дн. с. Песнопой, Пловдивски окръг; срещу „Чукурлий“ е нанесена цифрата „3“, но по-вероятно е сборът 7463.35 да е коригиран от 7462.35; за датировката (която важи и за следващите три страници) вж с. 71 и с. 76, бел. 2.
3. В ориг. „Маджери“, село в Карловско, дн. с. Бегунци, Пловдивски окръг.
4. Село Хамзаларе; дн. с. Зелениково, Пловдивски окръг.
5. В ориг. „Албашову“; дн. с. Горно Белево, Старозагорски окръг.
6. В ориг. „Абрашлари“; дн. с. Брезово, Пловдивски окръг.
7. В смисъл на „бръснене“.
8. Тур. — разход, разноски.
9. Д. Общи идва през юни 1871 г. и се среща с Левски на 30 юни край Сопот.

	[Приведени]
	7919.05
15 м[арт 1872] в Сливен масраф — 16	
пак тук оставям печатни писма ² 13 и разписки час[т]ни ³ 24 от брой 50—73.	
15 м[арт] за поправка на обувките ми — — — — — 12	
16 м[арт] — — — — — 8.30	
17 м[арт] в Хайнито ⁴ — — — — — 10.5	
кòван — — — — — 9	
18 м[арт] в Казанлък — — — — — 7.1/2	
19 м[арт] в Шипка ⁵ с йоще един другар — — — — — 16.1/2	
За по път маслини, хляб, ябълки — — — — — 3	
От Шипка до Трявна по беклеметата ⁶ кафе парасъ на чет[и]ри меса — — — — — 3.1/2	
	8005.20

1. Стар номер на страницата — 74, със синьо мастило, а с червен молив — 82; текстът е написан с молив, а поправките на сборовете — с черно мастило.
2. Вж с. 61, бел. 7.
3. Става дума за квитанции за получени суми за революционното дело, събрани от частните революционни комитети в страната — вж ВЛ.ДН, док. № 134 — с. 226, № 137 — с. 229, № 142 — 143 с. 233 и др.
4. Село Хайнито (Колупчин, Генерал Гурково; дн. гр. Гурково, Старозагорски окръг).
5. Село в Казанлъшко, дн. гр. Шипка, Старозагорски окръг.
6. Тур. — стражница, наблюдателница, караулна.

[Приведени]
8005.20

За пране — — — — —	4
21 м[арт 1872] на бичкиджийницата	9
На Николча ² , за да	8018.20
стегне одаичката — — — — —	104
22 м[арт] в Габрово — хляб,	
маслини, ябълки — — — — —	2
27 м[арт] книги за раз-	8024.20 ³
писки и писане — — — — —	2.1/2
30 м[арт] на Асла[ноолу] Асан[ската] ⁴ и Бору-	
еленческата ⁵ поща за	
предс[тавител] — — — — —	40
4 апр[ил] на Сюлей[маноглу]	
Даудовата ⁶ поща — — — — —	17.1/2
4 апр[ил] на Тракийската	
поща за пред[ставител] — — — — —	54
6 апр[ил] ⁷ тръгвам за във Влаш[ко]	
с предс[тавителя] ⁸ през Ор[яховската]	
граница; от Алилаа Селевли ⁹ до Ор[яхово]	
за разноси три дни с кон с	
йоще един другар, за да ме	
изпрати и да се върне:	
за другарят да се върне с 3 коня ¹⁰	
за пашапорт — — — — —	17.1/2

8156

1. Стар номер на страницата — 75, със синьо мастило, а с червен молив — 83; текстът е написан с молив и мастило, а поправките на сборовете и зачертаванията — с черно мастило.
2. Никола Сирков (Николчо Халача; неизв. — ноември 1873), доверено лице и ятак на Апостола; държал кръчма в махалата Дръстене в Ловеч, където е съставен Ловешкият комитет; член на комитета; посветена в делото била и жена му — Мария Сиркова, повторно омъжена за Никола Цветков, която успяла да съхрани архива на Левски.
3. Точният сбор на цифрите $8018.20 + 104 + 2 = 8124.20$, а не 8024.20.
4. Псевд. на ЧРК в Търново — Асланоолу Асан.
5. Бору Еленчанец (Бору Иленчанец) — псевд. на ЧРК в Лясковец; в ориг. „Бору Иленческата поща“; представителят е Марин Цонзаров.
6. Сюлейманоглу (Сюлеманоглу; Сюлюманоглу) Дауд — псевд. на ЧРК в с. Голям Извор; в ориг. „Сюлю. Даудовата“ — вж. с. 3, бел. 3.
7. Левски тръгва на тази дата за Общото събрание на БРЦК в Букурещ (29 април — 4 май 1872 г.); от „6 апр.“ до края на страницата текстът е зачертан.
8. Вероятно става дума за представителя на Ловешкия комитет — Марин Поплуканов.
9. В ориг. „Силевли“ — псевд. на РК в Ловеч; вж с. 49, бел. 4.
10. Цифрата за похарчената сума срещу този текст е зачертана и изключена от общия сбор „8156“; придружаващият до границата е Дико Пеев.

October

3 — 4

[Приведени]

8156

29 мар[т 1872] забравени за 'еч[е]-
мик, сено и за от Л[овеч] поща доСюлейма[ноглу] Дауд² — — — — — 52

в Оря[х]ово — — — — — 8

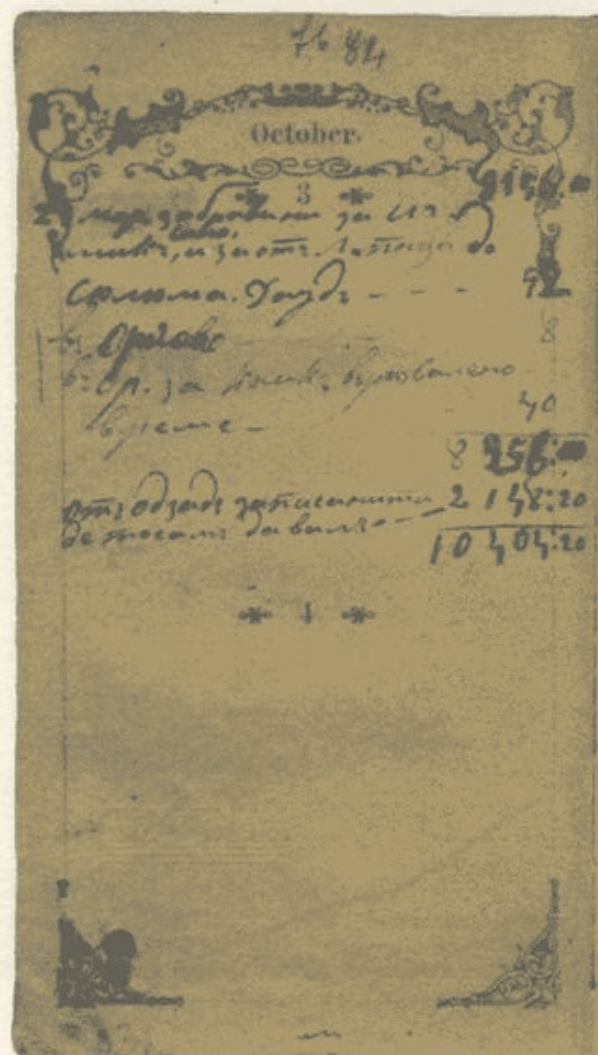
[ок. 6 април 1872 г.]³в Ор[яхово] за каик⁴ в развалено
време — — — — — 40

8256

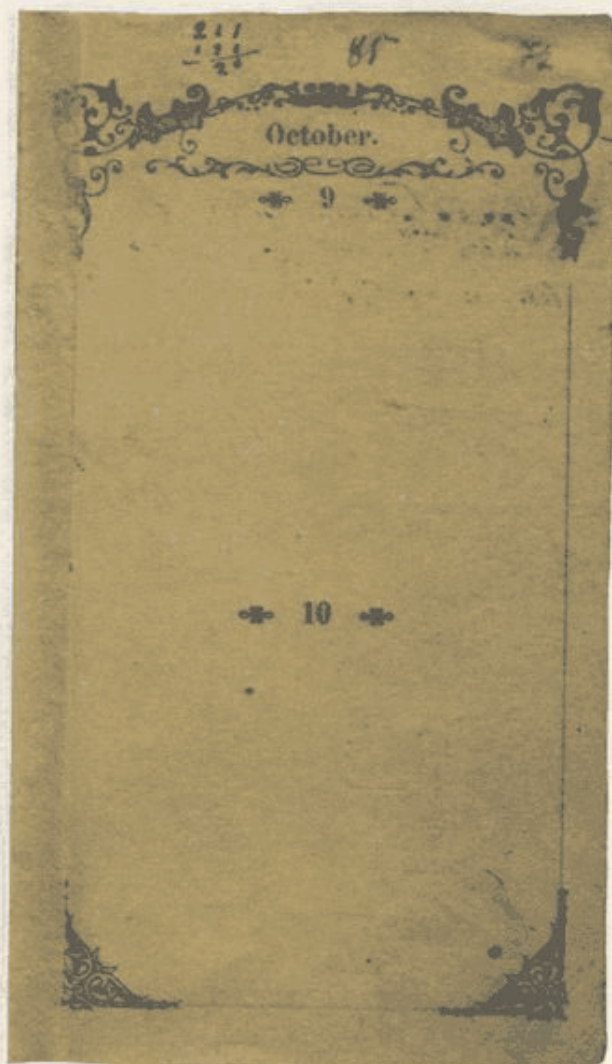
От отзад записаните

дето съм давал — — — — — 2148.20

10404.20

1. Стар номер на страницата — 76, със синьо мастило, а с червен молив — 84; текстът е написан с черно и лилаво мастило, а поправките на сборовете — с черно мастило.
2. В ориг. „Сюлюма. Дауд“; вж с. 3, бел. 3.
3. Пак във връзка със заминаването на Левски за Общото събрание на БРЦК в Букурещ.
4. Тур. — лодка.

October
9 — 10

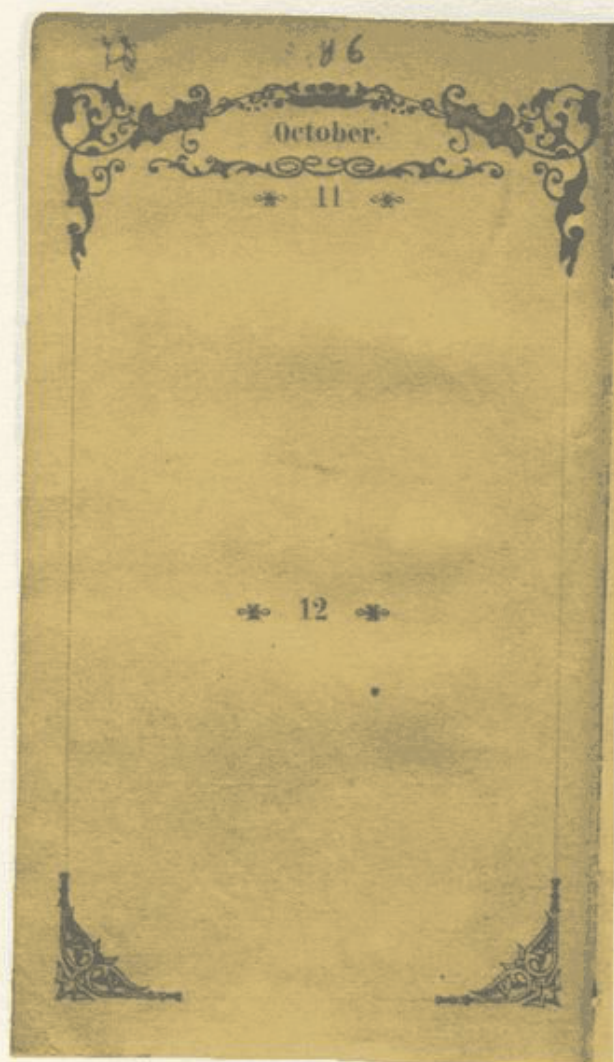
211

191

20²

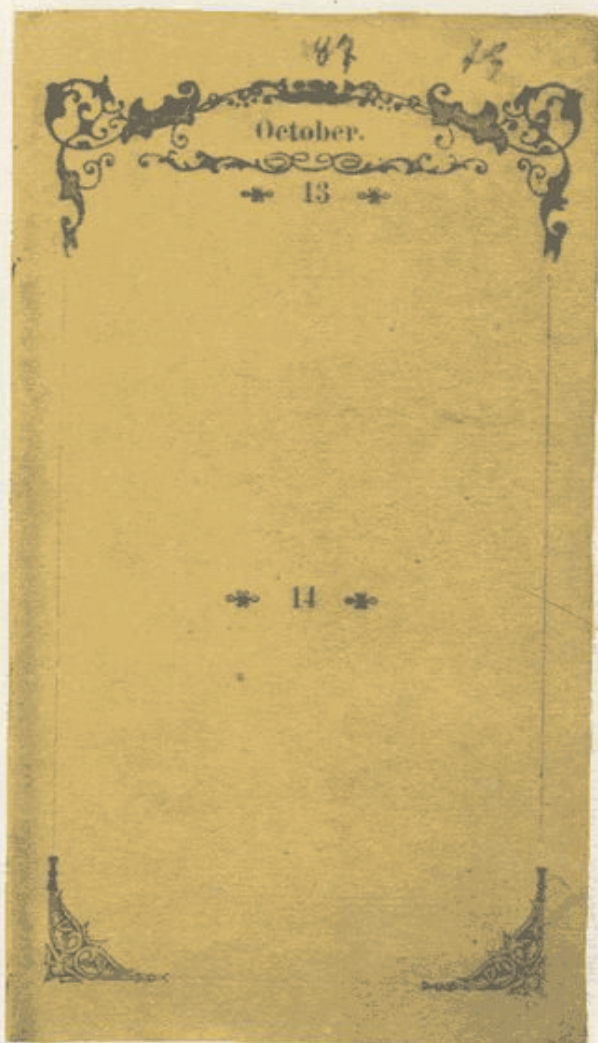
1. Стар номер на страницата — 77, със синьо мастило, а с червен молив — 85; цифрите са написани с мастило.
2. Тези цифри са написани съвсем ситно в най-горния край на страницата — над розетките на тефтерчето и не е сигурно от кого.

October
11 — 12

1. Стар номер на страницата — 78, със синьо мастило, а с червен молив — 86; страницата не е изписана.

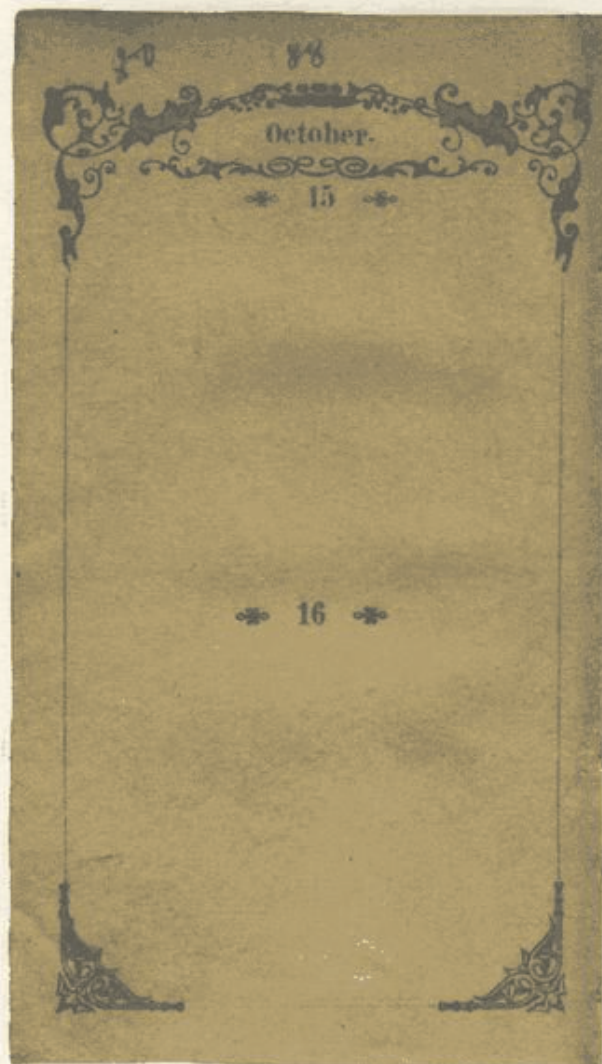
October
13 — 14

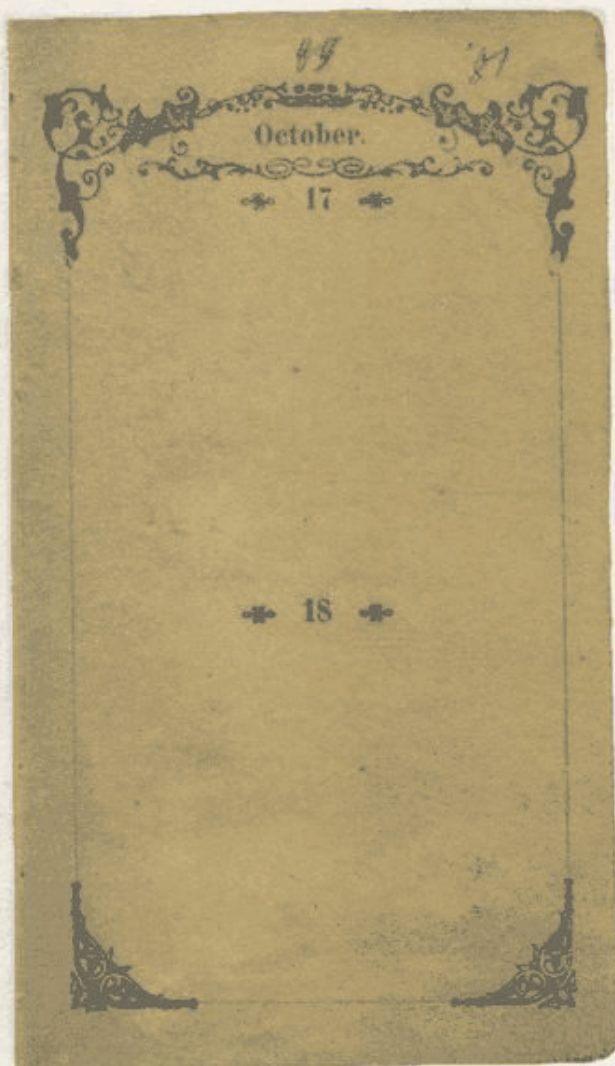
1. Стар номер на страницата — 79, със синьо мастило, а с червен молив — 87; страницата не е изписана.

[c. 84]¹

October
15 — 16

1. Стар номер на страницата — 80, със синьо мастило, а с червен молив — 88; страницата не е изписана.

October
17—18

1. Стар номер на страницата — 81, със синьо мастило, а с червен молив — 89; страницата не е изписана.

October
19 — 20

Приведени що хар-
ча — — — — — 4266.1/2

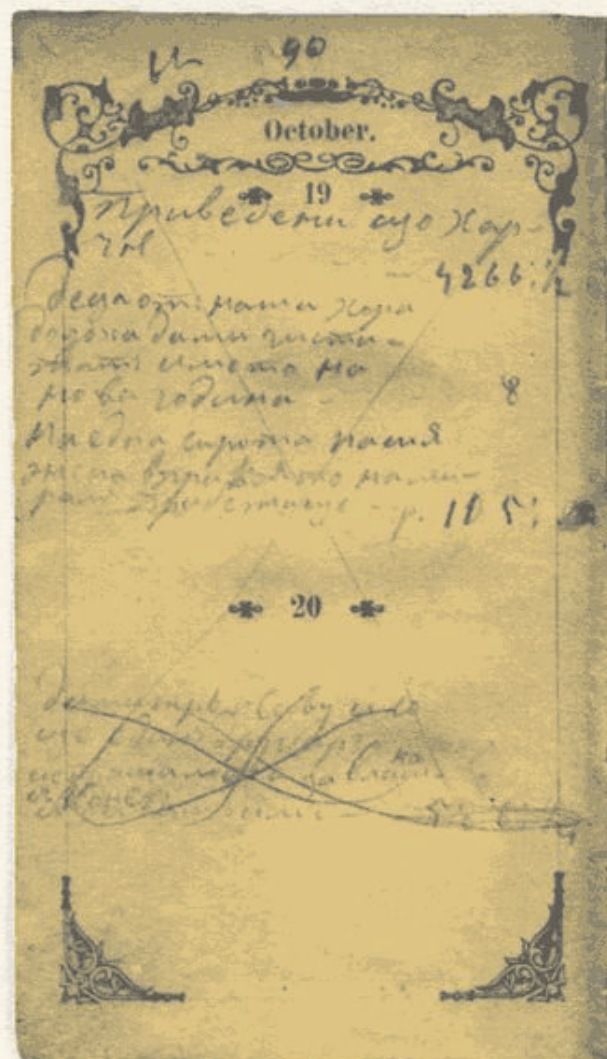
[1872, януари 1]

Деца от наши хора
до[й]доха да ми чести-
тят името на
Нова година — — — — — 8

На една сирота наша
жена, при която нами-
рам прибежище² — — — — — гр. 105

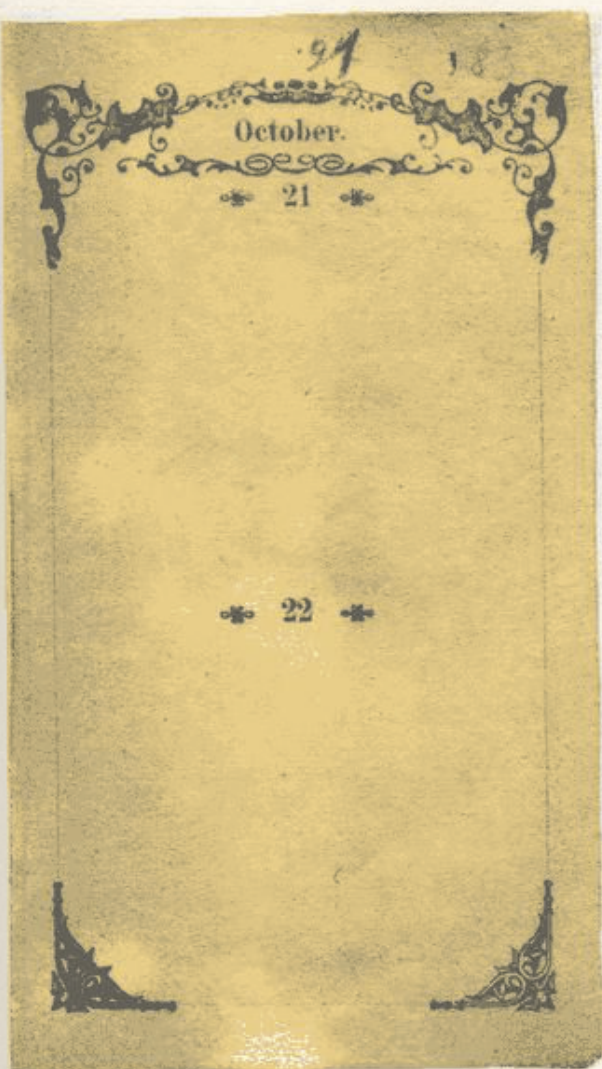
[1871, след 11 април]

Димит[ъ]р и Саву³ и йо-
ще един другар
изпращаме ги за Влашко
с коне и давам им — — — — — 586.1/2

1. Стар номер на страницата — 82, със синьо мастило, а с червен молив — 90; целият текст е написан с молив и зачертан.
2. Този текст е зачертан — същият е написан на с. 67 — става дума за пребиваването на Левски в Плевен на 1 януари 1872 г.
3. Димитър (Дико) Пеев и Сава Младенов — вж с. 57, бел. 5 и с. 62, бел. 2; същият текст е написан на с. 68 — вж там; за датировката на първите девет реда от текста вж с. 60 и с. 67, бел. 11 и с. 99; за датировката на останалия текст — вж с. 68, бел. 2.

October
21 — 22

1. Стар номер на страницата — 83, със синьо мастило, а с червен молив — 91; страницата не е изписана.

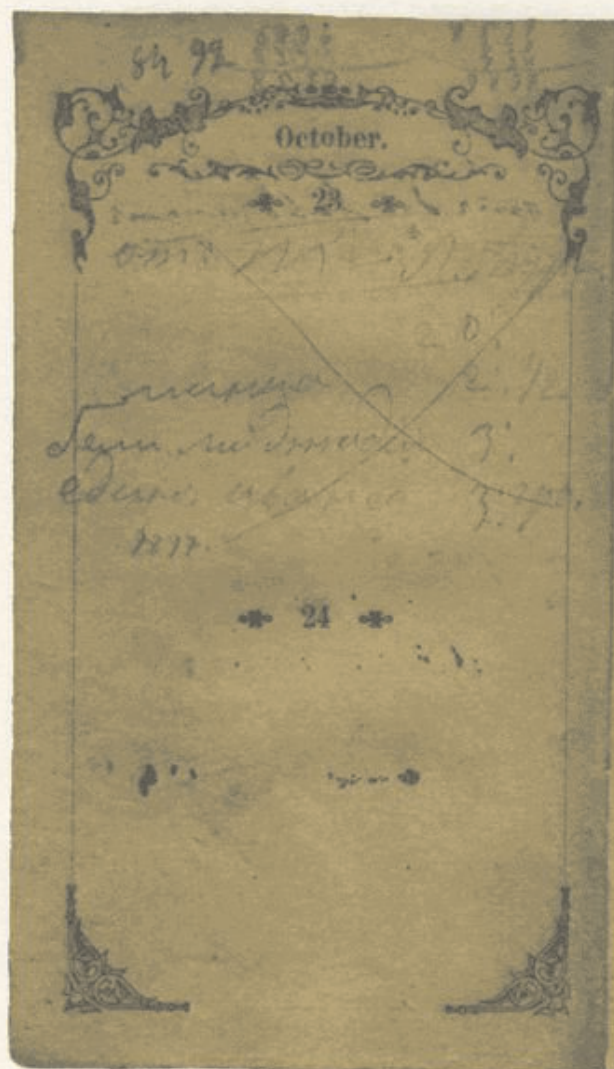
October
23 — 24

	8539
6306	630
2233	728
8539	9897

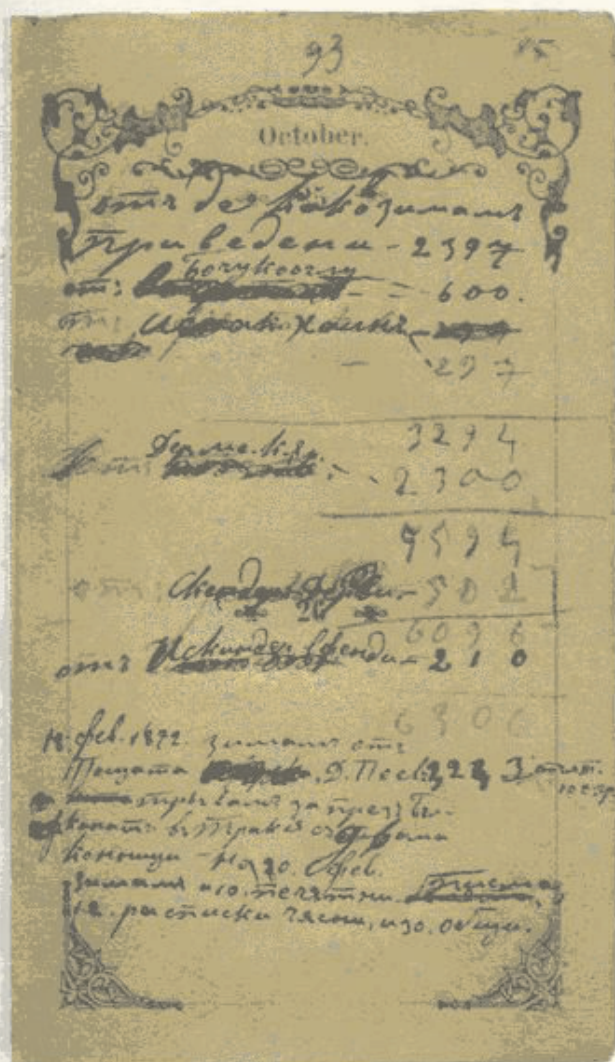
От² Тет[евен] л[ири] тур[ски]

	20
минца ³	2.1/2
бели меджидии ⁴	3
един цванец ⁵	3 гро[ша]

9897 [?]⁶

1. Стар номер на страницата — 84, със синьо мастило, а с червен молив — 92; текстът е написан с молив.
2. Оттук до края на страницата текстът и сметките са зачертани; за Тетевен вж с. 3, бел. 5.
3. Минц — вж с. 3, бел. 9.
4. В ориг. „миджидии“; вж с. 3, бел. 8.
5. От нем. „Цванцигер“; в бълг. ез. — цванец — австр. сребърна монета от 20 крайцера.
6. Тази цифра е написана изолирано от останалия текст.

October
25 — 26

От де какво [в]зимам:
приведени: — — — — — 2397
от Бочукооглу² — — — — — 600
от Исаак Хаин³ — — — — — 297
3294

От Дер[вишооглу] Ме[хмед] Кър[джалъ]⁴ 2300
5594
от Скендер Дерви[шоглу]⁵ — — — — — 502
6096
от Искендер ефенди⁶ — — — — — 210
6306

18 фев[руари] 1872. [В]зимам от
Пощата⁷, Д. Пеев⁸ 3243
от л[ири]
т[урски]
102 гр.

Тръгвам⁹ за през Бал-
канът в Тракия с двама
конници¹⁰ — на 20 фев[руари] 1872];
[в]зимам и 10 печатни писма¹¹,
12 разписки час[т]ни и 30 общи

1. Стар номер на страницата — 85, със синьо мастило, а с червен молив — 93; текстът е написан с черно мастило и молив.
2. Псевд. на ЧРК в Етрополе — вж с. 3, бел. 4; първоначално написано „Етрополе“, след това зачертано и отгоре нанесен псевдонимът на комитета.
3. Псевд. на ЧРК в София — вж с. 20, бел. 2; първоначално написано „София — Ковачова“ и зачертано, а отгоре е написан псевдонимът на комитета; Христо Петров Ковачев (1845—1911), род. в Сопот, учител в Пазарджик и София, секретар на Софийския революционен комитет по времето на Левски; след Софийския процес бил заточен в Диарбекир.
4. Псевд. на ЧРК в Тетевен — вж с. 3, бел. 5; първоначално написано „Тете.“, а след това зачертано.
5. Скендер Дервишоглу (Дервишооглу) — псевд. на ЧРК в с. Осиковица (Орханийско, по-късно Ботевградско, дн. Софийски окръг); първоначално написано „Осиковица“, а след това зачертано.
6. Псевд. на ЧРК в с. Гложене — вж тук с. 67, бел. 6; първоначално написано „Гложене“, а след това зачертано.
7. Следва зачертана дума — „Изворска“.
8. Дико Пеев — Пощата — вж с. 57, бел. 5.
9. Пред „тръгвам“ има зачертана дума „като“.
10. В. Левски, Д. Пеев и Ст. Костов — Пандурина.
11. В ориг. следва зачертана дума — „билети“, а над нея е написано „писма“; почти същият текст се повтаря и на с. 102; за печатните писма вж с. 61, бел. 7.

October
27 — 28

[Края на 1871 — до 22 януари 1872]²

[в]зел съм от

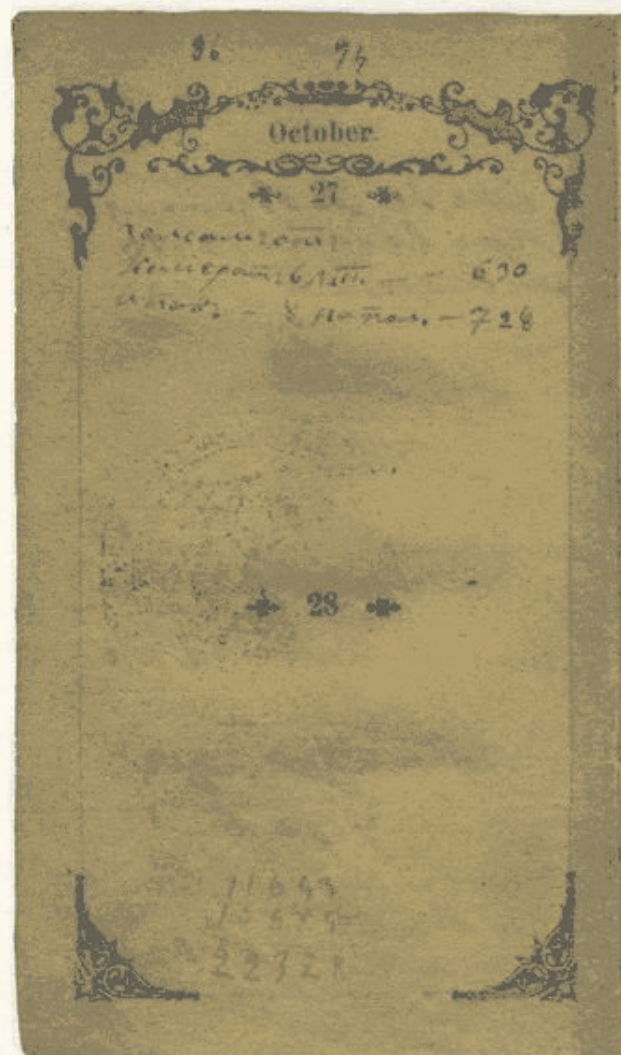
касиерът³ 6 л[ири] т[урски]⁴ — — 630

и пак 8 нап[ол]еона — — — — 728⁵

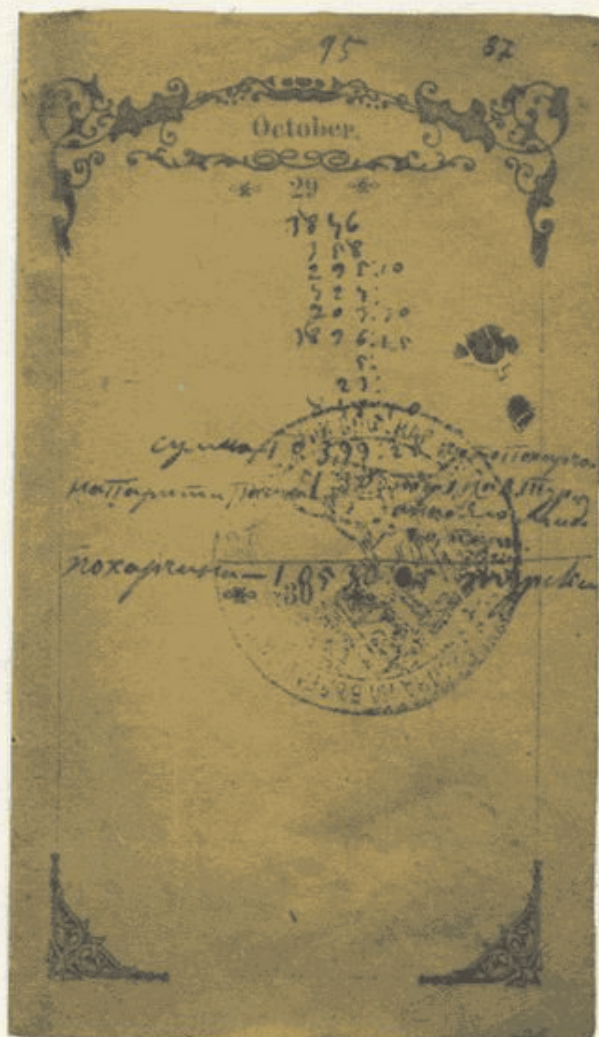
11 643

10 685

22 328⁶

1. Стар номер на страницата — 86, със синьо мастило, а с червен молив — 94; текстът е написан с молив и мастило.
2. За датировката вж с. 61.
3. Ангел Кънчев е касиер в обиколката на Левски и помощниците му в Южна България от ноември 1871 г.; вж с. 61, бел. 3.
4. Вж с. 3, бел. 2.
5. Тази сметка е преписана от Левски в отделен документ с други сметки — вж ВЛ.ДН, с. 129, док. № 46.
6. Тази сметка е написана в долния край на страницата и не е свързана с нейния начален текст.

October
29 — 30

3846
358
295.10
424
703.30
3896.15
5
23
848.10

Сума 10 399.25, щото похарчо[вам]
На парите пагуба 30 [?] по гр. 1 на л[ира]
тур[ска]², а на бяло мед[жидие]³
20 пари

Похарчени 10 530.05 турски [лири]

1. Стар номер на страницата — 87, със синьо мастило, а с червен молив — 95; текстът е написан с мастило.
2. Вж с. 3, бел. 2.
3. Вж с. 3, бел. 8.

October
31

[Октомври — средата на ноември 1871]²

От Ангела³

[в]зимам гр[оша] па[ри]

В Пловдив — — — — — 15

в Царацово — — — — — 2⁴

От Ангела

[в]зимам гр.

в Серезли Юсеина⁵ — — — — — 15

в Цар[ацово]⁶ — — — — — 2

в Едирнели Афъзаа⁷ — — — — — 3

в Петко Пъров⁸ — — — — — 54

в Кючюк Ме[хмед] Търновалъ⁹ — 104

в Л[овеч]¹⁰ 235

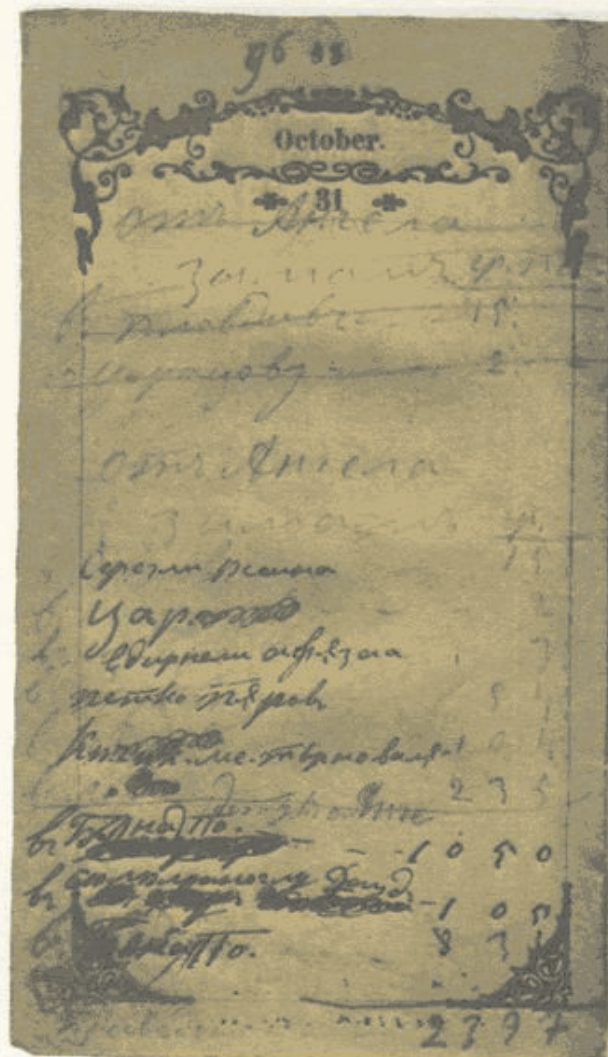
дотук о[т] Анге[ла]

в Б[ог] на по[мощ]¹¹ — — — — — 1050

в Сюлейманоглу Дауд¹² — — — — — 105

в Б[ог] на по[мощ] — — — — — 831 [?]

Приведени: 2397¹³

1. Стар номер на страницата — 88; със синьо мастило, а с червен молив — 96; текстът е написан с молив, а поправките — с мастило.
2. Датировката е установена от времето на обиколката на А. Кънчев, В. Левски и Д. Общи в Южна България — вж и с. 64.
3. Ангел Кънчев — и по-долу също; вж тази сметка и на с. 65 — тук е повторена.
4. Дотук текстът е зачертан.
5. Псевд. на ЧРК в Пловдив — вж с. 35, бел. 2.
6. Написано изцяло, а след това зачертано.
7. Псевд. на ЧРК в Стара Загора — вж с. 64, бел. 7.
8. Псевд. на ЧРК в Трявна — вж с. 53, бел. 2.
9. Псевд. на ЧРК в Севлиево — вж с. 64, бел. 10.
10. Написано изцяло и зачертано до първата буква.
11. Написано първоначално „Видраре“, след това зачертано и написан в съкращение псевдонимът на комитета във Видраре: „Бог на помощ“ — вж с. 3, бел. 6.
12. Псевд. на ЧРК в с. Голям Извор; под псевдонима — зачертани думи: Гол. Извор[?].
13. Последният сбор е неточен — при събирането на сумите се получава 2399, а не 2397.

November

1 — 2

[Края на октомври — средата на ноември 1871]

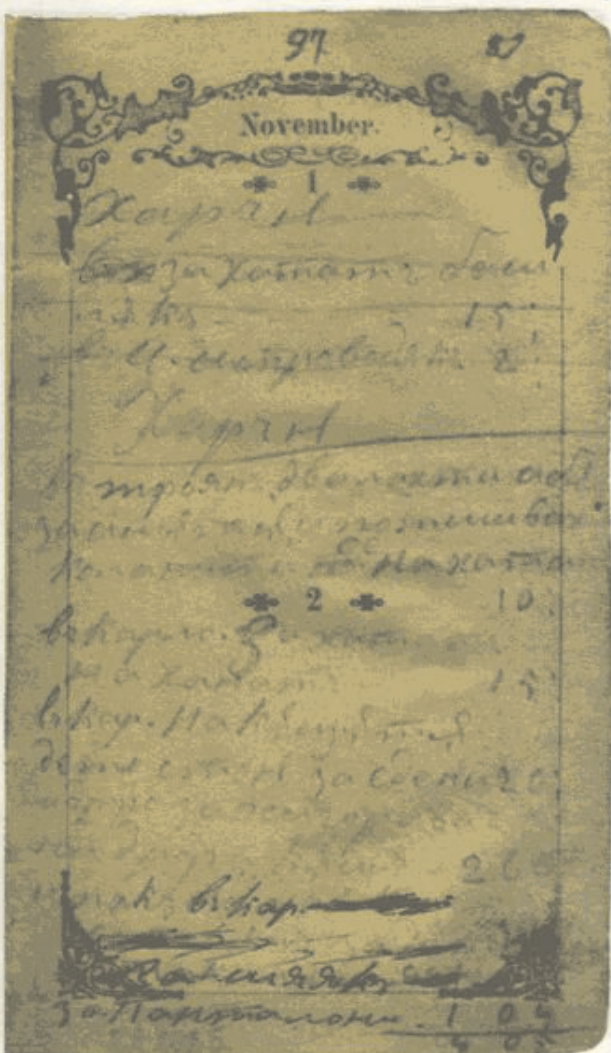
Харча

за² хатът³ баш-
лък⁴ — — — — — 15
В Ц[арацово]⁵ изпроводяк — — — — — 2⁶

Харча

В Троян два лакти⁷ аба
за ашата⁸ и подшивах
коланите [в]се на хатът — — — — — 10
в Карло[во] за хатът
на ханът — — — — — 15
в Кар[лово] на къщата,
дето стоя — за ядене — — — — — 20
и друго — за осигурява-
не друга къща — — — — — 260
и пак в Кар[лово]⁹
за шаяк
за панталони — — — — — 104

405¹⁰

1. Стар номер на страницата — 89, със синьо мастило, а с червен молив — 97; целият текст е написан с молив, а последните редове — поправени с черно мастило.
2. Пред думата „за“ има зачертан кратък текст — „в П.“.
3. Вж с. 60, бел. 5.
4. Тур. — вж с. 65, бел. 4.
5. Левски е бил в Царацово в края на октомври [ок. 20—25].
6. Дотук — всичко зачертано.
7. Вж с. 19, бел. 4.
8. Ашъ и ашâ — вж с. 65, бел. 11.
9. Първоначално изписано „Карлово“ изцяло, а след това зачертано до „Кар.“; следва и един зачертан ред; сумата от 260 гр. е отразена и в: ВЛ.ДН, с. 123, док. № 42.
10. Сборът е 409, а не 405.

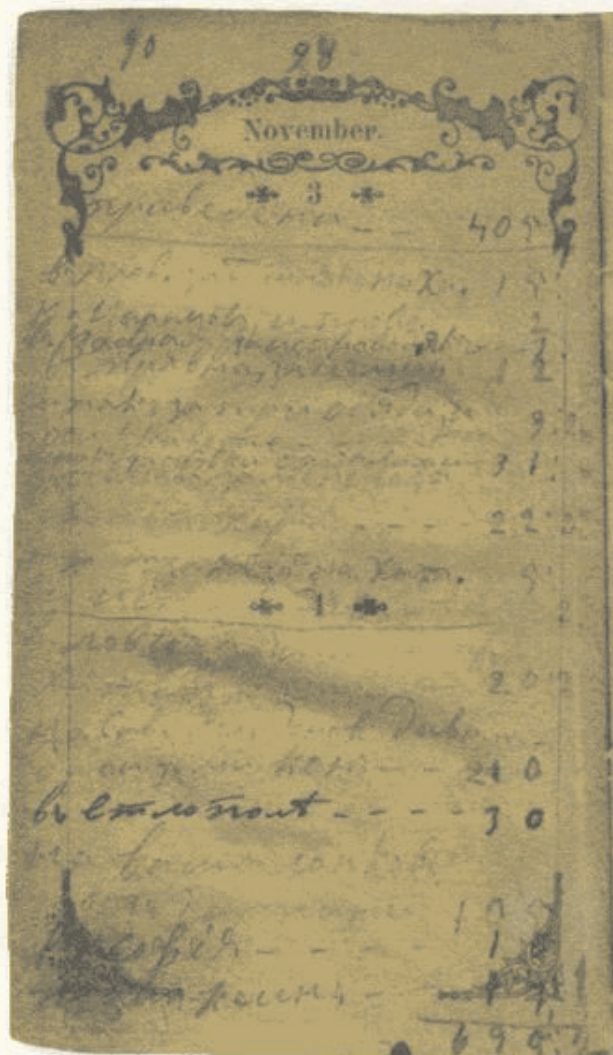
November

3 — 4

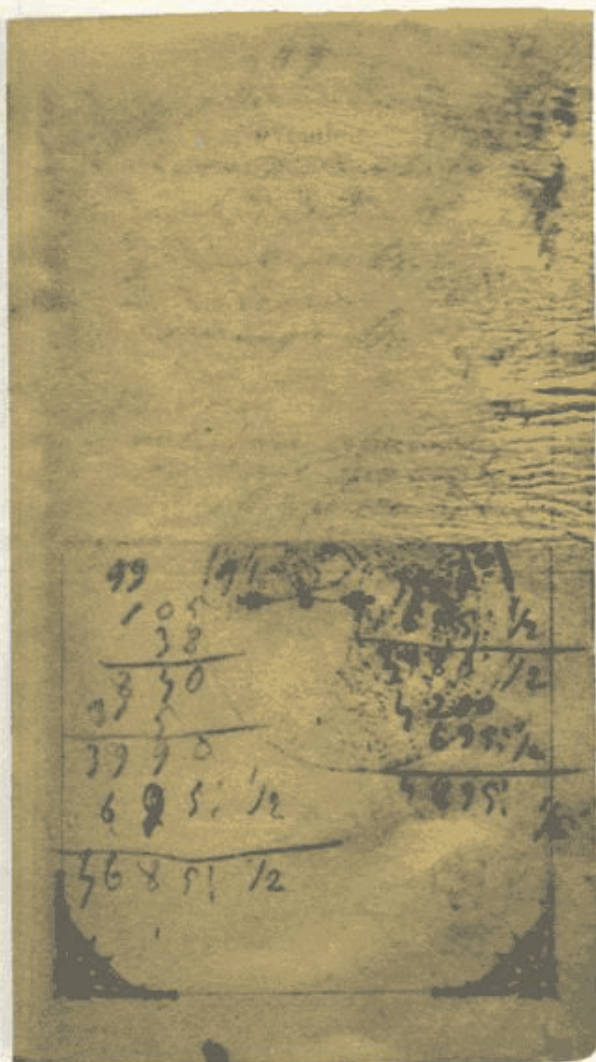
Приведени — — — — — 405

В Плов[див] за башлък ² на ха[та]	15
на Царацово изпрово[дяк] — — —	2
в Заара ³ за изпрово[дяк] — — —	3
в Трявна за ечемик — — — —	12
и пак за три обяда и	
ос[е]м кафета ⁴ — — — — —	9.20
и пак за обувки с подковите — —	31
в Севлиево за мене и за	
конят харч — — — — —	22.20
и пак за каяр ⁵ на хат[а] ⁶ — — —	5
и изпрово[дяк] — — — — —	[0].20

в Ловеч за ечемик на	
хатът — — — — —	20.20
На Сава Младенов давам	
да си [в]земе кон — — — — —	210 [?]
в Етрополе — — — — —	30
На Васил Йонков от Гложене —	105
В София — — — — —	10
Ташкесен ⁷ — — — — —	14.1/2
	695.1/2 ⁸

1. Стар номер на страницата — 90, със синьо мастило, а с червен молив — 98; текстът е написан с молив, а само „Етлополе“ — с мастило.
2. Тур. — вж с. 65, бел. 4.
3. Стара Загора; вж с. 64, бел. 7.
4. В ориг. „кавете“.
5. Вж с. 65, бел. 9.
6. Вж с. 60, бел. 5.
7. Село Саранци — вж с. 66, бел. 9.
8. Сметката е неточна — сборът е 895.1/2, ако сумата от петия ред отдолу нагоре е 210, а не 10 — написана е твърде неясно; някои от сметките са нанесени в: ВЛ.ДН, с. 130, док. № 46.

[November
5 —] 6

105
38

840
315

3990
695.1/2

4685.1/2

3885
695.1/2

4580.1/2

4200
695.1/2

4895.1/2

1. Стар номер на страницата — 91, със синьо мастило, а с червен молив — 99; горната част на страницата е откъсната, където е календарното обозначение „November 5“; текстът е написан с молив.

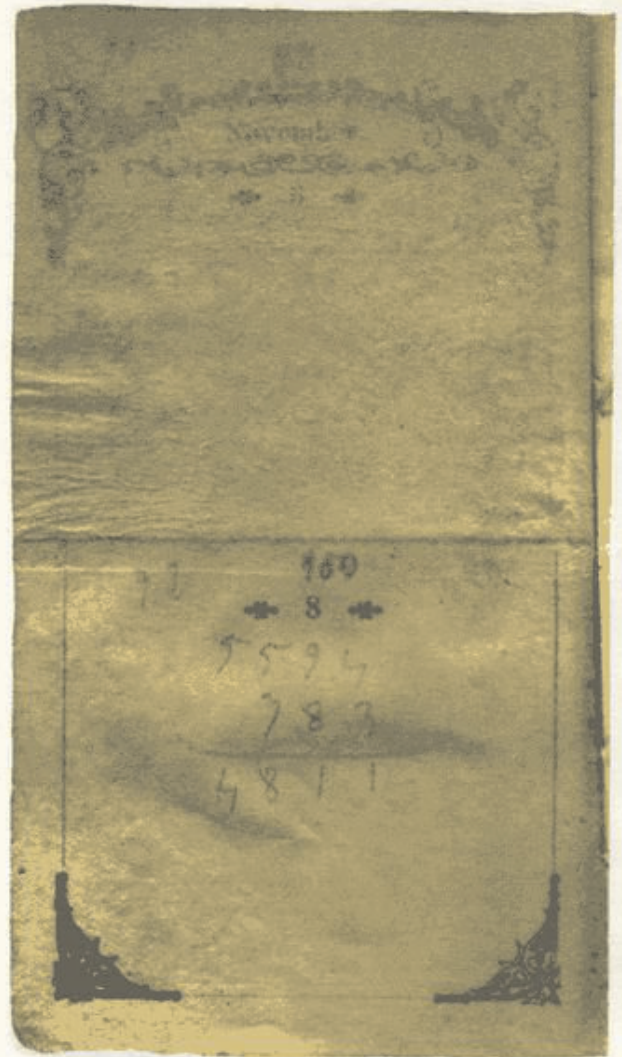
[November
7 —] 8

5594	2482
783	51290
4811	51290

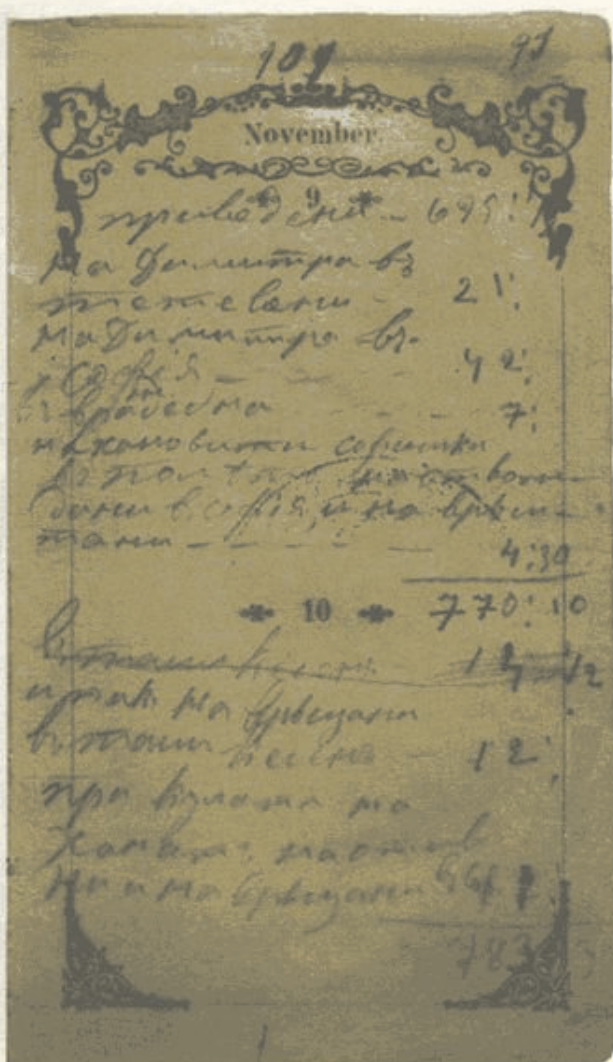
0000
51290
51290

[November
8 —] 9

201
38
048
212
2000
51290
51290

1. Стар номер на страницата — 92, със синьо мастило, а с червен молив — 100; горната част на страницата е откъсната, където е календарното обозначение „November 7“; цифрите са написани с молив.

November
9 — 10

[Края на ноември — към 20 декември 1871]

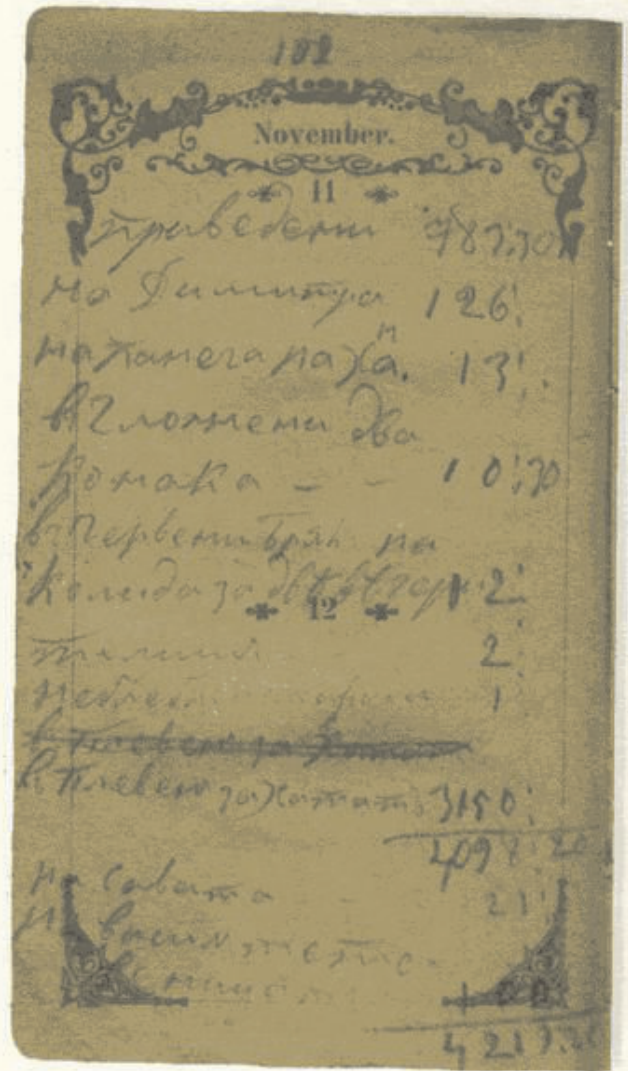
	Приведени	— 695.1/2
На Димитра ² в		
Тетевени	— — — — —	21
На Димитра ³ в		
София	— — — — —	42
Във Враждебна ⁴	— — — — —	7
на хановете софишки		
в полето на отвож-		
дане в София и на връ-		
щане	— — — — —	4.30
		770.10
В Ташкесен ⁵	— — — — —	14.1/2 ⁶
и пак на връщане		
в Ташкесен	— — — — —	12
при кулата ⁷ на		
ханът на отива-		
не и на връщане в Соф[ия]	— —	1
		783.30 ⁸

1. Стар номер на страницата — 93, със синьо мастило, а с червен молив — 101; текстът е написан с молив.
2. Димитър Общи — вж с. 63, бел. 2; страницата е датирана по обиколката на В. Левски и Д. Общи в Орханийско и Софийско.
3. Също.
4. Вж с. 67, бел. 4.
5. Село Саранци — вж с. 66, бел. 9.
6. Целият ред е зачертан.
7. Вж с. 75, бел. 4.
8. Ако се извади от общия сбор задрасканата сума 14.1/2, то общата сума не е 783.30, а 783.10; тази сметка е сходна с тези на с. 66—67.

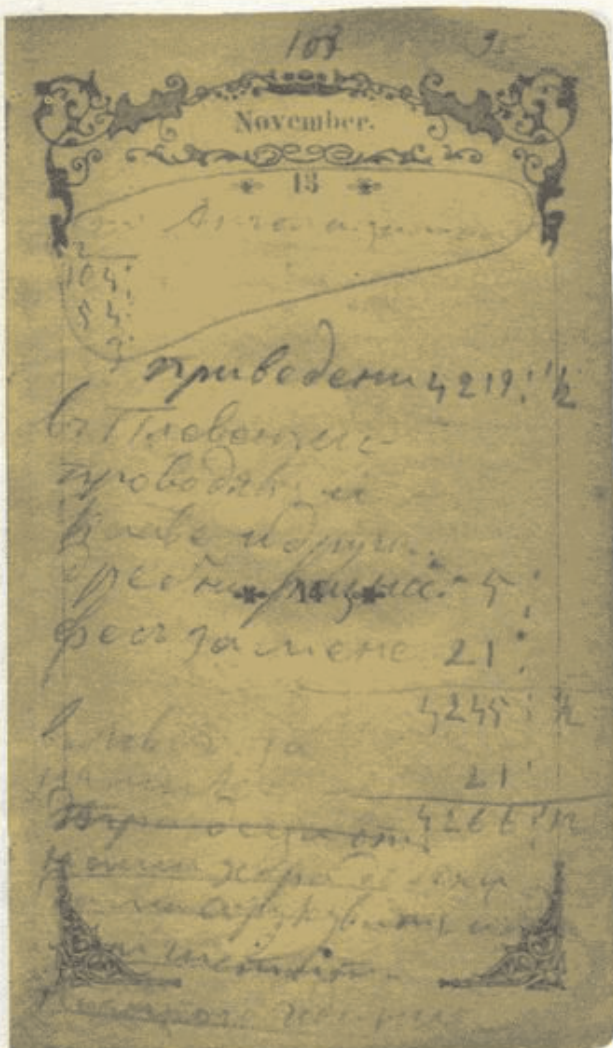
November
11 — 12

[1871 декември—януари 1]

	Приведени	783.30
На Димитра ²	— — — — —	126
На Панега ³ на хан[а]	— — — — —	13
В Гложене два конака ⁴	— — — — —	10.30
В Червени бряг на Коледа за две вечери	— — — — —	12
Телиш ⁵	— — — — —	2
леблебии ⁶ и стафиди	— — — — —	1
в Плевен за хатът ⁷	— — — — —	3150
		4098.20
На Савата ⁸	— — — — —	21
На Васил Тете- венецът ⁹	— — — — —	103
		4219.20 ¹⁰

1. Стар номер на страницата — 94, със синьо мастило, а с червен молив — 102; текстът е написан с молив.
2. Димитър Общи.
3. Дн. с. Златна Панега — вж с. 67, бел. 5.
4. Вж с. 67, бел. 7.
5. Вж с. 67, бел. 9; в Телиш е след 24 — 25 декември, т. е. след Коледа.
6. В ориг. „неблебии“.
7. Преди това изписано „в Плевен за хатът“ и зачертано, вж с. 60, бел. 5; в Плевен Левски е на 31 декември и 1 януари 1872 г.
8. Сава Младенов — вж с. 62, бел. 2.
9. Васил Петров — Бояджията (Васил Тетевенчето и Тетевенецът), род. от Тетевен; член на ЧРК в Тетевен и председател на ЧРК в Орхание, вж *Унджиев, Ив.* ВЛ, с. 341, 344; осъден на заточение във връзка с Арабаконашкия обир.
10. Част от сметките са нанесени и на с. 67, откъдето е и датировката на тази страница.

November

13 — 14

[Края на 1871 — януари 1872]

От Ангела² [в]зимам

г[роша]

104

54

3³

Приведени 4219.1/2

В Плевен из-

проводяк и

кафе и други

дребни разнос[ки]

фес за мене

5

21

4245.1/2

В Ловеч за

еч[е]мик

21

4266.1/2

Три деца от

наши хора до[й]доха

да ме суру[ва]коват⁴ и дами честитя[т]⁵на много години⁶

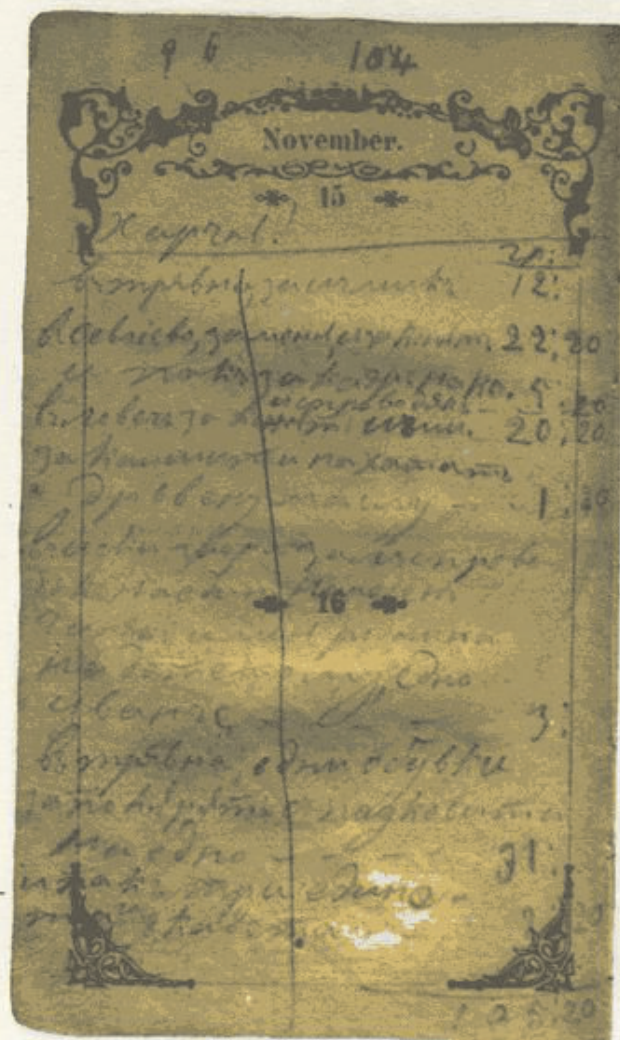
1. Стар номер на страницата — 95, със синьо мастило, а с червен молив — 103; текстът е написан с молив.
2. Ангел Кънчев — вж с. 61 и с. 65, бел. 3 и датировката там; за датировката вж и с. 67 и с. 86.
3. Цялата сметка дотук — оградена с молив.
4. В ориг. „сорукуват“.
5. В ориг. „чистита“.
6. Последните 5 реда са зачертани, вероятно поради поместването им на с. 67 и на с. 86, където също са зачертани.

November
15 — 16

[1871, октомври — ноември]²

харча:

	гр.
В Трявна, за еч[е]мик — — — —	12
В Севлиево, за меня и за конят	22.20
и пак за каяр ³ на ко[ня]	5
изпроводяк — — — — —	[0].20
В Ловеч за конят еч[е]ми[к] ⁴ — —	20.20
За каишите на хатът,	
дървено масло — — — — —	1.20
В Ески Заара ⁵ за изпрово-	
дяк на един народен	
чиляк и моя роднина	
на детето му, едно	
цванче — — — — —	3
В Трявна едни обувки — — — —	
за по кърът с подковите	
наедно — — — — —	31
и пак три ядене-	
та ⁶ и 8 кафета — — — — —	2.20
	105.20

1. Стар номер на страницата — 96, със синьо мастило, а с червен молив — 104; текстът е написан с молив и зачертан с мастило.
2. Вж за датировката и с. 65 и с. 94, където се повтарят някои от сметките.
3. Вж с. 65, бел. 9.
4. В ориг. „ичми“.
5. В ориг. „Иски Заара“ — Стара Загора — вж с. 64, бел. 7.
6. В ориг. „единета“; става дума за В. Левски, А. Кънчев и Д. Общи.

November
17 — 18

Приведени 105.1/2

На Васил Йонков²
от Гложене³

105⁴

November.

17

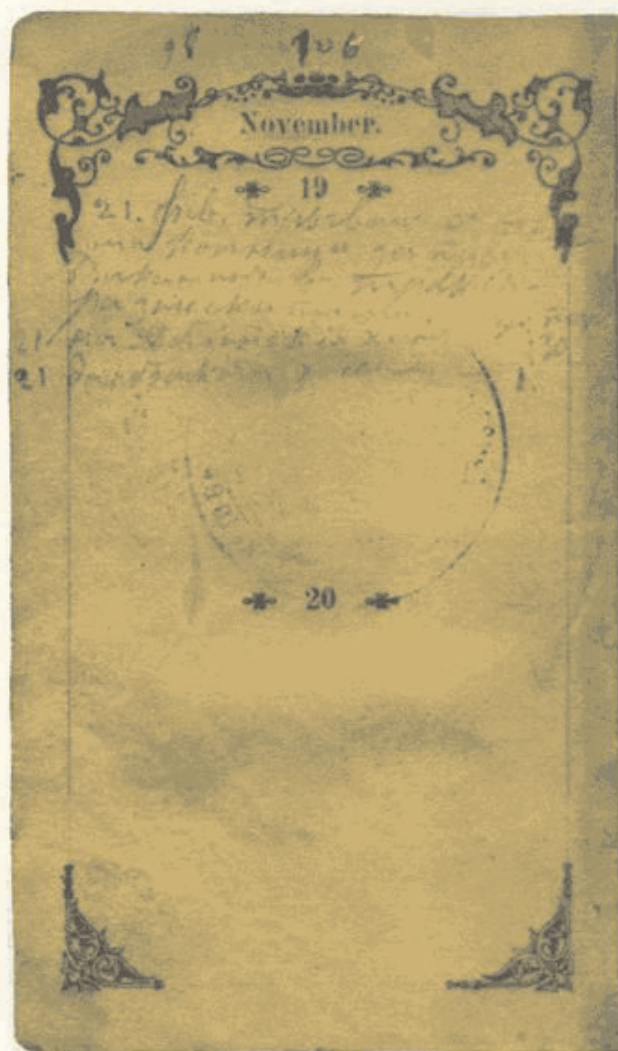
18

1. Стар номер на страницата — 97, със синьо мастило, а с червен молив — 105; текстът е написан с молив и зачертан.
2. Вж за него с. 58, бел. 5.
3. В ориг. „Гложени“.
4. Сумата от 105 гр. е нанесена и на с. 94.

November
19 — 20

21 фев[руари, 1872] тръгвам с три-
ма конници за през
Балканът в Тракия —
разноските ми:

	гр[оша]-пар[и]
21 [февруари] на Ябланския хан ²	[0]30
21 [февруари на] Дълбошкият хан ³	1 ⁴

1. Стар номер на страницата — 98, със синьо мастило, а с червен молив — 106; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „Абланския хан“; отнася се вероятно за хан при гр. Ябланица (Абланица), Ловешки окръг, или за с. Абланица (Араплии), също в Ловешки окръг.
3. Не е ясно при кое селище се намира — може би при с. Дълбок дол, Ловешки окръг.
4. Първите четири реда от текста на с. 102 се съдържат и на с. 89 — оттам и датировката на тази страница; вж и ВЛ.ДН, с. 153—154, док. № 68; в ориг. „Далбаш-Рият хан“

November
21 — 22

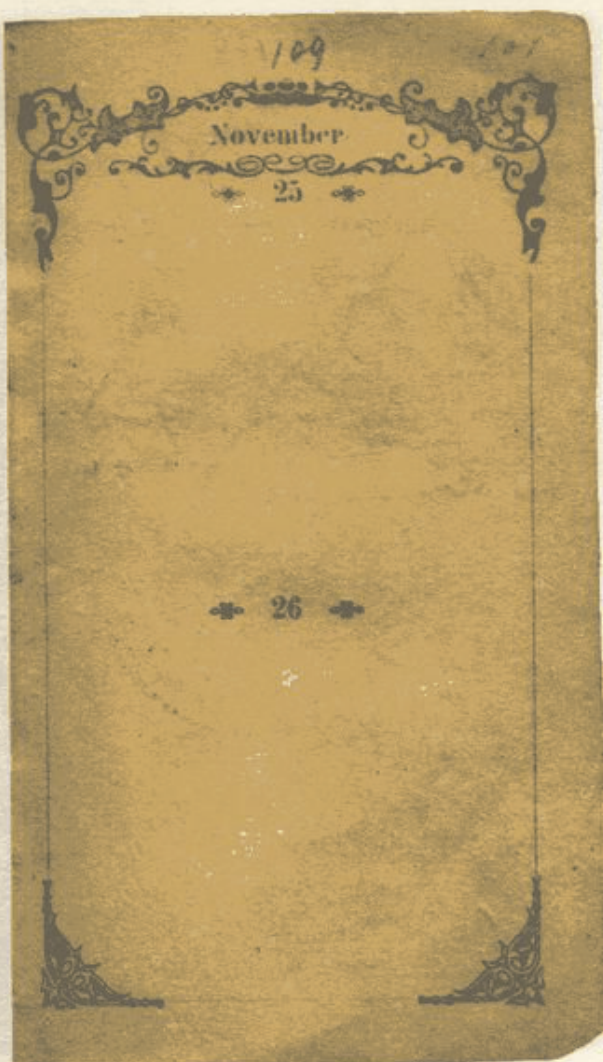
1. Стар номер на страницата — 99, със синьо мастило, а с червен молив — 107; страницата не е изписана.

November
23 — 24

1. Стар номер на страницата — 100, със синьо мастило, а с червен молив — 108; страницата не е изписана.

November
25 — 26

1. Стар номер на страницата — 101, със синьо мастило, а с червен молив — 109; страницата не е изписана.

November
27 — 28

[1872]

Тук оставям едно от печатаните² писма

За Етрополе³ подписка
В. Л[евск]ий

за Видраре В. Л-ий

И тука две оставям от
печатните писма⁴

1. За Етрополе⁵ под-
писка

В. В. Л-ий

2. За Видраре

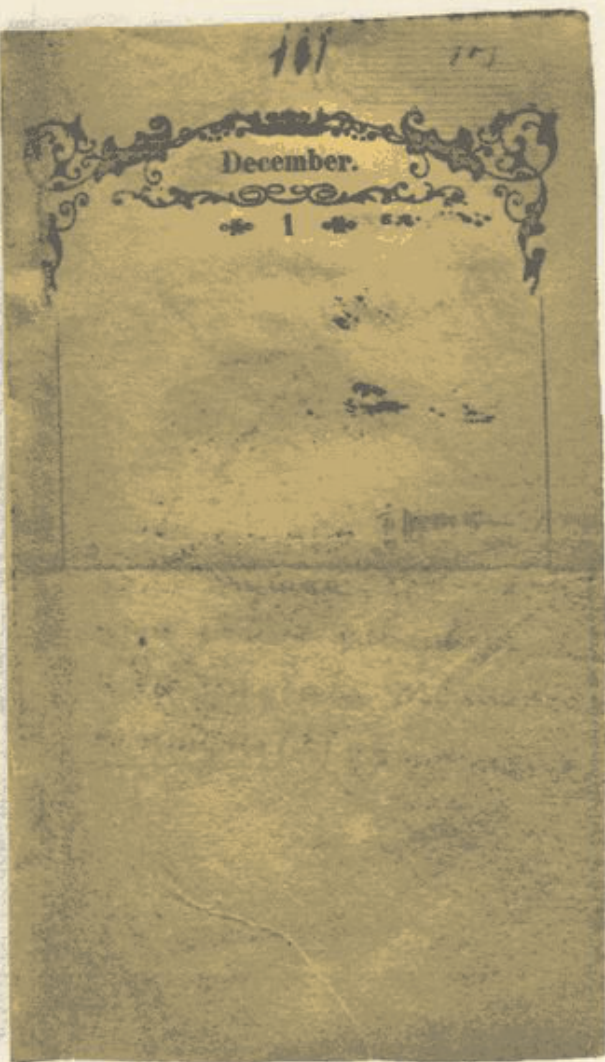
В. Л-ий⁶

1. Стар номер на страницата — 102, със синьо мастило, а с червен молив — 110; текстът е написан с мастило; датирано по съдържанието.
2. В ориг. „печатанити“; за „печатните“ или „печатаните“ (Левски употребява и двете форми) писма — вж с. 61, бел. 7.
3. В ориг. „Етру-поле“; става дума за събирането на суми от Етрополе за революционното дело.
4. Дотук текстът е зачертан с черно мастило.
5. Текстът оттук до края на страницата е препис на по-горе зачертания текст.
6. Текстовете, номерирани с „1“ и „2“, са написани вероятно по-късно от Д. Т. Страшимиров с червен молив.

December

1 — [2]²

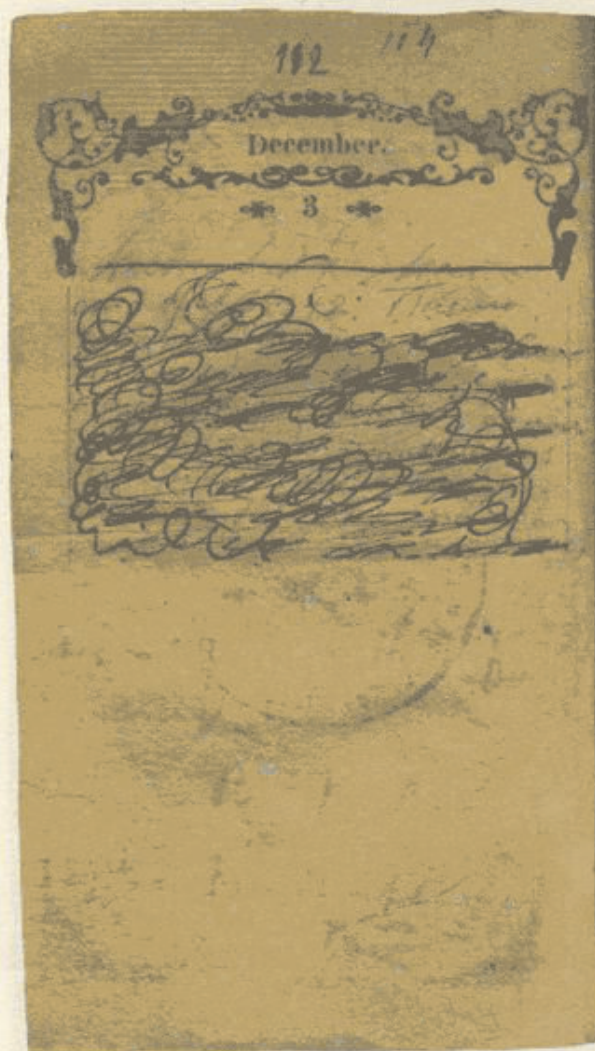

1. Стар номер на страницата — 103, със синьо мастило, а с червен молив — 111; страницата не е изписана.
2. Листът е срязан и календарната дата [2 дек.] липсва.

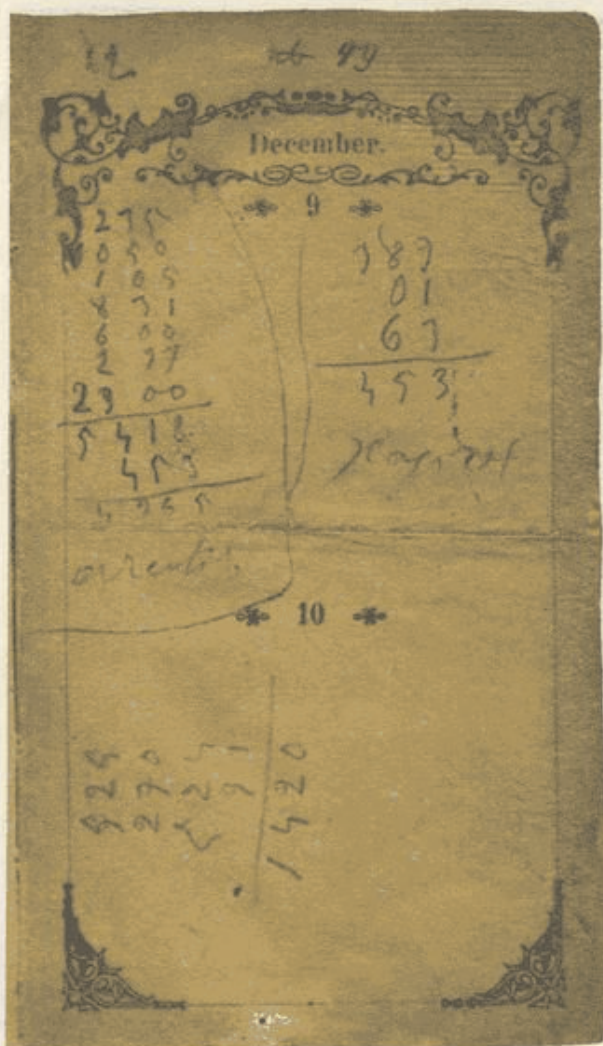
December

3 — [4]

Костаки х. Костов²
от фев[руари] 6 [1]872: писмо.
Заповяда тайно на х. Ста-
ни³ за 6 души юнаци, Стоя-
на⁴ с дружината му да им
заплати по една пушка, един
нож, по един револвер⁵
и да им дава по малко
тютюн за по пътя⁶

1. Стар номер на страницата — 104, със синьо мастило, а с червен молив — 112; листът е срязан наполовина и календарната дата „4 дек.“ липсва; текстът е написан с молив и плътно зачертан.
2. Костаки х. Костов, член [?] на ЧРК в Плевен; няма положителни данни за участието му в революционното дело — в писмо от 6 февруари 1872 г. до К. х. Костов Апостолът изразява недоволство от работата му — вж ВЛ.ДН, с. 151—152, док. № 65.
3. Вероятно се отнася за нареждане на Д. Обши до Хаджи Станьо Станев (Станчев и Хаджистанев) Врабевски (1822 — поч. след Освобождението), влиятелен и богат чорбаджия от Тетевен; председател на ЧРК в града; дал идеята за обира при Арабаконак, заловен и осъден на вечно заточение в Диарбекир, откъдето избягал; целият текст, без първите два реда на страницата, се отнася явно за обира при Арабаконак.
4. Стоян Костов — вж с. 57, бел. 2.
5. В ориг. „леворвер“.
6. В ориг. „пате“; за пръв път тази страница е разчетена от Д. Т. Страшимиров (номериран с червен молив и страниците на тефтерчето), който е преписал на с. 111 с червен молив разчетения от него текст от настоящата с. 108 (по номерация на Страшимиров — с. 112). Публ. в: ДТС.ВЛ, с. 318.

December

9 — 10

235

1050

105

831

600

297

2300

5418

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

4965

ачик²

389

01

63

453

1. Стар номер на страницата — 42, със синьо мастило, друг — 50, с червен молив и друг — 46, задраскан с червен молив; сметките са написани с молив.
2. Тур. — „налице“, „в наличност“.
3. Тази сметка е написана напъряко на страницата — вляво; другите две сметки са оградени, за да се отделят една от друга.
4. В ориг. има неточност в сбора — не е 1420, а — 1410.

December
11 — 12

Теохаров²
Васил Петров³

1. Стар номер на страницата — 45, със синьо мастило, друг — 45, с червен молив, задраскан, и друг — 49, с червен молив, изписан отново; двете имена изписани с молив и зачертани.
2. Във възрожденската кореспонденция са изявени двама братя Теохарови, род. от гр. Пещера: Георги Тодоров (Феодорович) Теохаров и Антон Тодоров (Феодорович) Теохаров; първият учил в Херсонската семинария, завършил юридически науки в Москва ок. 1865 г., приел руско поданство и останал в Русия на държавна служба; брат му Антон Теохаров през лятото на 1865 г. отишъл в Москва, за да следва в Художествената академия; през 1876 г. станал член на БЦБО; по време на Временното руско управление в България (1877—1879) завеждал съдебната част при Канцеларията на княз Вл. Ал. Черкаски.
3. Може би Васил Петров — Бояджията; за него вж с. 98, бел. 8.

113

105

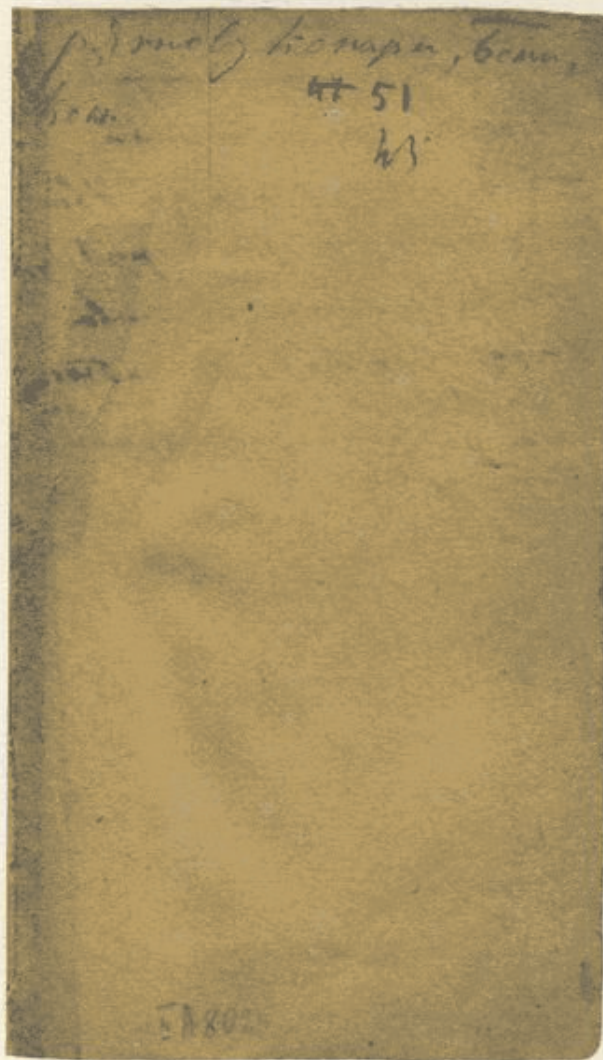
Костаки х. Костов³
от фев. 6 872: Писмо
заповяда тайно на х. Ста-
ни⁴ за 6 души юнаци, Сто-
яна⁵ с дружината му
да им заплати (?) по
една пушка, един нож
и по един револвер⁶
и да им дава по малко
тютюн⁷ (?) за по пате [sic]

Костаки х. Костов³
от фев[руари] 6. [1]872: писмо.
Заповяда тайно на х. Ста-
ни⁴ за 6 души юнаци, Сто-
яна⁵ с дружината му
да им заплати (?) по
една пушка, един нож
и по един револвер⁶
и да им дава по малко
тютюн⁷ (?) за по пате [sic]

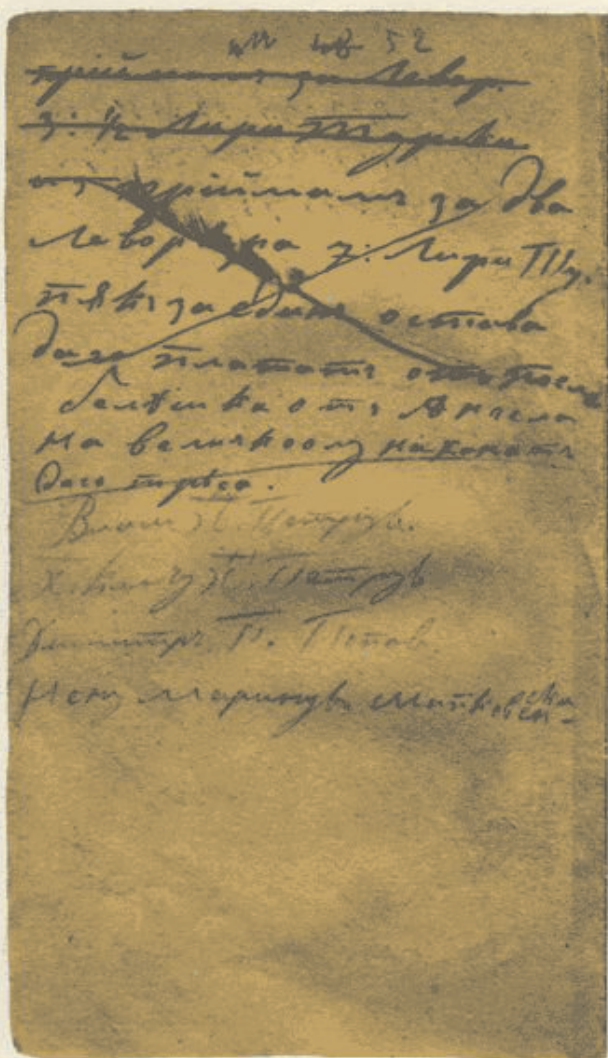
1. Стар номер на страницата — 105, със синьо мастило, а с червен молив — 113; страницата е написана с червен молив от Д. Т. Страшимиров, който вероятно и я номерирал с № 113, за да бъде непосредствено след с. 112.
2. Оттук започват страниците без календарна датировка, поставената от нас номерация е условна и следва реда на недатираните страници в бележника.
3. Вж с. 108, бел. 2.
4. Вж с. 108, бел. 3.
5. Вж с. 57, бел. 2 и с. 108, бел. 4.
6. В ориг. „револвер“.
7. В ориг. „тютун“ и думата подчертана.

[с. 2 б. д.]

Ръжево Конаре², Бони
Кою³

1. Стар номер на страницата — 43, със синьо мастило, друг — 47, с червен молив, задраскан и друг — 51, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. В ориг. „Ръжову Конари“, село в Пловдивски окръг.
3. Фамилните имена на лицата Бони и Кою — неразкрити засега; за тях не се установиха никакви данни.

[с. 3 б. д.]

[1871, октомври-ноември]

Приемам за револ[вери]²
3 1/2 лири турски.

Изприемам за два
револвера 7 лири ту[рски],
пък за един остава
да го платят отпосле³.

Бележка от Ангела⁴
на Величкоолу на ханът⁵
да го търся⁶.

Власи х. Петров⁷

х. Калчо х. Петров⁸

Димит[ър] П. Попов

Нено Маринов Шипковенски⁹

1. Стар номер на страницата — 44, със синьо мастило, друг — 48, с червен молив, задраскан, и друг — 52, с червен молив; текстът е написан с мастило и молив.
2. В ориг. „левор.“; текстът — датиран по съдържанието; вж и с. 64, 65, 92.
3. В ориг. „от после“; дотук текстът е зачертан от Левски.
4. Ангел Кънчев — вж с. 61, бел. 3.
5. Не се откриха сведения в кое селище се е намирал този хан.
6. Дотук писано с мастило, а след това — с молив.
7. В ориг. „Петрув“.
8. В ориг. „Калчу х. Петрув“.
9. В ориг. „Нену Маринув Шипковенски“; всички тези лица са от Троян — вж Бурмов, Ал. Поправки и добавки... — Бълг. мисъл, 13, 1938, № 7—8, с. 20.

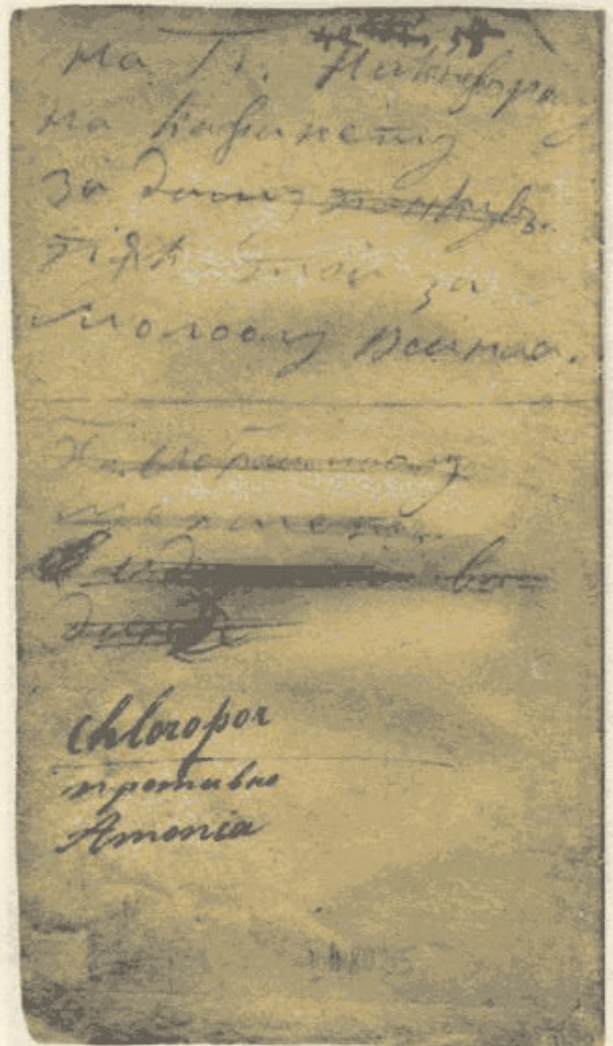
[с. 4 б. д.]

На П. Никифороолу²
на кафенето
за Димо Панков³,
пък той за
Молоолу Юсинаа⁴

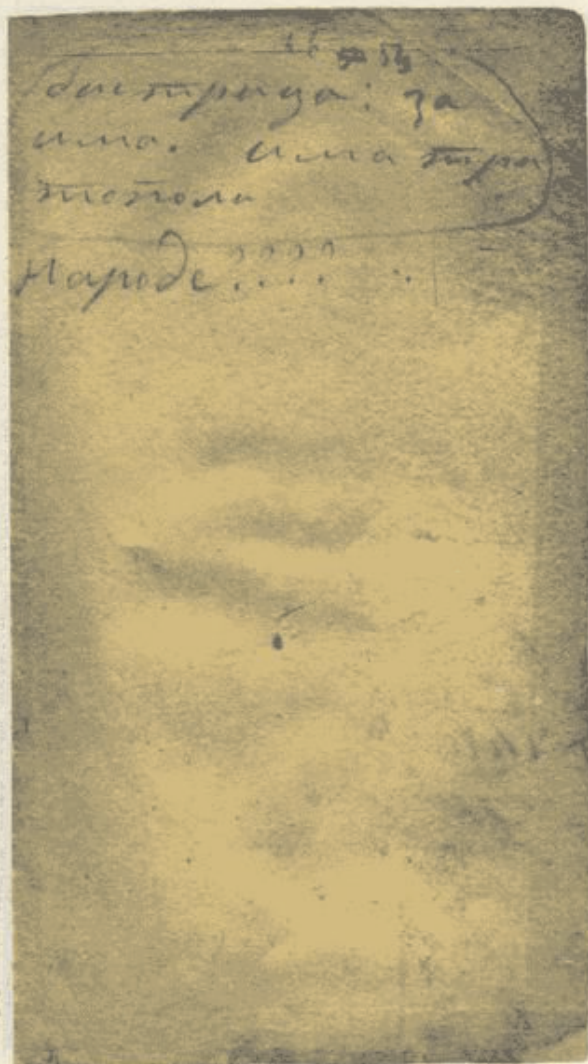
х. Ибраимоолу
Мехмед
Едирнели ви-
динде⁵

Chlorop[h]or[mum?]

противно
Am[m]onia[cus?]⁶

1. Стар номер на страницата — 45, със синьо мастило, друг — 53, с червен молив, зачертан, и друг — 53, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Вероятно кафенето на Петър п. Никифоров в Ловеч, което Марин Поплуканов наема с влизането си в революционния комитет в Ловеч за революционни срещи (вж Урумов, *Ив. К. Спомени за Марин поп Луканов*. — В: *Ловеч и Ловчанско ...* Кн. 3. С., 1931, с. 151).
3. В ориг. „Диму Панкув“; името е зачертано; вероятно означава неустановен псевдоним на лице или селище [?].
4. Неустановен псевдоним на лице или селище [?].
5. В ориг. „Ха[джи] Ибраимоолу Мехмет Идирнели видинде“ — неустановен псевдоним на лице или селище; последните четири реда — от „х. Ибраимоолу“ до „видинде“ — зачертани; отделни елементи от този псевдоним се съдържат и в някои от псевдонимите на Левски.
6. Само последните три думи (на лат. и бълг. ез.) — изписани с мастило; останалият текст на страницата — с молив; chlorophormum (лат.) означава безцветна изпаряваща се течност със сладникав вкус и характерна миризма, която се употребява като упойка и е силно наркотично средство, „противно“ на него е ammonium causticum solatum (лат.), което означава амоняк (гр. — amoniakon, лат. — sal amoniacus), безцветен лек газ с остра миризма, съединение на азот с водород; явно и двете лекарства са били предназначени за конспиративни, революционни акции — вероятно за приспиване и събуждане.

[с. 5 б. д.]

Бистрица²: за
има[не?]³ има три
тополи⁴.

Народе ??? [sic]

1. Стар номер на страницата — 46, със синьо мастило, друг — 50, с червен молив, задраскан, и друг — 54, с червен молив; текстът е написан с молив.
2. Може би с. Бистрица, Софийски окръг или пък наименование на друг географски обект.
3. Може би съкратено от „имане“ и е означено мястото на издирването му, а може би следващата дума „има“ е изписана два пъти.
4. Дотук текстът е ограден от Левски в кръг, с молив.

[с. 6 б. д.]

[1871—1872]

Пътувание

близо [до] Ор[х]а[ние]то час и пол[овина]

[от] Вр[ач]еш²: Цвятко Първов;от Хичковци³ до⁴Лоза. [?] Ана[стас]⁵ в Пл[евен]Бр.⁶

Домноле

Domnule

boerole

la...⁷

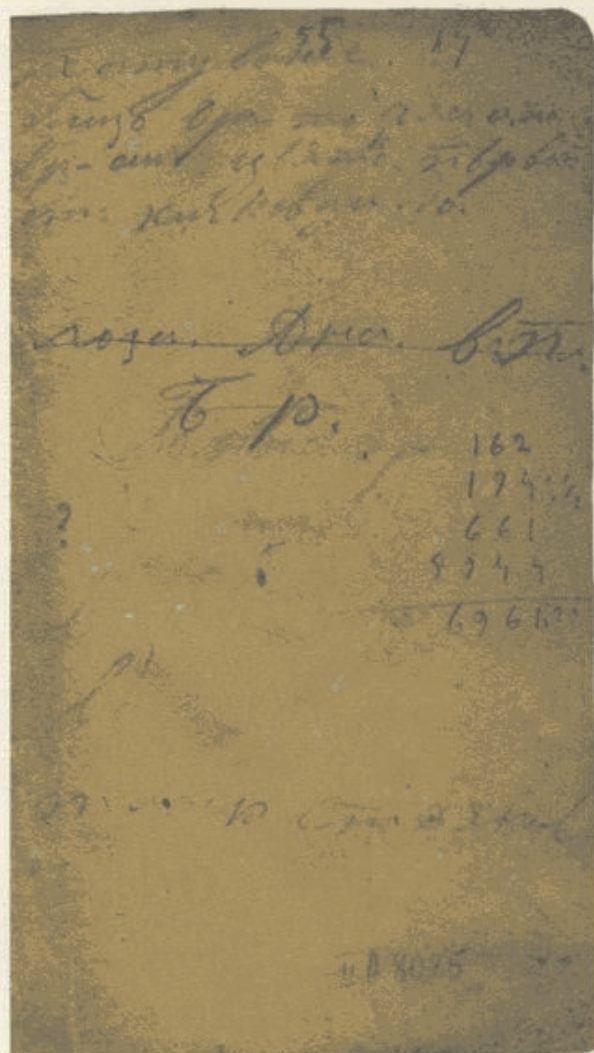
162

194.1/2

661

5944

6961.25

Таню Стоянов⁸

1. Стар номер на страницата — 47, със синьо мастило, а с червен молив — 55; текстът е написан с молив; датиран по съдържанието.
2. Село в Орханйско (Ботевградско; дн. в Софийски окръг; псевд. на ЧРК: Дели Мурад или Мехмед Ходжъв [?]; също и Узун Дервиш).
3. Вероятно сгрешено наименование на село: може би се отнася за с. Хънговци, или Хъневци, дн. към с. Лазарци, Великотърновски окръг; или пък за с. Мичковци, дн. Габровски окръг [?]; може да се предположи, че е и псевдоним на селище, неизвестен досега.
4. Пред „до“ има нечетлива буква — може би „о“ или „е“ [?].
5. Анастас Христов Попхинов (Попов; 1826—1898), брат на Данаил Христов Попов; един от помощниците на В. Левски, влязъл по-късно в състезание с него; член на ЧРК в Плевен; по Софийския процес осъден на вечно заточение в Диарбекир и при амнистията от 1878 г. — освободен.
6. В ориг. „Лоза. Ана. в Пл. Б р.“ — задраскано от Левски (вж и с. 46, бел. 2). Според Страшимиров (вж ДТС.ВЛ, с. 292, док. № 210) се отнася за Ангел Кънчев в Пловдив, но това не е вярно — отнася се за Плевен; в ориг. „Лоза.“ може да се прочете и „Лози.“ поради неясното изписване у Левски на буквените знаци „а“ и „и“ — в такъв случай думата може би означава „лозинка“ или „Лоза[рево]“ — вж Боянов, В. Псевдоними на революционни комитети и дейци от времето на Левски. — Векове, 1982, № 5, 34 — 46; с. Лозарево като неразкрит псевдоним на селище се споменава в: ВЛ.ДН, с. 180—181, док. № 88 и ДТС.ВЛ, с. 369—370, № 336 (Писмо от Хр. Иванов до В. Левски, 3 август 1872, НБКМ — БИА, ф-85 (В1), II А8648).
7. Текстът на думите, изписани с латиница, е избледнял; на рум. ез. „domn“ означава господар, господин — в текста тук е в звателен падеж, а „boier“ означава болярин, чифликчия.

[с. 7 б. д.]

Разград
варош
ма[х]але²

Зачо Илиев³

8. Таньо (Таню) Стоянов Куртев (1846—1876), участвувал в създаването на ЧРК в Сливен; един от доверените сътрудници на Апостола; заподозрян от турските власти, през септември 1872 г. бил арестуван и задържан в затвора до 1874 г., след което изпратен на заточение в Диарбекир; през 1875 г. избягал в Румъния; загинал по време на Априлското въстание (вж бележка с адреса му във ВЛ.ДН, с. 229, док. № 138, където името Таню е погрешно посочено Маню).

[с. 117]

1. Стар номер на страницата — 48, със синьо мастило, а с червен молив — 56, текстът е написан с молив.
2. В ориг. „Разград варош маале“ — оградени в кръг с молив; „варош маале“ — неизяснено географско наименование; може да бъде махала във всеки град.
3. В ориг. „Зачу Илиев“ — засега не се намериха данни за него.

[с. 8 б. д.]

[Преди 6 април 1872]²

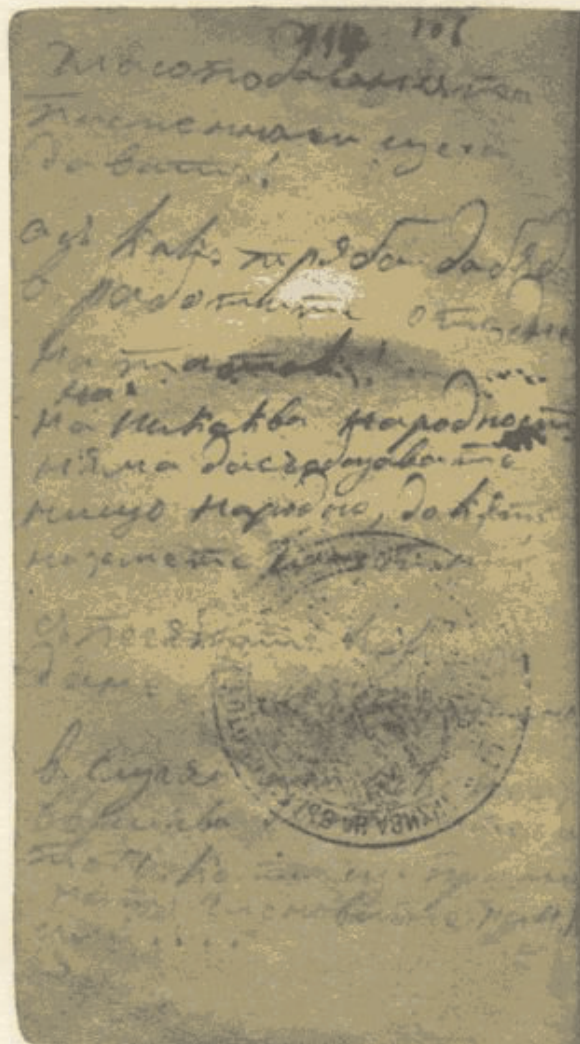
Гласоподаванията
писмено ли ще се
дават?

Аз как тряб[в]а да бъда
в работите от днес
нататък!

На никаква народност
няма да съобщавате
нищо народно, докато
не³ [в]земете гласът ни!

С печатът как [?], за
да не би лъстително!

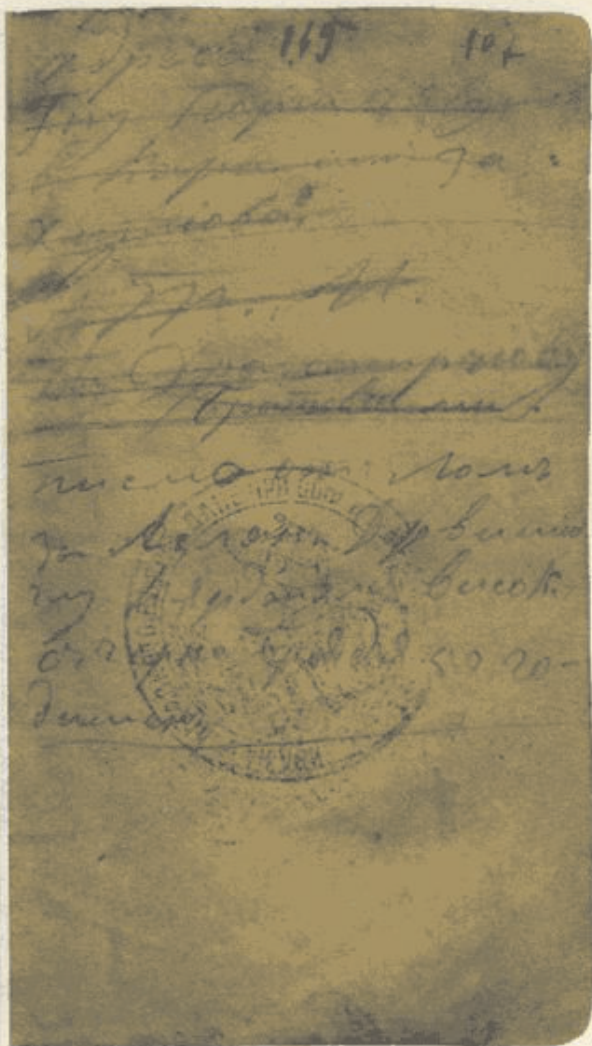
В случай, ако ЦК⁴ не из-
вършава длъжностите си,
то ч[астните] ко[мите]ти ще промен-
ят⁵ членовете на ЦК
или ...

1. Стар номер на страницата — 106, със синьо мастило, а с червен молив — 114; текстът е написан с молив.
2. Вероятно текстът е писан във връзка с подготовката на Общото събрание в Букурещ (29 април — 5 май 1872 г.) и се отнася до въпросите, предварително обмислени от Левски, за поставяне пред събранието — вж с. 79 на бележника, в която Левски записва деня на тръгването си от Ловеч за Влашко.
3. В ориг. „ни“.
4. Централният комитет в Българско.
5. В ориг. може да се чете или „приминат“ или „проминат“.

[с. 119]

1. Стар номер на страницата — 105, със синьо мастило, а с червен молив — 115; текстът е написан с молив.
2. Името може да бъде „Чаушов“ или „Чаушев“; в писмо на Христо Георгиев (27 май 1870 г.) от Букурещ до П. Хитов в мошията Судици (край Калараш) е отбелязан адрес на рум. ез.: Георги Чявушов в Калараш (НБКМ—БИА, ф. 87 (ПХ), II А8922).
3. В ориг. „Хитйова“; Панайот Иванов Хитов (1830—1918), хайдутин от 1859 до 1864 г.; прераснал в националреволюционер под влиянието на Г. С. Раковски; предводител на чета, знаменосец на която е В. Левски, през 1867 г.; участвувал в сформирването на Втората българска легия; през 1872 г. бил избран за член на БРЦК в Букурещ; участвувал в подготовката на Старозагорското и Априлското въстание, четоведец в Сръбско-турската (1876) и Руско-турската война (1877—1878).

[с. 9 б. д.]

[1871]

Адреса:

Г-ну Георги Чявушов²
в Калараш — за
Хитова³;
в Т[урну] М[агурели]⁴
г-ну Драгомирчову⁵ —
братовче ми⁶.

Писмо от Лом⁷

за Аслан Дервишо-
глу Кърджалъ⁸; висок,
с черна брада, 50-го-
дишен⁹

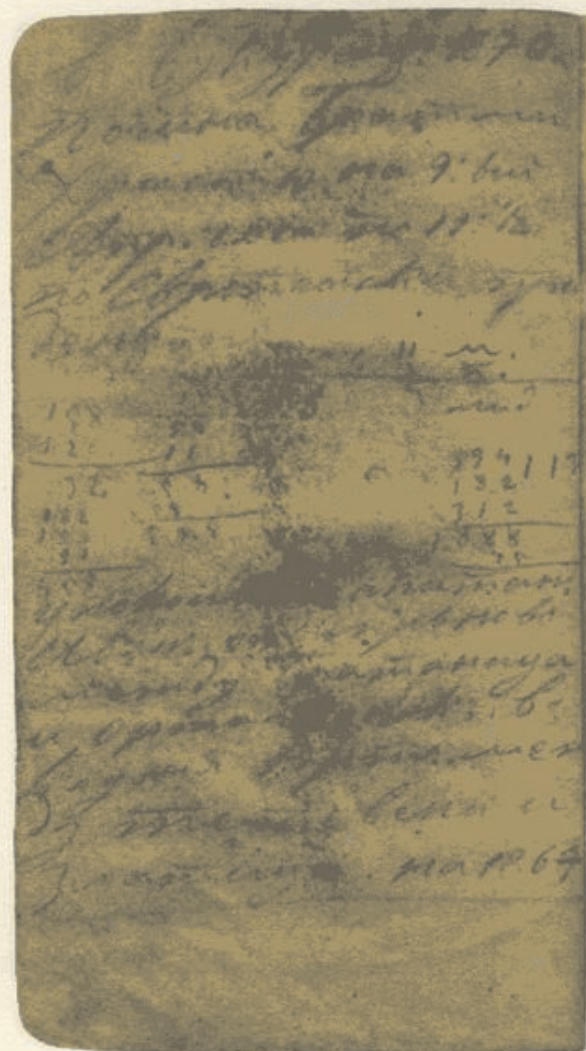
4. Турну Мъгуреле, гр. в Румъния (Т. М.; псевд.: Никопол, Небойлу, Небоолу).
5. В ориг. „Драгомирчову“ — псевд. на Данаил Христов Попов (1840—1909; псевд.: Азис, Азис Рушидоолу, Драгомирчо и Драгомиров, Азис Рушидооглу Стамболу), сътрудник и близък приятел на Левски, активен член на БРЦК; през него в Турну Мъгуреле минавала цялата комитетска кореспонденция; брат на Ан. Хр. Попхинов — вж с. 116, бел. 5.
6. Дотук — първите 6 реда без думата „Адреса“ са зачертани; „братовче“ — често срещано обръщение на Левски към Д. Попов.
7. В писмата на Левски става дума за Лом няколко пъти — вж писмо от Левски до членовете на Революционния комитет в Ловеч с прибавка до Данаил Попов в Т. Мъгуреле от 27 юли 1871 г. (оттук и датирането на страницата) — вж ВЛ.ДН, с. 107—108, док. № 34; писмо от Левски до Д. Попов в Т. Мъгуреле от 29 септември 1871 г. за разпращане на екземпляри от проектоустава за мнение в Лом — вж ВЛ.ДН, с. 116—117, док. № 37; също вж пълномощното, издадено от Левски на Мито Цветков във Враца от 16 септември 1872 г., с право за действия в Лом и Оряхово — ВЛ.ДН, с. 214—220, док. № 126.
8. В ориг. може да се чете и „Аслян Дервишоглу Кърджалъ“ — псевд. на В. Левски — вж с. 19, бел. 2.
9. Не можа да се установи за кого се отнасят тези белези.

В Букурещ — 1870 [г.]
почина брат ми
Христю² на 9-ий
апр[ил] часа по 11 1/2
по европейски през³
денят...

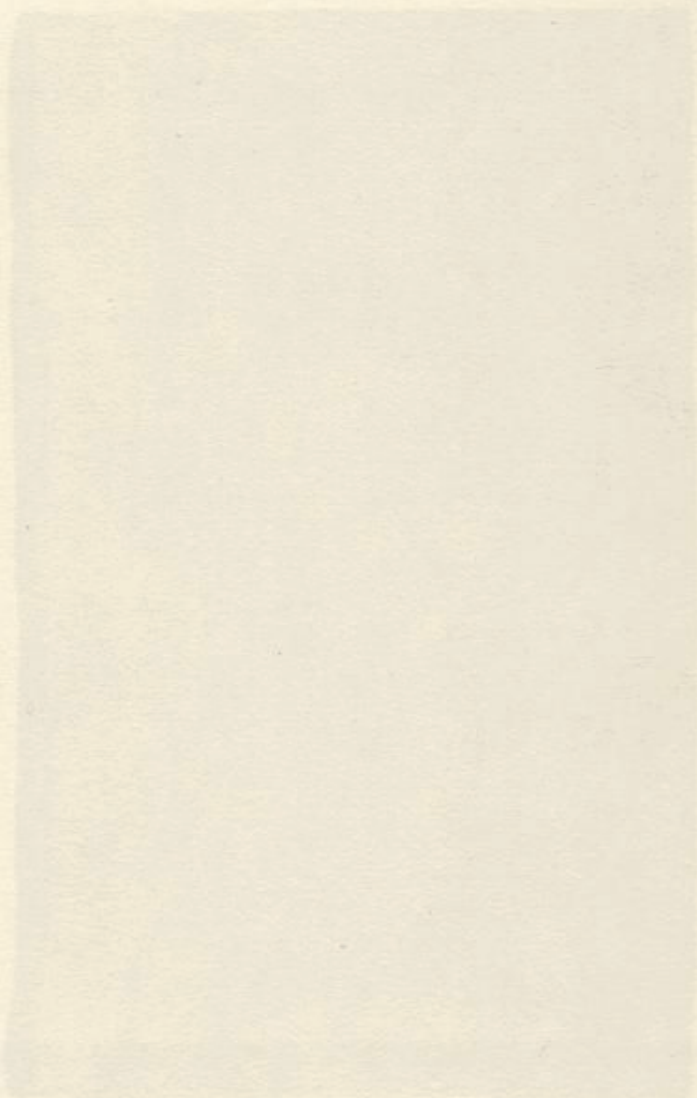
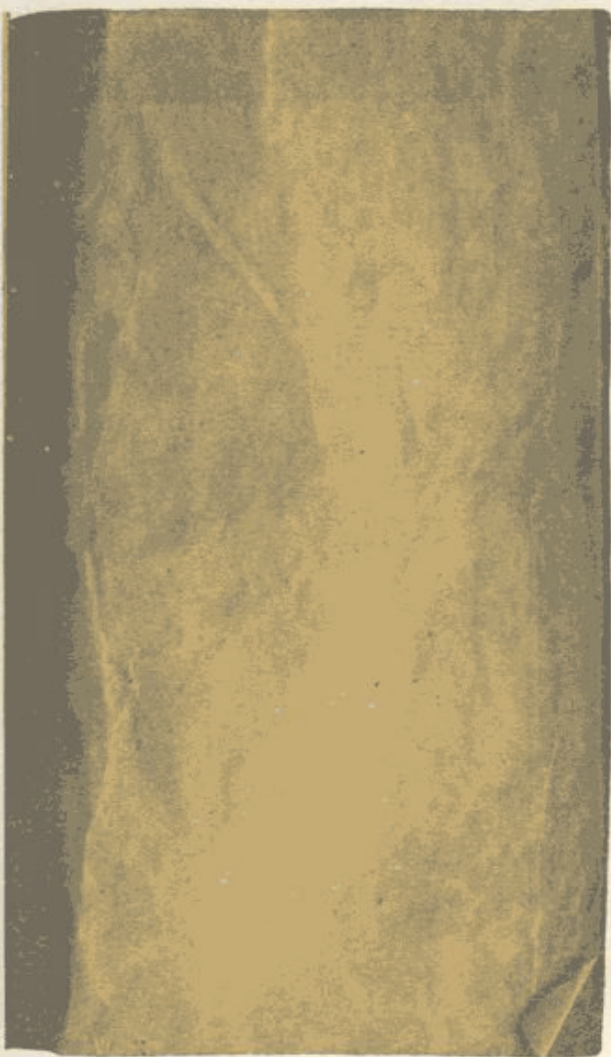
158	54	126	11 м[инца]
126	11		3 п[ола] ⁴
32	54		3 мед[жидии] ⁵
	54		
	594		

182	594
180	182
93	312
455	1088
	45
	1133 ⁶

Упокои се капитан
Иван⁷ от Търново
между Братаница⁸
и Ортаконак в⁹
Коджа Юрт¹⁰ меж-
ду Тетевени и
Златица¹¹, на 1867 [г.].

1. Стар номер на страницата — 108, със синьо мастило, а с червен молив — 116; текстът е написан с молив.
2. Христо Иванов Кунчев (1839/1840?—1870), по-малкият брат на В. Левски (за родословието на Левски вж *Унджиев, Ив. Н. В. Левски. Биография. С.*, 1967, 35—37; *Бакърджиев, В. Н. Родословието на Васил Левски. — В: Велик и безсмъртен. Материали от научната сесия, организирана на 16 февруари 1963 г. в Карлово по случай 90-годишнината от обесването на Васил Левски. Пловдив, 1963, 127—133), в навечерието на образуването на Втората българска легия (1867) забягнал с Христо Иванов — Големия в Румъния, откъдето отишъл при брат си Васил в Белград; след разтурянето на легията, в която не участвувал поради болест, се завърнал в Букурещ, където водил тежкия живот на революционните емигранти и починал там на 9 април 1870 г.; Яна (Ана), по-голямата сестра на Левски (1835—1913), била омъжена за Андрей Начев (за разногласията по отношение на рождената и дата вж посочените по-горе съчинения); най-малкият брат на Левски — Петър (ок. 1844?—1881), бил принуден също поради непокорството му спрямо поробителите да забегне в Румъния; оттук отишъл в Белград, за да се включи във Втората легия, а след разтурянето ѝ отново се завърнал в Румъния; през 1876 г. взел участие в четата на Хр. Ботев и в българска доброволческа чета в сръбско-турската война, а по време на Освободителната война бил в редовете на Българското опълчение; Мария, най-малкото дете на семейството Кунчеви, умира в 1851 г. (вж и *Караиванова-Арсова, Р. Майката на Апостола. Малко известни факти. — Пулс, 21, № 7, 15 февруари 1983 г.*).*
3. В ориг. „при“.
4. Може да се приеме и „п[ари]“.
5. В ориг. „мид“; вж с. 3, бел. 8.
6. Сборът „1133“ е нанесен отстрани на страницата, а не под цифрата „45“.

7. Иван Тодоров (Капитан Иван; неизв. — 1867), род. от Търново; през 1862 г. участвувал в Първата българска легия, където получил прозвището „капитан“; след разпускането на легията напуснал Сърбия и заминал за Влашко, където по-късно станал член на Тайния централен български комитет; за участието му в четата на П. Хитов през 1867 г. и злощастния му край (загинал на 18 юли) вж *Хитов, П.* Моето пътуване по Стара планина. Ред., увод и бел. Ал. Бурмов. С., 1940, с. 88; вж и *Великов, Ст.* и Н. Ферманджиев. Панайот Хитовата чета от 1867 г. (Брой и състав). — В: *В памет* на академик Михаил Димитров. Изследвания върху Българското възраждане. С., 1974, 329—330.
8. Местност и връх в Златишко-Тетевенската планина (Средна Стара планина).
9. В ориг. „Орта конак“, местност [?].
10. В ориг. „Коджя Юрт“, местност [?].
11. Село в Златишко-Пирдопската котловина (по-късно гр. Златица, дн. заедно с Пирдоп образуват гр. Средногорие).

[с. 121]¹

1. Това е форзацът на задната корица на книжното тяло; при досегашните издания на тефтерчето тази страция не е пагинирана и не е представяна.

1. Задна корица, вероятно е била като началната, която впоследствие е била откъсната или отрязана. При какви обстоятелства е станало, засега не е известно. При досегашните издания на тефтерчето тази страница не е пагинирана и не е представяна.

СПРАВОЧЕН АПАРАТ

СПИСЪК НА УПОТРЕБЕНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

**ТАБЛИЦА НА ЛИПСВАЩИТЕ ЛИСТОВЕ ОТ БЕЛЕЖНИКА
СПОРЕД КАЛЕНДАРНАТА НОМЕРАЦИЯ НА СТРАНИЦИТЕ**

**СПИСЪК (КЛЮЧ) НА НОВИТЕ И СТАРИТЕ НОМЕРА
НА СТРАНИЦИТЕ В БЕЛЕЖНИКА В ДВЕ ПОРЕДИЦИ**

ПОКАЗАЛЕЦ НА СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА

ПОКАЗАЛЕЦ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА

СПИСЪК НА УПОТРЕБЕНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ¹

А. В.	— Архив на Възраждането
авг.	— август
австр.	— австрийски, -а, -о
а. е.	— архивна единица
апр.	— април
БАН	— Българска академия на науките
б. д.	— без дата
бел.	— бележка
БИА	— Български исторически архив
БНБ	— Българска народна банка
б. п.	— без последствие
бр.	— братя
БРЦК	— Български революционен централен комитет
БЦБО	— Българско централно благотворително общество
бълг.	— български, -а, -о
в.	— вестник
вж	— виж
вкл.	— включително
ВЛ	— Васил Левски
ВЛ.ДН	— <i>Васил Левски. Документално наследство. Юбилейно издание по случай 100 години от гибелта му. Подг. за печат: К. Възвзова-Каратеодорова, З. Нонева, В. Тилева и Н. Генчев. Ред. К. Възвзова и Н. Генчев. С., 1973.</i>
вм.	— вместо
г.	— година
год.	— година
гр.	— град
гр.	— грош, гроша
гр.	— гръцки
ДА	— Държавни архиви
дек.	— декември
дн.	— днес, днешен
док.	— документ, -и
др.	— други
ДТС.АВ.Т. 1.	— Димитър Тодоров <i>Страшимиров</i> . Архив на Възраждането. Т. 1. Документи по политическото възраждане. Под ред. на ... С., 1908.
ДТС.ВЛ	— Димитър Тодоров <i>Страшимиров</i> . Васил Левски. Живот, дела, извори. Т. 1. Извори. С., 1929.
държ.	— държавен

¹ Включени са и съкращенията на често цитираните в увода и обяснителните бележки източници.

ед. ч.	— единствено число
ез.	— език
зем.	— земеделско
ЗС	— Захарий Стоянов
Изв.	— Известия на ...
изд.	— издаден, -а, -о
инв.	— инвентарен
Кн.	— книга
кол.	— колекция
кор.	— корица
крит.	— критически
л.	— лист
лат.	— латински
ЛД. Левски в ...	— Любомир <i>Дойчев</i> . Левски в светлина. Лични спомени и отзвуци от спомени. Извори за биография. С., 1943.
МНП	— Министерство на народното просвещение
м. р.	— мъжки род
напр.	— например
нар.	— народен
науч.	— научен, -а, -о
НБКМ	— Народна библиотека „Кирил и Методий“ — София
неизв.	— неизвестен, -а, -о
нем.	— немски
неуст.	— неустановен, -а, -о
ноем.	— ноември
ок.	— около
окт.	— октомври
ориг.	— оригинал
п.	— поп
п. д.	— пенсионни дела
перс.	— персийски
печ.	— печат, печатен
подг.	— подготвил, -и
пос.	— посочената, -о
поч.	— починал
пр.	— прочее
прев.	— превод, превел
предг.	— предговор
п. с.	— писани страници
псевд.	— псевдоним, -и
публ.	— публикуван, -а, -о, -и
ред.	— редакция, редактор
респ.	— респективно
РК	— Революционен комитет
род.	— роден, родом
рум.	— румънски

с.	— село
септ.	— септември
С.	— София
с.	— страница
СЗ	— Стоян Заимов
СК.ВЛ	— Стефан <i>Каракостов</i> , Васил Левски. Писма. Статии. Песни. Под ред. на ... Предг. М. Димитров. С., 1941.
сл.	— след; следващ, -а, -о, -и
см.	— сантиметри
Соф.	— Софийски
ср.	— сравни
ст. №	— стар номер
ст.	— стотинки
стб.	— старобългарски
СФРЮ	— Социалистическа федеративна република Югославия
съст.	— съставители
съч.	— съчинение
Т.	— том
т. е.	— тоест
т. н.	— така нататък
тур.	— турски, -а, -о
Унджиев, Ив. Н. ВЛ	— Иван Н. <i>Унджиев</i> , Васил Левски. Биография. С., 1945 (1947).
ф.	— фонд
февр.	— февруари
фр.	— френски
х.	— хаджи
ЦК	— Централен комитет
ЧБРК	— Частен български революционен комитет
ЧК	— Частен комитет
ЧРБК	— Частен революционен български комитет
ЧРК	— Частен революционен комитет
ян.	— януари

**ТАБЛИЦА НА ЛИПСВАЩИТЕ ЛИСТОВЕ ОТ БЕЛЕЖНИКА
СПОРЕД КАЛЕНДАРНАТА НОМЕРАЦИЯ¹ НА СТРАНИЦИТЕ**

От с. с печатна дата	25 — 26 ян.	— до 3 — 4 май (вкл.)	— 26 л.
От с. с печатна дата	13 — 14 май	— до 19 — 20 май (вкл.)	— 2 л.
От с. с печатна дата	21 — 22 юни	— до 23 — 24 юни (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	1 — 2 юли	— до 3 — 4 юли (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	21 — 22 юли	— до 23 — 24 юли (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	29 — 30 юли	— до 31 юли (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	5 — 6 авг.	— до 11 — 12 авг. (вкл.)	— 2 л.
От с. с печатна дата	21 — 22 септ.	— до 23 — 24 септ. (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	5 — 6 окт.	— до 7 — 8 окт. (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	29 — 30 ноемв.	— до празна с. (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	5 — 6 дек.	— до 7 — 8 дек. (вкл.)	— 1 л.
От с. с печатна дата	13 — 14 дек.	— до 31 дек. (вкл.)	— 5 л.

или общо липсват 43 л.

¹ Изчисленията на липсите по печатни страници и установяването на броя на липсващите листове са направени по един от външните белези на бележника, а именно: че на един лист от книжното тяло са отпечатани 4 календарни дати — вж — Увода, с. 15.

**СПИСЪК (КЛЮЧ) НА НОВИТЕ И СТАРИТЕ НОМЕРА
НА СТРАНИЦИТЕ В БЕЛЕЖНИКА В ДВЕ ПОРЕДИЦИ
ПЪРВА ПОРЕДИЦА**

Нов № ¹ на страниците	Стар № ² на страниците на оригинала (съхраняван в БНБ)			
		16	=	12
		17	=	13
		18	=	14
		19	=	41
1	=	20	=	42
	Корица ³ „Agenda“	21	=	15
2	=	22	=	16
3	=	23	=	17
4	=	24	=	18
5	=	25	=	19
6	=	26	=	20
7	=	27	=	21
8	=	28	=	22
9	=	29	=	23
10	=	30	=	24
11	=	31	=	25
12	=	32	=	26
13	=	33	=	27
14	=	34	=	28
15	=	35	=	29
		36	=	30
		37	=	31
		38	=	32
		39	=	33
		40	=	34
		41	=	35
		42	=	36
		43	=	37
		44	=	38
		45	=	39
		46	=	40
		47	=	43
		48	=	44
		49	=	57
		50	=	58
		51	=	45
		52	=	46

¹ Новите номера на страниците на тефтерчето не са нанесени на оригинала, а само на страниците на настоящата публикация с цел да се запазят целостта и подвързията на книжното тяло, така както е постъпено в Народната библиотека, и с цел да не се увреди с една нова пагинация оригиналът.

² Маркиран с червен молив в ориг. от Д. Т. Страшимиров и използван при първите две публикации — у ДТС.ВЛ и ВЛ.ДН.

³ При първата и втората публикация на бележника кориците не са номерирани.

⁴ Четирите страници на двата форзаца на бележника са номерирани условно с молив само при втората публикация — от с. 1 до с. 1^а; с. 1^а е номерирана по-рано (може би от Д. Т. Страшимиров) с мастило — с № 1.

⁵ Оттук започва номерирането с червен молив от Д. Т. Страшимиров: страниците с червена номерация съвпадат и в двете първи публикации с малки изключения.

53	=	47	93	=	97
54	=	48	94	=	98
55	=	59	95	=	99
56	=	60	96	=	100
57	=	61	97	=	101
58	=	62	98	=	102
59	=	63	99	=	103
60	=	64	100	=	104
61	=	65	101	=	105
62	=	66	102	=	106
63	=	67	103	=	107
64	=	68	104	=	108
65	=	69	105	=	109
66	=	70	106	=	110
67	=	71	107	=	111
68	=	72	108	=	112
69	=	73	109	=	50 ⁶
70	=	74	110	=	49
71	=	75	111	=	113 ⁷
72	=	76	112	=	51
73	=	77	113	=	52
74	=	78	114	=	53 ⁸
75	=	79	115	=	54 ⁹
76	=	80	116	=	55
77	=	81	117	=	56
78	=	82	118	=	114
79	=	83	119	=	115
80	=	84	120	=	116
81	=	85	121	=	форзац на задната корица
82	=	86			
83	=	87			
84	=	88	122	=	задна корица
85	=	89			
86	=	90			
87	=	91			
88	=	92			
89	=	93			
90	=	94			
91	=	95			
92	=	96			

⁶ Във ВЛ.ДН с. 49 и с. 50 с червен молив са разменени.

⁷ Страница 113 с червен молив не е публ. във ВЛ.ДН, понеже текстът е преписан от с. 112 (с червен молив).

⁸ Във ВЛ.ДН тази страница е с. 54.

⁹ Във ВЛ.ДН тази страница е с. 53.

ВТОРА ПОРЕДИЦА

Стар №		Нов №			
на страниците		на страниците			
			36	=	42
			37	=	43
			38	=	44
1 (1 ^в)	=	5	39	=	45
2	=	6	40	=	46
3	=	7	41	=	19
4	=	8	42	=	20
5	=	9	43	=	47
6	=	10	44	=	48
7	=	11	45	=	51
8	=	12	46	=	52
9	=	13	47	=	53
10	=	14	48	=	54
11	=	15	49	=	110
12	=	16	50	=	109
13	=	17	51	=	112
14	=	18	52	=	113
15	=	21	53	=	114
16	=	22	54	=	115
17	=	23	55	=	116
18	=	24	56	=	117
19	=	25	57	=	49
20	=	26	58	=	50
21	=	27	59	=	55
22	=	28	60	=	56
23	=	29	61	=	57
24	=	30	62	=	58
25	=	31	63	=	59
26	=	32	64	=	60
27	=	33	65	=	61
28	=	34	66	=	62
29	=	35	67	=	63
30	=	36	68	=	64
31	=	37	69	=	65
32	=	38	70	=	66
33	=	39	71	=	67
34	=	40	72	=	68
35	=	41	73	=	69

74	=	70	96	=	92
75	=	71	97	=	93
76	=	72	98	=	94
77	=	73	99	=	95
78	=	74	100	=	96
79	=	75	101	=	97
80	=	76	102	=	98
81	=	77	103	=	99
82	=	78	104	=	100
83	=	79	105	=	101
84	=	80	106	=	102
85	=	81	107	=	103
86	=	82	108	=	104
87	=	83	109	=	105
88	=	84	110	=	106
89	=	85	111	=	107
90	=	86	112	=	108
91	=	87	113	=	111
92	=	88	114	=	118
93	=	89	115	=	119
94	=	90	116	=	120
95	=	91			

ПОКАЗАЛЕЦ НА СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА¹

А. К. — вж *Кънчев* Ангелов, Ангел
Ана[стас] — вж *Попхитов* Попов, Анастас
Христов

Ангел — вж *Кънчев* Ангелов, Ангел
Арабаджията, Иван — вж *Атанасов* —
Арабаджията, Иван

Аслан Дервишооглу (Дервишогул) Кърд-
жалъ (Кърджалъ), псевд. на *Левски*,
Васил — вж там

Атанасов — Арабаджията, Иван (в ориг.
Иван) 76

Афъзаа, псевд. на *Драсов*, Иван Тодоров —
вж там

Афъз ага, х., псевд. на *Левски*, Васил — вж
там

Афъз ефенди, псевд. на *Левски*, Васил — вж
там

Бонев Тошев, Петър (в ориг. П. Т. Бонев)
23

Бони 112

Бояджията, Васил Петров — вж *Петров* —
Бояджията, Васил

Ваньо — вж *Драсов*, Иван Тодоров

Васил Гложенеца — вж *Йонков* Вутков, Ва-
сил

Васил Тетевенецът (Тетевенчето) — вж
Петров — Бояджията, Васил

Величкоолу, ханджия [?] 113

Врабевски, х. Станьо (Стани) Станев
(Станчев; в ориг. х. Стани) 108, 109

Вутков, Васил Йонков — вж *Йонков* Вут-
ков, Васил

Галевски — Пощата, Димитър (Дико, Ди-
дьо) Пеев — вж *Пеев* Галевски — По-
щата, Димитър (Дико, Дидьо)

Гложенеца, Васил — вж *Йонков* Вутков,
Васил

Големия, Христо Иванов — вж *Иванов* —
Големия, Христо

Даскалов, Христо Никифоров 54

Дервиш Мехмед Кърджалъ, псевд. на *Лев-
ски*, Васил — вж там

Димитър — вж *Обици*, Димитър Николов

Димитър — вж *Пеев* Галевски — Пощата,
Димитър (Дико, Дидьо)

Димо Панков [?] — вж *Панков*, Димо

Драганов, Досьо 52

Драгомирчо, Драгомирчов, псевд. на *По-
пов*, Данаил Христов — вж там

Драсов, Иван Тодоров (псевд. Афъзаа; в
ориг. Ваньо) 72

Иван — вж *Атанасов* — Арабаджията,
Иван

Иванов — Големия, Христо (Христо Кни-
говезеца) 37, 53

Илиев, Зачо 117

Йонков Вутков, Васил (в ориг. Васил Гло-
женеца); още и Васил Йонков Вутков
(Узунов?) 58, 62, 66, 69—71, 94, 101

Йонков, поп Лукан Лилов — вж *Лилов*
Йонков, поп Лукан

¹ Не са включени имената от увода, библио-
графските източници, както и имената от обяс-
нителните бележки; дадени са в пълната им
форма и са подредени по фамилни имена (и по
изключение — по бащино или прозвище) или
когато са по-известни с него; към имената на
лица с псевдоними са посочени само тези, кои-
то се срещат в тефтерчето — останалите псев-
доними са разкрити на съответното място в об-
яснителните бележки; направени са препратки

за всички допълнителни сведения към имената;
употребени са и препратки от някои лични име-
на към фамилните, когато в текста са употребе-
ни само със собственото име; имената с „поп“
и „хаджи“ пред фамилните имена са подредени
по новия правопис — напр. Хаджикостов, По-
пlukanов, а на опростените — Костов и Лука-
нов — са направени препратки; цифрите след
имената сочат сегашната пагинация на бележ-
ника.

Капитан Иван — вж *Тодоров, Иван*
 Кафеджията, Марин — вж *Поплуканов* Лило-
 лов, Марин
 Кирил, славянски равноапостол 4
 Кирко, ханджия [?] 23
 Книговезеца, Христо — вж *Иванов* — Големия, Христо
 Колчо Дървото 52
 Костов, Костаки х. — вж *Хаджикостов*, Костаки
 Костов, Стоян (Стоян войвода, Стоян Пандурина) 57, 60, 108, 109
 Кою 112
 Кулаксьзов — Латинеца, Христо Цонев — вж *Цонев* Кулаксьзов — Латинеца, Христо
 Кунчев, Васил Иванов — вж *Левски*, Васил
 Кунчев, Христо Иванов (в ориг. Христо) 120
 Куртев, Таньо (Таню) Стоянов — вж *Стоянов* Куртев, Таньо
 Кънчев Ангелов, Ангел (в ориг. А. К. и Ангел) 61, 64, 65, 72, 90, 92, 99, 113
 Кънъов (Кънюв), Павли 54

Латинеца, Христо Цонев — вж *Цонев* Кулаксьзов — Латинеца, Христо
 Левски, Васил (Васил Иванов Кунчев; псевд.: Аслан Дервишоглу Кърджълъ, Афъз ефенди, Дервиш Мехмед Кърджалъ, Махмудаа и Махмудага Едирнели, Никола Раан[г]елов [?], х. Асанаа и Асанага, х. Афъзаа и х. Афъз ага) 19, 23, 35, 36, 53, 66, 106, 119
 Лилов Йонков, поп Лукан 72, 73
 Луканов Кафеджията, Марин поп — вж *Поплуканов* Лилов, Марин

Манафов, Христо Петков 52
 Марин Кафеджията — вж *Поплуканов* Лилов, Марин
 Махмудаа и Махмудага Едирнели, псевд. на *Левски*, Васил — вж там
 Методий, славянски равноапостол 4
 Младенов Ръжанов, Сава (в ориг. Савата, Саво, Саву) 62, 67, 68, 70, 86, 94, 98
 Молоолу Юсинаа, неуст. псевдоним 114

Никифоров, Петър п. — вж *Попникифоров*, Петър
 Никифоров, Христо — вж *Даскалов*, Христо Никифоров
 Никифороолу, П. — вж *Попникифоров*, Петър
 Николчо — вж *Сирков*, Никола

Общи, Димитър Николов (в ориг. Димитър) 63, 66, 67, 69, 77, 97, 98

Пандурина, Стоян — вж *Костов*, Стоян
 Панков, Димо [?] 114
 Пеев Галевски — Пошата, Димитър (Дико, Дидьо, в ориг. Димитър; Пошата; Д. Пеев) 57, 60, 68, 86, 89
 Петров, Власи х. — вж *Хаджипетров*, Власи
 Петров, х. Калчо х. — вж *Хаджипетров*, х. Калчо
 Петров — Бояджията, Васил (Васил Тетевенчето и Тетевенецът; в ориг. Васил Петров и Васил Тетевенецът) 98, 111
 Поп Лукан — вж *Лилов* Йонков, поп Лукан
 Поплуканов Лилов, Марин (Марин Кафеджията; в ориг. Марин; Марин поп Луканов Кафеджията) 53, 72
 Попникифоров, Петър (П. Никифороолу) 114
 Попов, Анастас Христов Попхинов — вж *Попхинов* (Попов), Анастас Христов
 Попов, Данаил Христов (псевд.: Драгомирчо и Драгомирчов) 119
 Попов, Димитър П. 113
 Попхинов (Попов), Анастас Христов (в ориг. Ана[стас]) 116
 Пошата, Д. Пеев — вж *Пеев* Галевски — Пошата, Димитър (Дико, Дидьо)
 Първов, Цвятко 116

Раан[г]елов, Никола (може би Никола Димитров Ръжанков или Ръженков или пък псевд. на В. Левски) 35
Ристюви (т. е. Христови) — вж *Цонев* Кулаксьзов — Латинеца, Христо
Ръжанков, Никола Димитров — вж *Раан-
[г]елов*, Никола
Ръжанов, Сава Младенов — вж *Младенов*
Ръжанов, Сава

Савата (Саво, Саву) — вж *Младенов* Ръжанов, Сава
Сирков, Никола (Николчо Халача; в ориг. Николчо) 79
Сребро — вж *Стойновски*, Сребро Пенев
Станев Врабевски, х. Станьо Станчев — вж *Врабевски*, х. Станьо (Стани) Станев (Станчев)
Станчев (Станчов), Тодор, ханджия 53
Стойновски, Сребро Пенев (в ориг. Сребро) 36
Стоян войвода — вж *Костов*, Стоян
Стоянов, хаджи Маню 20
Стоянов Куртев, Таньо (в ориг. Таню) 116

Теохаров [?] 111
Тетевенецът (Тетевенчето), Васил — вж *Петров* — Бояджията, Васил
Тодоров, Иван (Капитан Иван) 120
Тошев, Петър Бонев — вж *Бонев* Тошев, Петър 23
Трайкович, Димитър 20
Търневи (Търнович), бр. 35

Узунов [?], Васил Йонков Вутков — вж *Йонков* Вутков, Васил

Х[аджи] Асана[г]а — псевд. на *Левски*, Васил — вж там
Х[аджи] Афъза[г]а (х. Афъз ага), псевд. на *Левски*, Васил — вж там
Хаджи Маню — вж *Стойнов*, хаджи Маню
Х[аджи] Ибраимоолу Мехмед Едирнели видинде — неуст. псевд. 114
Х[аджи] Стани — вж *Врабевски*, х. Станьо (Стани) Станев (Станчев)

Хаджикостов, Костаки 108, 109
Хаджипетров, Власи 113
Хаджипетров, х. Калчо 113
Халача, Николчо — вж *Сирков*, Никола
Хитов, Панайот Иванов 119
Христо, брат на В. Левски — вж *Кунчев*, Христо Иванов
Христо Книговезеца — вж *Иванов* — Големия, Христо

Цонев Кулаксьзов — Латинеца, Христо (в ориг. Ристюви, т. е. Христови; и Христия) 68, 69, 72

Чявушов [?], Георги (може би името е Чаушов, Чаушев [?]) 119

Шипковенски, Нено Маринов 113

Аалила Силевли, псевд. на ЧРК в *Ловеч* — вж там

Абланица — вж *Яблански хан*

Аблански хан — вж *Яблански хан*

Абрашдаре, с. (дн. с. Брезово, Пловдивски окръг) 77

Алабашево, с. в Чирпанско (дн. Горно Белово и Горно Белево, Старозагорски окръг) 77

Алилаа Силевли (Селвели, Селевли, Силвели), псевд. на ЧРК в *Ловеч* — вж там

Амзалари — вж *Хамзаларе*

Асланоолу Асан, псевд. на ЧРК в *Търново* — вж там

Балканът (Стара планина) 89, 102

Бегунци — вж *Маджаре*

Бисгрица, с. (дн. Софийски окръг) 115

Бог на помощ, псевд. на ЧРК в с. *Видра-ре* — вж там

Бору Еленчанец (Иленченец), псевд. на ЧРК в *Ляковец* — вж там

Ботевград — вж *Орханче*

Бочукооглу, псевд. на ЧРК в *Етрополе* — вж там

Братаница, местност и връх в Средна Стара планина 120

Брезово — вж *Абрашдаре*

Букуреш, гр. в Румъния 120

Бучукооглу, псевд. на ЧРК в *Етрополе* — вж там

Варош махале (в ориг. маале), може би махала в Разград или в друг град 117

Велико Търново — вж *Търново*

Видраре, с. в Тетевенско (дн. Софийски окръг; псевд. на ЧРК: Бог на помощ и др.) 3, 92, 106

Влашко (Румъния) 64, 68, 77, 79, 86

Враждебна, с. в Софийско (дн. квартал на София) 67, 97

Врачени, с. в Орханйско (Ботевградско; дн. Софийски окръг) 116

Габрово, гр. 52, 79

Генерал Гурково — вж *Хайнито*

Гложене, с. в Тетевенско (дн. Ловешки окръг; псевд. на ЧРК: Искендер ефенди и Ескендер ефенди) 67, 89, 94, 98, 101

Голям Извор, с. в Тетевенско (Големи Извор; в ориг. и Извор; дн. Ловешки окръг; псевд. на ЧРК: Сюлейманоглу Дауд) 3, 69, 79, 80, 92

Горно Белово (Белево) — вж *Алабашево*

Гурково — вж *Хайнито*

Дервишооглу Мехмед Кърджалъ, псевд. на ЧРК в *Тетевен* — вж там

Дръстене (Дръстени; в ориг. Дръстини), махала в Ловеч 68, 69

Дудене, с. в Карловско (в ориг. Дудини; дн. с. Черничево, Пловдивски окръг) 75

Дунав, р. 39

Дълбошки хан (вероятно при с. Дълбок дол, по-рано Ловешко, а дн. Ловешки окръг) 102

¹ В показалеца са включени и псевдонимите на революционните комитети, които са поставени в скоба след старото наименование на селището; посочени са само псевдонимите, които Левски е отбелязал в тефтерчето, а останалите са допълнени в коментарните бележки там, където селището се среща за пръв път — те не са отразени в показалеца; географските имена са

подредени по старите наименования, а към вариантите на наименованията и новите са направени препратки; принадлежността на някои села към съответните стари околии е посочена там, където околията не съвпада с днешния окръг; цифрите след наименованията сочат сегашната пагинация на бележника.

Едирнели Афъзаа, псевд. на ЧРК в *Стара Загора* — вж там

Ескендер ефенди, псевд. на ЧРК в с. *Гложене* — вж там

Ески Заара — вж *Стара Загора*

Етрополе (псевд. на ЧРК: Бочукооглу и Бучукооглу) 3, 89, 94, 106

Заара — вж *Стара Загора*

Зелениково — вж *Хамзапаре*

Златица, с. в Пирдопско (по-късно гр. Златица в Софийски окръг; дн. заедно с Пирдоп образува гр. Средногорие) 120

Златна Панега — вж *Панега*

Извор — вж *Голям Извор*

Исаак Хайн, псевд. на ЧРК в *София* — вж там

Искендер ефенди, псевд. на ЧРК в с. *Гложене* — вж там

Иски Заара — вж *Стара Загора*

Казанлък, гр. 78

Калараш, гр. в Румъния 119

Каратопрак, с. (дн. с. Черноземен, Пловдивски окръг) 75

Карлово, гр. 57, 64, 65, 75, 77, 93

Клисура, гр. 64

Коджа Юрт (в ориг. Коджия Юрт), местност [?] 120

Копривница, гр. 64

Кючук Мехмед Търновалъ, псевд. на ЧРК в *Севлиево* — вж там

Ловеч (псевд. на ЧРК: Алилаа Селвели, Селевли, Силвели; в ориг.: Аалила Силевли и Алилаа Силевли), гр. 49, 50, 53, 64, 66, 69, 70, 72, 75, 79, 80, 92, 94, 99, 100

Лом, гр. 119

Лясковец (псевд. на ЧРК: Бору Еленчанец, Иленчанец и Иленчинец) гр. 79

Маджаре, с. в Карловско (Маджари; в ориг. Маджери; дн. с. Бегунци, Пловдивски окръг) 77

Мехмед ефенди Едирнели, неуст. псевдоним на селище (или на лице[?]) 20

Оратаконак (в ориг. Орта конак), местност [?] 120

Орханлие (в ориг. и Ора-то; дн. Ботевград), гр. 2, 3, 116

Оряхово (в ориг. Оряово), гр. 79, 80

Осиковица, с. в Орханлийско (Ботевградско; дн. Софийски окръг; псевд. на ЧРК: Скендер Дервишогулу и Дервишооглу) 89

Пазарджик (Татар Пазарджик), гр. 23, 64, 76

Панагюрище, гр. 64

Панега, с. в Тетевенско (дн. с. Златна Панега, Ловешки окръг) 67, 98

Песнопой — вж *Чукурлий*

Петко Паров (Пъров), псевд. на ЧРК в *Трявна* — вж там

Плевен, гр. 67, 69, 98, 99, 116

Пловдив (псевд. на ЧРК: Серезли Юсеин), гр. 35, 64, 65, 76, 92, 94

Разград, гр. 117

Румъния — вж *Влашко*

Ръжево Конаре, с. в Пловдивски окръг 112

Самуил Юсофаче, неуст. псевдоним на селище [?] 20

Саранци — вж Ташкесен

Севлиево (псевд. на ЧРК: Кючюк Мехмед Търновалъ), гр. 64, 65, 92, 94, 100

Серезли Юсеин, псевд. на ЧРК в Пловдив — вж там

Скендер Дервишоглу, псевд. на ЧРК в с. Осиковица — вж там

Сливен, гр. 64, 78

София (псевд. на ЧРК: Исаак Хаин), гр. 20, 47, 66, 67, 89, 94, 97

Средногорие — вж *Златица*

Стара Загора (Заара, Ески Заара; в ориг. и Иски Заара; псевд. на ЧРК: Едирнели Афъзаа), гр. 64, 65, 94, 100

Стара планина — вж *Балканът*

Сюлейманооглу Дауд, псевд. на ЧРК в с. Голям Извор — вж там

Сюлюк кавак, махала [в Пазарджик или в Карлово?] 23, 24

Татар Пазарджик — вж *Пазарджик*

Ташкесен, с. в Новоселско (дн. с. в Софийски окръг) 66, 94, 97

Телиш, с. в Луковитско (дн. Плевенски окръг) 67, 98

Тетевен (и Тетевени; псевд. на ЧРК: Дервишоглу Мехмед Кърджалъ), гр. 3, 60, 67, 88, 89, 97, 120

Т. М. — вж *Турну Мъгуреле*

Тракия 57, 60, 89

Трапезица, исторически хълм край В. Търново 18

Троян, гр. 60, 64, 65, 68, 71, 73, 75, 93

Троянски манастир 68

Труд — вж *Чирпилие*

Трявна (псевд. на ЧРК: Петко Паров и Пъров), гр. 53, 54, 64, 65, 78, 92, 94, 100

Турну Мъгуреле (в ориг. Т. М.), гр. в Румъния 119

Търново (дн. Велико Търново; псевд. на ЧРК: Асланоолу Асан), гр. 64, 79

Хайнито, с. (Генерал Гурково; дн. Гурково, Старозагорски окръг) 78

Хамзаларе (в ориг. Амзалари; дн. с. Зелениково, Пловдивски окръг) 77

Хичковци, с. [?] 116

Царацово, с. в Пловдивски окръг 57, 65, 92—94

Чарпалий — вж *Чирпилие*

Червен бряг (в ориг. Червени бряг, с. в Плевенско; дн. гр. Червен бряг) 67, 98

Черничево — вж *Дудене*

Черноземен — вж *Каратопрак*

Чирпан, гр. 64, 77

Чирпилие (в ориг. Чарпалий; дн. с. Труд, Пловдивски окръг) 76

Чукурлий, с. в Карловско (дн. с. Песнопой, Пловдивски окръг) 77

Шипка, с. в Казанлъшко (дн. гр. Шипка, Старозагорски окръг) 78

Яблански хан (в ориг. Аблански хан; вероятно при с. Ябланица или Абланица, Ловешки окръг, дн. към община Българене; или пък с. Ябланица или Абланица, Ловешки окръг, дн. гр. Ябланица) 102

ЛИЧНИЯТ БЕЛЕЖНИК (ДЖОБНОТО ТЕФТЕРЧЕ) НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

БЪЛГАРСКА, ПЪРВО ИЗДАНИЕ

СЪСТАВИТЕЛИ КИРИЛА ВЪЗВЪЗОВА, ЗДРАВКА НОНЕВА, ВИКТОРИЯ ТИЛЕВА.

РЕЦЕНЗЕНТ ДОЙНО ДОЙНОВ, РЕДАКТОР ЦВЕТАНКА СОКОЛОВА.

ХУДОЖНИК ЖЕКО АЛЕКСИЕВ, ФОТОГРАФ НИКОЛАЙ КУЛЕВ, ХУДОЖЕСТВЕН РЕДАКТОР КЪНЧО КЪНЕВ.

КОРЕКТОРИ СТЕФКА НИКОЛОВА, ЛЮБОМИР КУЗОВ.

ДАДЕНА ЗА НАБОР НА 2.03.1987, ПОДПИСАНА ЗА ПЕЧАТ НА 10.04.1987.

ИЗЛЯЗЛА ОТ ПЕЧАТ ПРЕЗ МАЙ 1987, ФОРМАТ 8/60/84.

ПЕЧАТНИ КОЛИ 20,50, ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 19,13.

УСЛОВНО ИЗДАТЕЛСКИ КОЛИ 11,48, ИЗДАТЕЛСКИ № 29610.

ТИРАЖ 39320, ЦЕНА 2,96 ЛВ, КОД 02 9531465434 0624-11-87.

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО „НАУКА И ИЗКУСТВО“, СОФИЯ

НАБОР И ПОДВЪРЗИЯ ДП „ГЕОРГИ ДИМИТРОВ“, СОФИЯ

ПЕЧАТ ДП „БАЛКАН“, СОФИЯ